

الله أكبر

احكام روزه

ثبوت هلال ، زكات فطره

جلد اول

انتشارات پژوهشکده باقر العلوم

سازمان اوقاف و امور خیریه
معاونت فرهنگی و اجتماعی

عنوان: احکام روزه/ جلد اول (ثبوت هلال، زکات فطره)
ناشر: مرکز فرهنگی پژوهشی معاونت فرهنگی و اجتماعی
..... سازمان اوقاف و امور خیریه
تحقیق و تدوین: پژوهشکده باقر العلوم (ع)
تهیه و تنظیم: اداره کل اعزام مبلغ
لیتوگرافی و چاپ: سازمان چاپ و انتشارات اوقاف
نوبت چاپ: اول/بهار ۱۳۹۵
شمارگان: ۳۰۰۰ جلد
قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان
سایت سازمان: www.awqaf.ir
سایت معاونت: www.mfso.ir
سایت مجتمع: www.mfpo.ir
آدرس: تهران، خیابان نوفل لوشاتو، سازمان اوقاف و امور خیریه
آدرس مجتمع: قم، بلوار ۱۵ خرداد، نبش امامزاده شاه سیدعلی،
..... مجتمع فرهنگی پژوهشی شاه سیدعلی
آدرس اعزام مبلغ: قم، سی متری هنرستان، اداره کل اعزام مبلغ
تلفن: ۰۲۵۳۳۷۸۳۸۵۸۴-۸۶

اهدایی| غیر قابل فروش

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم

در هر علمی خردمندان برای رفع پرسشها و دریافت پاسخ مناسب به دانشمندان و کارشناسان آن علم مراجعه می کنند و این روش در آموزه های دینی نیز مورد تایید قرار گرفته و به آن سفارش شده است. در همین راستا ائمه علیهم السلام اصحاب مورد اعتماد خود همانند: یونس بن عبد الرحمن، ابان بن تغلب، ابو بصیر و زکریا بن آدم را برای پاسخگویی معرفی می کردند. در عصر کنونی به سبب گسترش علوم، پرسشهای فقهی، افزایش چشمگیری پیدا کرده است به گونه ای که دستیابی به پاسخ آنها برای همه، ممکن نیست؛ از سویی دیگر وجود اصطلاحات و عبارات پیچیده فقهی در کتاب های مراجع عظام، بهره مندی از آنها را برای طبقات مختلف جامعه، دشوار نموده است، از این رو تدوین مجموعه هایی با بیانی آسان و قابل فهم برای عموم مردم ضروری است.

در همین راستا واحد فقه و احکام پژوهشکده باقرالعلوم علیه السلام با سبکی نوین و تازه اقدام به ارائه احکام فقهی نموده و توانسته است مجموعه ای با ویژگیهای زیر ارائه دهد:

۱- تدوین درختواره فقهی به همراه سوالات گویا و روان

۲- شناسایی و گردآوری سوالات شرعی

۳- استخراج نظر مراجع و پاسخ به سوالات با استفاده از منابع فقهی ایشان
به ترتیب اولویت منابع

۴- جمع بندی و دسته بندی نظرات فقهاء در پاسخگویی

لازم است که به رسم سپاس و ادب از ریاست محترم پژوهشکده باقر العلوم (علیه السلام) جناب آقای دکتر قشقایی و نیز حجت الاسلام علی اصغر رادحسینی مدیریت محترم گروه که با حمایت هایشان موجبات به ثمر نشستن این اثر را فراهم نمودند، قدردانی نماییم.

این مجموعه حاصل زحمات پژوهشگران و همکاران محترمی است که از همه این بزرگواران قدردانی می شود:

از سایر عزیزانی که ما را در تهیه و تنظیم این مجموعه یاری نموده اند کمال قدرانی و سپاس را داریم. بیان انتقادات و پیشنهادات شما ما را در پیمودن ادامه مسیر یاری خواهد کرد.

و من الله توفیق

درختواره اجمالی

درختواره اجمالی ثبوت حلال

۱. کلیات

۱,۱ تعریف

۱,۲ حکم ثبوت هلال

۲. راه های ثبوت اول ماه

۲,۱ راه های معتبر

۲,۱,۱ از طریق دیدن

۲,۱,۱,۱ دیدن با چشم غیر مسلح

۲,۱,۱,۲ دیدن با چشم مسلح

۲,۱,۲ حاصل شدن علم یا اطمینان

۲,۱,۳ شهادت دو مرد عادل

۲,۱,۳,۱ شرایط

- ۲,۱,۳,۱,۱ رعایت شرایط ثبوت اول ماه
- ۲,۱,۳,۱,۲ عادل بودن
- ۲,۱,۳,۱,۳ دو مرد بودن
- ۲,۱,۳,۱,۴ عدم اختلاف در بیان صفات ماه
- ۲,۱,۳,۲ کیفیت شهادت
- ۲,۱,۳,۳ برگشتن شاهدان از شهادت
- ۲,۱,۳,۴ شک در صحت شهادت
- ۲,۱,۴ گذشت سی روز از اول ماه قبل
- ۲,۱,۵ حکم حاکم شرع
- ۲,۱,۵,۱ تعریف
- ۲,۱,۵,۲ حجیت حکم حاکم
- ۲,۱,۵,۳ اختلاف نظر حاکم با دیگران
- ۲,۱,۵,۳,۱ با مقلدها
- ۲,۱,۵,۳,۲ با سایر مراجع تقلید

۲,۲ راه های غیر معتبر

- ۲,۲,۱ محاسبات علمی منجمین
- ۲,۲,۲ بالا بودن ماه
- ۲,۲,۳ مطوق بودن (داشتن هاله و نوری اطراف ماه)
- ۲,۲,۴ دیر غروب کردن
- ۲,۲,۵ بزرگی و ضخامت ماه
- ۲,۲,۶ کامل بودن ماه در شب سیزدهم
- ۲,۲,۷ دیدن در روز سی ام

۳. اتحاد افق در ثبوت اول ماه

درختواره اجمالی زکات فطره

۱- کلیات

۱-۱ معنای زکات فطره

۱-۲ آثار زکات فطره

۲- شرایط وجوب زکات فطره

۲-۱ بالغ بودن

۲-۲ عاقل بودن

۲-۳ غنی بودن

۲-۴ زنده بودن

۳- مشمولین زکات فطره

۳-۱ خود شخص

۳-۲ نان خور شخص

۳-۲-۱ تعریف نان خور

۳-۲-۲ مصادیق

۳-۲-۲-۱ نان خور دائمی

۱-۱-۱-۲-۲-۳ همسر

۲-۱-۲-۲-۳ فرزندان

۳-۱-۲-۲-۳ والدین

۲-۲-۲-۳-۳ نان خور موقت

۱-۲-۲-۲-۳ میهمان

۱-۱-۲-۲-۲-۳ شرایط پرداخت فطره میهمان

۱-۱-۱-۲-۲-۳ میهمان شدن قبل از غروب عید

۲-۱-۱-۲-۲-۳ رضایت صاحب خانه

۳-۱-۱-۲-۲-۳ نان خور بودن

۲-۲-۲-۲-۳ غیر میهمان

۴- مصرف زکات فطره

۱-۴ اقسام مصرف کننده

۱-۱-۴ فقیر و مسکین

۲-۱-۴ مأمور جمع آوری زکات

۳-۱-۴ دعوت و ترغیب به اسلام

۴-۱-۴ بدهکار ناتوان از پرداخت بدهی

۵-۱-۴ فی سبیل الله (در راه خدا)

۶-۱-۴ مسافر در راه مانده

۲-۴ شرایط مصرف کننده

۱-۲-۴ شیعه دوازده امامی

۲-۲-۴ مصرف نکردن در راه معصیت

۳-۲-۴ واجب النفقه نبودن

- ۴-۲-۴ سید نبودن
- ۴-۳ پرداخت زکات فطره
 - ۴-۳-۱ زمان پرداخت
 - ۴-۳-۲ مکان پرداخت
 - ۴-۳-۳ نیت
 - ۴-۳-۴ کنار گذاشتن فطره
 - ۴-۳-۵ کیفیت پرداخت
 - ۴-۳-۵-۱ بی واسطه
 - ۴-۳-۵-۲ با واسطه
 - ۴-۳-۶ مال مورد پرداخت
 - ۴-۳-۶-۱ مقدار مال
 - ۴-۳-۶-۲ جنس مال

فصل اول

ثبوت هلال

۱- کارشناسان و ارزیابان محترم:

حجج اسلام و آقایان: محمد جوادی والا، محمد عزتی بخشایش، سید مرتضی حسینی، علی اکبر صمدی، سید محمد حسینی، رضا نوریان، عباس علی امینی، سید حسن هاتف، محمد علی فرهنگی، علی رضا فجری، مرتضی کیان، امیر حسین بوستان افروز، اسماعیل زارعی، حسین ابراهیمی

۲- مسئول واحد فقه پژوهشکده باقر العلوم علیه السلام:

حجت الاسلام علی اصغر راد حسینی

کلیات

◀ تعریف

۱- استهلال چیست؟

استهلال یعنی تلاش برای دیدن ماه در اولین شب ماه جدید. استهلال در اول تمام ماههای دوازدهگانه جایز است، اما در شب اول ماه رمضان به خاطر روزه گرفتن و شب اول ماه شوال به خاطر عید فطر اهمیت بسزایی دارد.

◀ حکم ثبوت هلال

۲- آیا یافتن هلال ماه (استهلال) در اول ماه بر همگان واجب است؟

صافی و شبیری: واجب نیست.^۱

خامنه ای: استهلال، فی نفسه واجب شرعی نیست و اعلام او به حاکم واجب نیست، مگر آنکه ترک آن مفسده داشته باشد.^۲

۳- آیا احکام ثبوت اول ماه، ویژه ماه رمضان است؛ یا همه‌ی ماه های قمری

را در بر می گیرد؟

امام، خامنه‌ای، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی،

شبیری و نوری: اختصاصی ندارد.^۳

۱- صافی و شبیری: استفتاء کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۲۱۰۱.

۲- خامنه ای: اجوبه الاستفتائات، س ۸۴۷.

۳- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، قبل از م ۱؛ خامنه‌ای: رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۵، با استفاده از ص: ۲۶۶؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل م ۱۰۴۳؛ بهجت: وسیله النجاة، قبل از م ۱۱۵۸؛ فاضل: رساله، با استفاده از م ۱۷۷۵؛ سیستانی: رساله، با استفاده از م ۱۷۰۱؛ مکارم: رساله، با استفاده از م ۱۴۵۶؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۶۷؛ شبیری: رساله، با استفاده از م ۱۷۳۹؛ نوری: رساله، با استفاده از م ۱۷۲۷.

راه های ثبوت اول ماه

◀ راه های معتبر

از طریق دیدن

دیدن با چشم غیر مسلح

۴- اگر شخصی ماه را ببیند، اما حاکم شرع روز دیگری را اول یا آخر ماه بداند، تکلیف شخص چیست؟

همه مراجع: اول ماه با دیدن شخص مکلف ثابت می شود.^۱

۵- اگر کسی خودش ماه را ببیند، اما دیگران او را تکذیب کنند، وظیفه او

چیست؟

همه مراجع: اول ماه با دیدن خود شخص ثابت می شود.^۲

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و سوال، قبل از م ۱؛ خامنه ای: اجوبه الاستفتائات، س ۸۴۸؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین: کتاب الصوم، فصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳؛ بهجت: وسیله النجاة، قبل از م ۱۱۵۸ و ۱۱۶۲؛ فاضل، سیستانی، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و سوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۶۷؛ شبیری: رساله، م ۱۷۳۹.

۲- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و سوال، قبل از م ۱؛ خامنه ای: اجوبه الاستفتائات، س ۸۴۸؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، فصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳؛ بهجت: وسیله النجاة، قبل از م ۱۱۵۸ و ۱۱۶۲؛ فاضل، سیستانی، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و سوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۶۷؛ شبیری: رساله، م ۱۷۳۹.

دیدن با چشم مسلح

۶- آیا دیدن ماه با چشم مسلح مانند تلسکوپ و مانند آن در ثبوت اول ماه کفایت می‌کند؟

امام، خوئی، بهجت، سیستانی، مکارم، صافی، شبیری و نوری: کفایت نمی‌کند، مگر اینکه موجب یقین به ثبوت اول ماه شود که در این صورت اول ماه ثابت می‌شود.^۱

خامنه‌ای و فاضل: بله کفایت می‌کند.^۲

۷- آیا لازم است هلال ماه از روی زمین دیده شود؛ یا اینکه دیدن آن با هواپیما در ارتفاع نیز در ثبوت اول ماه کفایت می‌کند؟

صافی: دیدن ماه از روی بلندی‌های زمین مثل کوهها کفایت می‌کند و دیدن از داخل هواپیما چنانچه به گونه‌ای باشد که دیدن آن از زمین ممکن نباشد کفایت نمی‌کند.^۳

شبیری: دیدن ماه از هواپیما کفایت نمی‌کند.^۴

۱- امام: تحریر الوسيلة، ج ۲، البحث حول المسائل المستحدثة، منها مسائل الصلاة و الصوم و غیرهما، م ۱۸؛ خوئی: صراط النجاة، ج ۱، س ۱۰۳۳؛ بهجت، سیستانی، مکارم، صافی و نوری: با استفاده از استفتاء موجود در استفتائات جامعة الزهراء، سیستانی، مکارم، صافی: با استفاده از استفتاء موجود در استفتائات جامعة الزهراء؛ شبیری: استفتاء کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۲۱۰۵.

۲- خامنه‌ای: اجوبة الاستفتائات، س ۸۳۵؛ فاضل: با استفاده از استفتاء موجود در استفتائات جامعة الزهراء.

۳- صافی: استفتاء کتبی از دفتر. شماره استفتاء ۱۰۲۱۰۷.

۴- شبیری: استفتاء کتبی از دفتر. شماره استفتاء ۱۰۲۱۰۷.

حاصل شدن علم یا اطمینان

۸- اگر کسی از راه های دیگری غیر از دیدن - همچون شایع شدن و محاسبات نجومی - یقین یا اطمینان به ثبوت اول ماه پیدا کند، آیا اول ماه ثابت می‌گردد؟

امام، خامنه ای، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی و نوری: اگر یقین یا اطمینان به ثبوت هلال پیدا شود، اول ماه ثابت می‌شود.^۱
شبیری: اگر یقین یا اطمینان برای خود انسان یا نوع مردم حاصل شود، باید به آن عمل نماید؛ البته اگر اطمینان شخصی برخلاف اطمینان متعارف مردم باشد، معتبر نیست.^۲

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، قبل از م ۱ و العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱؛ خامنه ای: اجوبة الاستفتائات، س ۸۳۵ و ۸۳۶ و ۸۴۴؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳؛ بهجت: رساله، م ۱۳۷۰ و وسیلة النجاة، قبل از م ۱۱۵۸، الفصل الخامس طرق ثبوت الهلال؛ فاضل: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱ و جامع المسائل، ج ۱، س ۶۰۷؛ سیستانی، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱؛ صافی: رساله، م ۱۷۳۹ و ۱۷۴۱ و هداية العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۶۷.
۲- شبیری: رساله، م ۱۷۳۹ و ۱۷۴۱.

۹- اگر در رسانه‌های جمعی مانند تلویزیون اعلام شود که ماه دیده شده، آیا خبر آنها حجت است؟

امام، خامنه ای، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید، صافی و نوری: خیر کافی نیست، مگر در صورتی که موجب یقین و اطمینان به ثبوت اول ماه شود یا انسان بداند که بر اساس حجت شرعیّه معتبر مانند شهادت دو عادل و... بوده است.^۱

مکارم: بله، کافی است البته تنها اشکال در اینجا مساله اختلاف افق‌ها است.^۲

شبیری: خیر کافی نیست، مگر انسان بداند که بر اساس حجت شرعیّه معتبر مانند شهادت دو عادل و... بوده است یا یقین یا اطمینان برای خود انسان یا نوع مردم حاصل شود، البته در صورتی که اطمینان شخصی برخلاف اطمینان متعارف مردم باشد، معتبر نیست.^۳

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، م ۷؛ خامنه ای: اجوبه الاستفتائات، س ۸۳۶ و ۸۴۴؛ خویی: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، م ۵ و صراط النجاة، ج ۱، س ۱۰۴۴؛ بهجت: رساله، قبل از م ۱۳۷۰ و ۱۳۷۳؛ فاضل، سیستانی و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، م ۵؛ وحید: رساله، م ۱۷۳۸ و ۱۷۴۴؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۷۷.

۲- مکارم: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، م ۵.

۳- شبیری: رساله، م ۱۷۳۹ و ۱۷۴۵.

شهادت دو مرد عادل

◀ شرایط

رعایت شرایط ثبوت اول ماه

۱۰- اگر یکی از شاهدان، ماه را با چشم مسلح و دیگری با چشم غیرمسلح ببیند، آیا شهادت آن‌ها در اثبات اول ماه صحیح است؟
امام، خویی، بهجت، سیستانی، مکارم، صافی، شبیری و نوری: اگر یکی از دو شاهد فقط با چشم مسلح ماه را ببیند، برای ثبوت اول ماه کفایت نمی‌کند.^۱

خامنه‌ای و فاضل: شهادت آن دو صحیح است و اول ماه ثابت می‌شود.^۲

عادل بودن^۳

۱۱- عدالت دو شاهد عادل در موضوع دیدن هلال به چه معناست؟

امام، خامنه‌ای، خویی، تبریزی، سیستانی و وحید: عدالت عبارت است از اینکه شخص به طور ملکه‌ای (حالتی که در نفس رسوخ و ثبات

۱- امام: تحریرالوسیله، ج ۲، مسائل المستحدثه، با استفاده از م ۱۸؛ خویی: صراط النجاة، ج ۱، با استفاده از س ۱۰۳۳؛ بهجت، صافی و نوری: با استفاده از استفتاء موجود در استفتائات جامعه الزهراء؛ شبیری: استفتاء کتبی از دفتر، استفتاء شماره ۱۰۲۱۳۲؛ سیستانی: استفتائات سایت، رؤیت ماه، با استفاده از س ۸؛ مکارم: رساله، با استفاده از م ۱۴۵۶ و با استفاده از استفتاء موجود در استفتائات جامعه الزهراء.

۲- خامنه‌ای: اجوبة الاستفتائات، س ۸۳۵؛ فاضل: با استفاده از استفتاء موجود در استفتائات جامعه الزهراء.

۳- احکام مربوط به عدالت به صورت مفصل در کتاب تقلید از مجموعه حاضر بیان شده است؛ لذا در این کتاب به صورت اجمالی در قالب چند سؤال بیان می‌شود.

داشته باشد) گناهان اعم از کبیره و صغیره را انجام ندهد و واجبات الهی را بجا آورد.^۱

بِهجت، فاضل، مکارم، صافی، شبیری و نوری: عدالت عبارت است از اینکه شخص به طور ملکه‌ای (حالتی که در نفس رسوخ و ثبات داشته باشد) گناهان کبیره را ترک کند و به گناهان صغیره اصرار ننماید و واجبات الهی را بجا آورد.^۲

۱۲- آیا اول ماه با شهادت دو نفر موثق (مورد اطمینان) که عادل نیستند، ثابت می‌شود؟

امام، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی، شبیری و نوری: با شهادت این دو نفر اول ماه ثابت نمی‌شود.^۳

۱۳- آیا می‌توان به شهادت اهل تسنن یا شیعه‌ی غیر دوازده امامی یا افراد غیر مسلمان در ثبوت اول ماه، اطمینان کرد؟

امام، خویی، مکارم، صافی و شبیری: خیر، کافی نیست زیرا شاهدان باید شیعه دوازده امامی باشند مگر اینکه از گفته آنها اطمینان حاصل شود.^۴

۱ امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب التقلید، م ۲۸ و ۲۹؛ خامنه‌ای: رساله آموزشی، ج ۱، شرائط مرجع تقلید، ص ۸؛ خویی، تبریزی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب التقلید، م ۲۹. سیستانی: العروة الوثقی، کتاب التقلید، م ۲۳.

۲- بهجت: وسیله النجاة، م ۳۰ و ۳۱؛ فاضل، نوری: العروة الوثقی، کتاب الصلاة فصل فی شرائط امام الجماعة، م ۱۲؛ مکارم: رساله، م ۱۲۶۸؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، احکام التقلید، م ۳۱ و ۳۲، شبیری: رساله، م ۲.

۳- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، قبل از م ۱؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳، فاضل، سیستانی، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱؛ بهجت: وسیله النجاة، قبل از م ۱۱۵۸؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الصوم؛ م ۱۳۶۷؛ شبیری: رساله، م ۱۷۳۹.

۴- امام: تحریر الوسیله، ج ۲، کتاب الشهادات، صفات الشهود، م ۱؛ خویی: منهاج الصالحین، کتاب الشهادات، قبل از م ۸۶؛ مکارم: استفتائات جدید، ج ۲، س ۴۴۵؛ صافی و شبیری: استفتاء کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۲۱۳۵.

دو مرد بودن

۱۴- آیا شهادت بانوان حتی اگر بیش از دو نفر یا به همراه یک مرد باشند، سبب ثبوت اول ماه می‌شود؟
همه مراجع: خیر، شهادت زنان در دیدن ماه پذیرفته نیست.^۱

۱۵- آیا با شهادت یک نفر عادل، اول ماه ثابت می‌شود؟
همه مراجع: با شهادت یک نفر، اول یا آخر ماه ثابت نمی‌شود، اگر چه قَسَم هم بخورد.^۲

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، م ۳؛ خوبی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳؛ خامنه‌ای: استفتاء از دفتر، شماره و استفتاء ۶۲۷۲۷۲؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۱۶۰؛ فاضل، سیستانی، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۷۳؛ شبیری: رساله، با استفاده از م ۱۷۳۹.

۲- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، م ۳؛ خامنه‌ای: رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۵، ص ۲۶۶؛ خوبی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۱۶۰؛ فاضل، سیستانی، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۷۳؛ شبیری: رساله، با استفاده از م ۱۷۳۹.

عدم اختلاف در بیان صفات ماه

۱۶- آیا توافق دو عادل در صفات هلال اول ماه، شرط قبول شهادت آنها

است؟

همه مراجع: بله، شرط است و در صورتی که برخلاف یکدیگر بگویند، اول ماه ثابت نمی شود.^۱

۱۷- اگر شاهدان در بیان صفات ماه، اندکی اختلاف داشته باشند، آیا

شهادت آنها در اثبات اول ماه کافی است؟

خویی، بهجت، وحید، مکارم و صافی: اگر صفات ماه را برخلاف یکدیگر بگویند، اول ماه ثابت نمی شود.^۲

امام، خامنه‌ای، فاضل، سیستانی و نوری: اگر در بیان بعضی از خصوصیات - مثل بلند بودن ماه یا نبودن - اختلاف داشته باشند، شهادت آنها

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، م ۲؛ خامنه‌ای: استفتاء از دفتر، شماره استفتاء ۶۲۷۲۷۲؛ خویی، فاضل، سیستانی، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۱۵۹؛ وحید: رساله، م ۱۷۳۸؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۷۱؛ شبیری: رساله، م ۱۷۳۹.

۲- خویی و مکارم: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۱۵۹؛ وحید: رساله، م ۱۷۳۸؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۷۱.

کافی است و اول ماه ثابت می شود.^۱
شبیری: شهادت آن‌ها مورد قبول است، مگر این که دو شهادت با هم
تضاد داشته باشند و شهادت یبینه بر اصل ثبوت هلال و ویژگی های آن عرفاً
دو شهادت محسوب نگردد.^۲

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، م ۲؛
خامنه‌ای: استفتاء از دفتر، شماره استفتاء ۶۲۷۲۷۲؛ سیستانی: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی
طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱؛ فاضل: رساله، م ۱۷۷۵؛ نوری:
العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱.
۲- شبیری: استفتاء کتبی از دفتر. شماره استفتاء ۱۰۲۱۳۹.

کیفیت شهادت

۱۸- آیا دو شخص عادل باید خودشان ماه را دیده باشند تا شهادت به دیدن ماه دهند یا نقل کردن از دو عادل دیگر نیز کافی است؟
 امام، خامنه ای، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، مکارم، صافی و نوری: باید دو نفر عادل خودشان برای انسان شهادت بدهند که ماه را دیده‌اند و اگر دیدن ماه را با واسطه نقل کنند، کافی نیست، مگر آنکه از گفته‌ی آنان اطمینان به دیده شدن ماه پیدا شود.^۱
 شبیری: شهادت بر وجود بی‌نه هم کفایت می‌کند.^۲

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و سوال، م ۱؛ خامنه ای: سایت، استفتائات، احکام روزه، راههای ثبوت اول ماه، س ۳۴؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۲؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۱۵۸؛ فاضل، سیستانی، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و سوال للصوم و الافطار، م ۱؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۶۹.
 ۲- شبیری: استفتاء کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۲۱۴۴.

برگشتن شاهدان از شهادت

۱۹- چنانچه شاهد از شهادتش در دیدن هلال ماه برگردد، تکلیف چیست؟
خویی، صافی و شبیری: نمی توان بر آن شهادت ترتیب اثر داد.^۱

شک در صحت شهادت

۲۰- اگر دو نفر عادل به ثبوت اول ماه شهادت دهند، ولی انسان در ثبوت اول ماه شک داشته باشد، تکلیف چیست؟
همه مراجع: با شهادت دادن دو مرد عادل مبنی به دیدن هلال ماه، اول ماه ثابت می شود.^۱

۲۱- اگر دو عادل شهادت به دیدن ماه دهند، اما در آسمان مانعی از دیدن ماه - مانند ابر و غبار - وجود داشته باشد، آیا با گفته آنها اول ماه ثابت می شود؟

امام، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، مکارم و نوری: واجب است که به گفته دو شاهد عادل ترتیب اثر داده شود؛ چه مانعی در آسمان باشد یا نباشد.^۲

صافی: اگر آسمان ابری باشد به گونه ای که عادتاً ماه دیده نشود، کفایت نمی کند.^۳

شبیری: حجّت است، مگر اطمینان به خلاف آن باشد.^۴

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، قبل از م ۱؛ خامنه ای: رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۵، ص ۲۶۶؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳؛ بهجت: وسیلة النجاة، قبل از م ۱۱۵۸؛ فاضل، سیستانی، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۶۷؛ شبیری: رساله، م ۱۷۳۹.

۲- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، م ۴؛ خویی، فاضل، سیستانی، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۱۶۱.

۳- صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۷۲.

۴- شبیری: استفتاء کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۲۱۴۰.

۲۲- اگر دو عادل به دیدن ماه شهادت دهند، اما از نظر علمی امکان دیدن ماه وجود نداشته باشد، تکلیف چیست؟

بهجت، سیستانی، وحید، شبیری و نوری: اگر احتمال زیاد داده شود که این دو شاهد دچار اشتباه شده‌اند نمی‌توان به سخن آنها اعتماد نمود.^۱

امام و مکارم: اگر احتمال زیاد داده شود که این دو شاهد دچار اشتباه شده‌اند بنابر احتیاط واجب نمی‌توان به سخن آنها اعتماد کرد.^۲

صافی: اگر با گفته‌ی منجمین اطمینان به دیده شدن ماه حاصل شود، به سخن آنها عمل می‌کنیم. اما اگر سخن دو شاهد عادل برخلاف نظر آنها باشد و موجب تردید شود، واجب است به گفته‌ی دو شاهد عمل کنیم؛ ولی اگر گفته دو شاهد اثری در اطمینان ما به گفته‌ی منجمین نگذارد، واجب است به گفته‌ی منجمین عمل شود.^۳

۱- بهجت: وسیلة النجاة، با استفاده از م ۱۱۶۱؛ سیستانی و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، با استفاده از قبل از م ۱؛ وحید: رساله، با استفاده از م ۱۷۳۸؛ شبیری: رساله، با استفاده از م ۱۷۳۹.

۲- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، با استفاده از م ۴؛ مکارم: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، با استفاده از قبل از م ۱.

۳- صافی: هداية السائل، ج ۱، س ۶۵۶.

گذشت سی روز از اول ماه قبل

۲۳- آیا با گذشت سی روز از ماه شعبان، اول ماه رمضان ثابت می‌شود؟
همه مراجع: بله، یکی از راه‌های ثابت شدن اول ماه گذشتن سی روز
تمام از ماه قمری است، البته این در صورتی است که اول ماه قبل، با یکی از
راه‌های اثبات اول ماه ثابت شده باشد.^۱

۱- امام: تحریرالوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، قبل از م ۱؛ خامنه‌ای: اجوبة الاستفتائات، س ۸۴۸، خوبی و وحید: منهج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳؛ بهجت: وسیلة النجاة، قبل از م ۱۱۵۸؛ فاضل، سیستانی، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۶۷ و شبیری: رساله، م ۱۷۳۹.

حکم حاکم شرع

◀ تعریف

۲۴- حاکم شرع کیست؟

مقصود از حاکم شرع، مجتهد جامع الشرائط است.^۱

◀ حجّیت حکم حاکم

۲۵- آیا با حکم مجتهد جامع الشرائط (حاکم شرع) اول ماه ثابت می‌شود. امام، خامنه‌ای، بهجت، فاضل، مکارم، صافی و نوری: بله با حکم حاکم شرع اول ماه ثابت می‌شود و در اینصورت پیروی از او بر همه حتی بر سایر مجتهدها لازم است مگر کسی که یقین به اشتباه او دارد.^۱

خوئی و سیستانی: خیر با حکم حاکم شرع اول ماه ثابت نمی‌شود، مگر اینکه از حکم حاکم شرع برای شخص اطمینان به دیده شدن ماه حاصل شود.^۲

وحید: بنابر احتیاط واجب با حکم حاکم شرع اول ماه ثابت نمی‌شود، مگر اینکه از حکم حاکم شرع برای شخص اطمینان به دیده شدن ماه حاصل شود.^۳

شبییری: بنابر احتیاط با حکم حاکم شرع اول ماه ثابت نمی‌شود، مگر اینکه از حکم حاکم شرع برای شخص اطمینان به دیده شدن ماه حاصل شود و این اطمینان برخلاف اطمینان متعارف مردم نباشد.^۴

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، قبل از م ۱؛ خامنه‌ای: رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۵، ص ۲۶۶؛ بهجت: وسیله النجاة، قبل از م ۱۱۵۸؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۶۷.

۲ - خوئی: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳؛ سیستانی: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱.

۳ - وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳.

۴ - شبییری: رساله، م ۱۷۳۹ و ۱۷۴۰.

۲۶- آیا هر مجتهد جامع شرایطی می تواند به ثبوت اول ماه حکم کند؛ یا حکم در اختیار مجتهدی است که ولی امر مسلمانان است؟
امام، خامنه ای، بهجت، فاضل، مکارم، صافی و نوری: بله، می تواند.^۱
خویی و سیستانی: خیر، چون اول ماه به حکم حاکم شرع ثابت نمی شود.^۲
وحید: بنابر احتیاط واجب با حکم حاکم شرع اول ماه ثابت نمی شود.^۳
شبییری: بنابر احتیاط با حکم حاکم شرع اول ماه ثابت نمی شود.^۴

۲۷- اگر حاکم شرع حکم دهد که ماه دیده شده آیا بر همگان واجب است از حکم او اطاعت کنند یا پیروی از نظر حاکم فقط بر مقلدینش واجب است؟
امام، خامنه ای، بهجت، فاضل، مکارم، صافی و نوری: اگر حاکم شرع حکم به اول ماه بکند، حکم او اختصاص به مقلدینش ندارد، بلکه بر همه لازم است تبعیت کنند، مگر اینکه کسی بداند حاکم شرع اشتباه کرده است.^۵

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، م ۵؛ خامنه ای: سایت، استفتائات روزه، راه های ثبوت اول ماه، س ۴۳؛ بهجت: رساله، واژه ها و اصطلاحات فقهی و وسیله النجاة، قبل از ۱۱۵۸م؛ فاضل، رساله، واژه ها و اصطلاحات فقهی و العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱ مکارم: رساله، م ۱۴۵۶؛ صافی: استفتاء کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۲۱۴۹ و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱ و م ۳.
۲- خوئی: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳؛ سیستانی: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱.

۳- وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳.

۴- شبیری: رساله، م ۱۷۴۰.

۵- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، م ۵؛ خامنه ای: اجوبة الاستفتائات، س ۸۴۱؛ بهجت: وسیله النجاة، م ۱۱۶۲؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، م ۳؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۷۵.

خويی و سيستاني: به طور کلی اوّل ماه به حکم حاکم شرع ثابت نمی شود.^۱

وحید: بنا بر احتیاط واجب با حکم حاکم شرع اول ماه ثابت نمی شود.^۲

شبيري: بنا بر احتیاط با حکم حاکم شرع اول ماه ثابت نمی شود.^۳

۱- خويی: منهاج الصالحين، كتاب الصوم، الفصل السادس في ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳؛ سيستاني: العروة الوثقى، كتاب الصوم، فصل في طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱.

۲ - وحید: منهاج الصالحين، كتاب الصوم، الفصل السادس في ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳.

۳- شبيري: رساله، م ۱۷۴۰.

اختلاف نظر حاکم با دیگران

◀ با مقلدها

۲۸- اگر حکم حاکم شرع با راه های دیگر ثبوت اول ماه - همچون یقین شخص - اختلاف داشته باشد، وظیفه چیست؟
امام، بهجت، فاضل، مکارم، صافی و نوری: کسی که می داند حاکم شرع اشتباه کرده، نمی تواند به حکم او عمل کند.^۱
خویی و سیستانی: به طور کلی اوّل ماه به حکم حاکم شرع ثابت نمی شود و شخص باید از راه های دیگر اوّل ماه را ثابت نماید.^۲
وحید: بنابر احتیاط واجب با حکم حاکم شرع اول ماه ثابت نمی شود.^۳
شبییری: بنابر احتیاط با حکم حاکم شرع اول ماه ثابت نمی شود.^۴

۲۹- شخصی که از راه اعلام نظر حاکم شرع، به ثبوت اول ماه اطمینان نمی یابد، چه تکلیفی دارد؟

امام، بهجت، فاضل، مکارم، صافی و نوری: مادامی که یقین به اشتباه

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، قبل از م ۱؛ بهجت: وسیلة النجاة، قبل از م ۱۱۵۸؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۶۷.

۲- خوئی: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳؛ سیستانی: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱.

۳- وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳.

۴- شبیری: رساله، م ۱۷۴۰.

حاکم شرع نداشته باشد، حکم حاکم شرع نافذ است و بر همگان لازم است تبعیت بکنند.^۱

خویی و سیستانی: به طور کلی اوّل ماه به حکم حاکم شرع ثابت نمی شود و شخص باید از راه های دیگر اوّل ماه را ثابت نماید.^۲

خامنه ای: اگر حاکم شرعی حکم به ثبوت اوّل ماه نماید، حکم وی حجت شرعی برای همه مکلفین است و باید از آن پیروی کنند.^۳

وحید: بنا بر احتیاط واجب با حکم حاکم شرع اول ماه ثابت نمی شود.^۴

شبییری: بنا بر احتیاط با حکم حاکم شرع اول ماه ثابت نمی شود.^۵

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، قبل از م ۱؛ بهجت: وسیلة النجاة، قبل از م ۱۱۵۸؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۶۷.

۲- خوئی: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳؛ سیستانی: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱.

۳- خامنه ای: اجوبة الاستفتائات، س ۸۴۱.

۴- وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳.

۵- شبیری: رساله، م ۱۷۴۰.

◀ با سایر مراجع تقلید

۳۰- اگر مرجع تقلیدی به ثبوت اول ماه حکم کند ولی با بقیه‌ی مراجع تقلید اختلاف مبنایی داشته باشد (مثلاً در اتحاد و اختلاف افق، رؤیت هلال با چشم مسلح و ...) وظیفه اشخاصی که مقلد ایشان نیستند، چیست؟
خوبی و سیستانی: به طور کلی اوّل ماه به حکم حاکم شرع ثابت نمی‌شود و شخص باید از راه‌های دیگر اوّل ماه را ثابت نماید.^۱
وحید: بنابر احتیاط واجب با حکم حاکم شرع اول ماه ثابت نمی‌شود.^۲
شیرازی: بنابر احتیاط با حکم حاکم شرع اول ماه ثابت نمی‌شود.^۳

۱- خوئی: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳؛ سیستانی: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱.

۲- وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳.

۳- شیرازی: رساله، م ۱۷۴۰.

راه‌های غیر معتبر

◀ محاسبات علمی منجمین

۳۱- اگر منجمان از راه محاسبات علمی، اول ماه را ثابت کنند، آیا اول ماه ثابت می‌شود؟

امام، خامنه‌ای، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی و نوری: با گفته منجمان اول ماه ثابت نمی‌شود، ولی اگر در اثر گفته آنها یقین یا اطمینان به ثبوت هلال پیدا شود، اول ماه ثابت می‌شود.^۱

شبیری: با گفته منجمان اول ماه ثابت نمی‌شود، ولی اگر در اثر گفته آنها یقین یا اطمینان برای خود انسان یا نوع مردم حاصل شود، باید به آن عمل نماید؛ البته اگر اطمینان شخصی برخلاف اطمینان متعارف مردم باشد، معتبر نیست.^۲

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، قبل از م ۱؛ خامنه‌ای: رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۵، ص ۲۶۷؛ خوئی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳؛ بهجت: وسیلة النجاة، قبل از م ۱۱۵۸؛ فاضل، سیستانی، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم والافطار، قبل از م ۱؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۶۷.

۲- شبیری: رساله، م ۱۷۴۱.

بالا بودن ماه

۳۲- آیا بالا بودن ماه ثابت می‌کند که شب قبل، اول ماه بوده است؟
امام، خامنه ای، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی و نوری: مجرد بالا بودن (بلند بودن) دلیل نمی‌شود که شب پیش، شب اول ماه بوده است، مگر آنکه موجب علم یا اطمینان شود.^۱
شبیری: مجرد بالا بودن (بلند بودن) دلیل نمی‌شود که شب پیش، شب اول ماه بوده است، مگر آنکه یقین یا اطمینان برای خود انسان یا نوع مردم حاصل شود؛ البته اگر اطمینان شخصی برخلاف اطمینان متعارف مردم باشد، معتبر نیست.^۲

۱- امام: رساله، م ۱۷۳۳؛ خامنه ای: اجوبة الاستفتائات، س ۸۴۵؛ خویی، صافی و شبیری: رساله، م ۱۷۴۲؛ بهجت: وسیلة النجاة، قبل از م ۱۱۵۸؛ فاضل: رساله، م ۱۷۷۸ و جامع المسائل، ج ۱، س ۶۱۰؛ سیستانی: رساله، م ۱۷۰۴؛ وحید: رساله، م ۱۷۴۱؛ مکارم: رساله، م ۱۴۵۷؛ نوری: رساله، م ۱۷۳۰.

۲- شبیری: رساله، م ۱۷۴۱.

◀ مطوّق بودن (داشتن هاله و نوری اطراف ماه)

۳۳- مطوّق بودن ماه چیست؟

تطوّق در اصل به معنای طوق داشتن و طوق عبارت است از چیزی که گرداگرد شیء دیگر قرار گیرد و دایره وار مانند گردنبند نسبت به گردن آن را احاطه کند.

در کلمات فقها تطوّق، در بابهای طهارت و صوم به کار رفته و موضوع احکامی قرار گرفته است. تطوّق هلال در باب صوم به نمودار شدن نوری ضعیف و دایره‌وار بر جرم ماه در شب نخست گفته می‌شود.^۱

۳۴- آیا وجود هاله‌ای دور ماه (تطوّق) ثابت می‌کند که شب گذشته، اول ماه

بوده است؟

امام، خامنه‌ای، بهجت، فاضل، سیستانی، مکارم، وحید، صافی و نوری:

خیر اول ماه ثابت نمی‌شود.^۲

خوبی: بله اول ماه ثابت می‌شود.^۳

وحید: باید احتیاط کرد.^۴

۱- فرهنگ فقه فارسی، ج ۲، ص ۵۱۳.

۲- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، قبل از م ۱؛ خامنه‌ای: اجوبة الاستفتائات، س ۸۴۵؛ بهجت: وسیلة النجاة، قبل از م ۱۱۵۸؛ فاضل: جامع المسائل، ج ۱، س ۶۱۰؛ سیستانی: رساله م ۱۷۰۴؛ مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، با استفاده از السادس، قبل از م ۱؛ صافی: جامع الاحکام، ج ۱، س ۴۵۷.

۳- خوبی: رساله، م ۱۷۴۲.

۴- وحید: رساله، م ۱۷۴۱.

شبیری: بله اول ماه ثابت می شود. بنابراین اگر احتمال می دهیم که ماه در شب یا روز قبل قابل دیدن بوده و به جهتی مثلاً ابری بودن هوا دیده نشود و در شب بعد ماه طوق داشته باشد، آن شب، شب دوم ماه به حساب می آید؛ ولی اگر یقین داشته باشیم در شب یا روز قبل چنانچه هوا صاف هم بود امکان دیدن ماه نبود، در چنین حالتی طوق داشتن ماه در شب بعد کفایت نمی کند.^۱

◀ دیر غروب کردن

۳۵- آیا دیر غروب کردن ماه، بعد از غروب خورشید، ثابت می‌کند که شب گذشته، اول ماه بوده است؟
 همه مراجع: دیر غروب کردن ماه، دلیل نمی‌شود که شب پیش اول ماه بوده است.^۱

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الصوم، القول فی طریق ثبوت هلال شهر رمضان و شوال، قبل از م ۱؛ خامنه ای: اجوبة الاستفتائات، با استفاده از س ۸۴۵ و ۸۴۶؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، قبل از م ۱۰۴۳؛ بهجت: وسیلة النجاة، قبل از م ۱۱۵۸؛ فاضل، سیستانی، مکارم نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱، با استفاده از السادس؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۶۸؛ شبیری: رساله، م ۱۷۴۲.

◀ بزرگی و ضخامت ماه

۳۶- آیا بزرگی و ضخامت ماه، ثابت می‌کند که شب قبل، اول ماه بوده است؟
خامنه ای، صافی و شبیری: مجرد پهن یا بزرگ بودن، دلیل شرعی اول و یا دوم بودن ماه نیست.^۱

۱- خامنه ای: اجوبة الاستفتائات، س ۸۴۵؛ صافی و شبیری: استفتاء کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۲۱۶۵.

◀ کامل بودن ماه در شب سیزدهم

۳۷- آیا کامل بودن ماه در شب سیزدهم ثابت می‌کند که این شب (شب سیزدهم) شب چهاردهم است و در ثبوت اول ماه اشتباه شده است؟
 خامنه‌ای، صافی و شبیری: خیر، ثابت نمی‌کند.^۱
 بهجت: اگر ماه در شب سیزدهم به صورت بدر کامل دیده شود، همین علامت می‌تواند نشانه این باشد که آن شب در واقع شب چهاردهم ماه است و ماه گذشته بیست و نه روز بوده است.^۲

۱- خامنه‌ای: اجوبة الاستفتائات، س ۸۴۶؛ صافی و شبیری: استفتاء کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۲۱۶۸.
 ۲- بهجت: رساله، قبل از م ۱۳۷۰.

◀ دیدن در روز سی ام

۳۸- اگر ماه در روز سی ام پیش از ظهر دیده شود، آیا ثابت می شود که این روز اول ماه است؟
امام، فاضل، سیستانی، مکارم، صافی و نوری: خیر، ثابت نمی شود.^۱
خویی، وحید و شبیری: بله، اگر ماه پیش از ظهر دیده شود، آن روز اول ماه محسوب می شود.^۲

۱- امام، فاضل، سیستانی، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱؛ صافی: استفتاء کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۲۱۲۰.

۲- خویی: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، قبل از م ۱؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، قبل از م ۱۰۴۳؛ شبیری: رساله، م ۱۷۴۲.

◀ اتحاد افق در ثبوت اول ماه

۳۹- اتحاد افق چیست و نقاط هم افق چه نقاطی هستند؟

خطوطی که بر روی نقشه کره زمین کشیده شده‌اند دو نوع هستند، بخشی به صورت افقی هستند و بخشی دیگر به صورت عمودی کشیده شده‌اند. به خطوط افقی عرض جغرافیایی گفته می‌شود و خطوط عمودی طول جغرافیایی نامیده می‌شود. طول جغرافیایی در قطب‌ها به هم می‌پیوندند و هر چه به استوا نزدیکتر می‌شوند فاصله آنها از هم بیشتر می‌شود. منظور از اتحاد افق، شهرهایی است که در طول خط واحدی واقع شده‌اند. بنابراین اگر دو شهر در یک خط طولی باشند گفته می‌شود که آنها در افق متحد هستند. توجه: باید توجه شود که برخی از فقها اتحاد افق را در ثبوت اول ماه ملاک قرار می‌دهند و برخی از آنها آن را ملاک قرار نمی‌دهند. عده‌ای از فقها قائلند آنچه ملاک ثبوت اول ماه است اشتراک داشتن شهرها در شب است، هر چند این اشتراک در بخشی از شب باشد. اما برخی از آنها قائلند ملاک ثبوت اول ماه در شهر دوم، امکان دیده شدن ماه در آن شهر است.^۱

۴۰- آیا دیدن ماه در یکی از مناطقی که افقشان نزدیک به هم است، برای

مناطق دیگر حجت است؟

امام، خوئی، فاضل، وحید، صافی و نوری: بله برای مناطق دیگر حجت

۱- رساله آموزشی، ج ۱، درس ۶۵، ص ۲۶۷ و منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، بعد از م ۱۰۴۴.

است و اول ماه در آنها ثابت می شود.^۱

خامنه‌ای، سیستانی و بهجت، شبیری: به طور کلی اگر اختلاف بین افق دو کشور به مقداری باشد که با فرض دیدن ماه در یکی، در دیگری امکان دیده شدن نباشد، کفایت نمی کند.^۲

۴۱- اگر ماه در شهرها یا کشورهای شرقی دیده شود، آیا اول ماه برای شهرها یا کشورهایی که در غرب آنها قرار دارند، ثابت می شود؟
امام، خوبی، فاضل، وحید، مکارم، صافی و نوری: بله، برای شهرهای غربی ثابت می شود.^۳

خامنه‌ای، بهجت، سیستانی و شبیری: اگر دیده شدن ماه در شهر اول ملازم با دیدن یا امکان دیدن در شهر دوم باشد، برای آن شهر دوم هم کافی است، اما ممکن است در اثر اختلاف زیاد در طول جغرافیایی، دیده شدن ماه در شهرهای شرقی ملازم با امکان دیدن در شهرهای غربی نباشد.^۴

۱- امام: استفتانات، ج ۱، روزه، س ۷۲؛ خوبی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، الفصل السادس فی ثبوت الهلال، م ۱۰۴۴؛ فاضل: جامع المسائل، ج ۱، س ۶۱۱؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۷۶؛ نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، م ۴.

۲- خامنه ای: اجوبة الاستفتانات، س ۸۴۰؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۱۶۳ و رساله، م ۱۳۷۲؛ سیستانی: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، م ۴؛ شبیری: رساله، م ۱۷۴۴.

۳- امام: استفتانات، ج ۱، روزه، س ۷۱؛ خوبی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، م ۱۰۴۴؛ فاضل: جامع المسائل، ج ۱، احکام روزه، س ۶۰۸؛ مکارم: رساله، م ۱۴۵۸؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۷۶؛ نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، م ۴.

۴- خامنه ای: سایت، استفتانات، احکام روزه، راه‌های ثبوت اول ماه، س ۲۹؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۱۶۳ و رساله، م ۱۳۷۲؛ سیستانی: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، م ۴ و سایت، استفتانات، رؤیت هلال، س ۲؛ شبیری: رساله، م ۱۷۴۴ و استفتانات، ثبوت اول ماه.

۴۲- اگر ماه در شهرها یا کشورهای غربی دیده شود، آیا اول ماه برای شهرها یا کشورهایی که در شرق آنها قرار دارند، ثابت می‌شود؟
 خامنه‌ای، بهجت، سیستانی و شبیری: اگر دیده شدن ماه در شهر اول ملازم با دیدن یا امکان دیدن در شهر دوم باشد، برای آن شهر دوم هم کافی است و در غیر اینصورت کفایت نمی‌کند.^۱
 خویی، فاضل، وحید و نوری: در صورتی که در شب مشترک باشند و لو اینکه اول شب یکی آخر شب دیگری باشد (مانند کشورهای اروپایی در مقایسه با ایران)، اول ماه ثابت می‌شود.^۲
 امام و مکارم: اگر افقشان یکسان یا نزدیک به هم نباشد، در شهرهای شرقی ثابت نمی‌شود.^۳
 صافی: بله، چرا که در هر نقطه از زمین که ماه رؤیت شود برای هر نقطه دیگر که بعداً روز می‌شود آن روز، روز اول ماه است.^۴

۴۳- اگر اول ماه در شهری از شهرهای ایران ثابت شود، آیا برای همه شهرها کافی است؟
 خامنه‌ای، بهجت، سیستانی و شبیری: به طور کلی اگر اختلاف بین افق دو شهر به مقداری باشد که با فرض دیدن ماه در یکی، در دیگری امکان

۱- خامنه‌ای: اجوبة الاستفتائات، س ۸۴۰؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۱۶۳ و رساله، م ۱۳۷۲؛ سیستانی: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، م ۴؛ شبیری: رساله، م ۱۷۴۴.
 ۲- خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، م ۱۰۴۴؛ فاضل: رساله، م ۱۷۸۰؛ نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، م ۴.
 ۳- امام: استفتائات، ج ۱، روزه، س ۷۳ و ۷۴؛ مکارم: رساله، م ۱۴۵۸ و استفتائات، ج ۱، س ۳۰۲ و ۳۰۴.
 ۴- صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۷۶.

دیده شدن نباشد، کفایت نمی کند.^۱
خوبی، فاضل، وحید، صافی و نوری: بله، اول ماه ثابت می شود.^۲
امام و مکارم: اگر افقشان یکسان یا نزدیک به هم باشد کفایت می کند و
در غیر این صورت کافی نیست.^۳

۱ - خامنه ای: سایت، استفتانات، احکام روزه، راه های ثبوت اول ماه، س ۲۹؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۱۶۳ و رساله، م ۱۳۷۲؛ سیستانی: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، م ۴ و سایت، استفتانات، رؤیت هلال، س ۲؛ شبیری: رساله، م ۱۷۴۴ و استفتانات، ثبوت اول ماه.
۲ - خوبی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الصوم، م ۱۰۴۴؛ فاضل: رساله، م ۱۷۸۰؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الصوم، م ۱۳۷۶؛ نوری: العروة الوثقی، کتاب الصوم، فصل فی طرق ثبوت هلال رمضان و شوال للصوم و الافطار، م ۴.
۳ - امام: استفتانات، ج ۱، روزه، س ۷۱ و ۷۲؛ مکارم: رساله، م ۱۴۵۸.

ملحقات ثبوت هلال

استفتائات از دفتر حضرت آیت الله العظمی شبیری زنجانی

۱۰۲۱۰۱- آیا یافتن هلال (رؤیت هلال) در اول ماه بر همگان واجب است؟ (کفایی و عینی بودن آن هم بررسی شود)

بِسْمِ اللَّهِ

لازم نیست . ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۰۳- یک ماه قمری چند روز است؟ (مثلاً آیا ۲۸ روز یا ۳۱ روز هم می تواند باشد؛ جنبه حداقلی و حداکثری)

بِسْمِ اللَّهِ

۲۸ قمری یا ۲۹ روز است .

۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۰۴- آیا ممکن است دو یا سه ماه قمری پی در پی، ۲۹ روز باشند؟

بِسْمِ اللَّهِ

امکان آن وجود دارد . ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۰۴/۱- آیا امکان دارد چند سال پی در پی ماه رمضان ۲۹ روز یا ۳۰ روز باشد؟

بسم تعالی

گنایت می‌کند ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۰۵- آیا دیدن ماه با چشم مسلح مانند تلسکوپ و مانند آن پس است؟

بسم تعالی

گنایت می‌کند ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۰۶- آیا دیدن هلال ماه با استفاده از دوربین CCD و بازتاب نور و بازخوانی اطلاعات ضبط شده رایانه، برای اثبات اول ماه پس است؟

بسم تعالی

گنایت می‌کند ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۰۷- آیا لازم است هلال ماه از روی زمین دیده شود؛ یا اینکه دیدن آن با هواپیما در بلندی نیز هلال را ثابت

می کند؟

بسم تعالی
دیدن ماه از هواپیما ثابت نمی کند. ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۰۸- آیا اگر با ماهواره هایی در خارج جو و در مدار زمین دیدن هلال شدنی باشد، ثبوت هلال اول ماه از این

راه پس است؟

بسم تعالی
کتابت نمی کند. ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۱۰- اتحاد افق چیست و نقاط هم افق چه نقاطی هستند؟

بسم تعالی
مراد مناطقی است که تلازم قطب در درون هلال دارند.

۱۰۲۱۱۸- آیا در ثبوت ماه، دیدن آن پیش از غروب خورشید ملاک است؟

باسمه تعالی

فهرست مدارک ضمیمه . ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۱۹- آیا اگر در برخی از کشورها که امکان دیدن هلال ماه نیست، دیدن هلال پیش از غروب خورشید امکان داشته باشد، همین مقدار برای اثبات هلال ماه شوال پس است؟

باسمه تعالی

کتابت من کتب . ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۲۱- آیا اگر پیش از مغرب، هلال ماه شوال دیده شود، می توان روزه را افطار کرد؟

باسمه تعالی

تا رسیدن وقت منزه افطار جایز نیست . ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۲۲- آیا معیار ثبوت اول ماه، هلالی است که پس از غروب خورشید، پنهان می شود؛ یا تفاوتی میان پیش و پس نیست؟

باسمه تعالی
قرن شصت . ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۲۵- آیا دیدن هلال ماه با هواپیما و غیر آن در ارتفاع بالا، سبب ثبوت هلال می گردد؟

باسمه تعالی
خبر، سبب نمی گردد . ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۳۲- آیا اگر یکی از شاهدان ماه را با چشم مسلح ببیند و دیگری با چشم غیرمسلح، شهادت آن ها درست است؟

باسمه تعالی
جزی نیست . ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۳۳- آیا اگر دو شاهد به ثبوت ماه شهادت دهند، ولی با مبنای فقهی مرجع ما در چگونگی رؤیت هلال اختلاف داشت، هلال ماه برای ما ثابت می شود؟

پاسخ آقای

ثابت نمی شود . ۱۶ / ۱۲ / ۹۱

۱۰۲۱۳۵- آیا شهادت اهل تسنن یا شیعه غیر دوازده امامی یا نامسلمان پس است؟

پاسخ آقای

عجزی نیست . ۱۶ / ۱۲ / ۹۱

۱۰۲۱۳۹- آیا اگر شاهدان در بیان اوصاف، اندکی اختلاف داشته باشند، شهادت آنان پس است؟

پاسخ آقای

شهادت آن ها مورد قبول است، مگر این که در شهادت با هم تضاد داشته باشند و شهادت بر وجهی بر اصل ثبوت هلال دورتر از کسی آن عونا در شهادت محسوب نگردد . ۱۶ / ۱۲ / ۹۱

۱۰۲۱۴۰- آیا اگر دو عادل به دیدن هلال شهادت دهند، اما در آسمان مانعی از دیدن ماه - مانند ابر، غبار - وجود داشته باشد، هلال ماه ثابت می شود؟

باسمه تعالی

حجت است، اگر اطمینان به خلعت آن باشد. ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۴۲- آیا شنیدن از خود دو عادل، ملاک ثبوت هلال است؟

باسمه تعالی

ملاک حجّت داشتن بر ثبوت هلال در نزد آنهاست. ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۴۴- آیا اگر چند نفر عادل شهادت دهند که دو نفر عادل ماه را دیده‌اند، اول ماه رمضان یا شوال ثابت می شود؟

باسمه تعالی

شهادت بر وجود همه حجّت می کند. ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۴۵- چنانچه شاهد از شهادتش در دیدن هلال ماه برگردد، حکم چیست؟

باسمه تعالی
شهادت سابق بی اثر می گردد . ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۴۷- اگر روز اول شعبان از غیر راههای ثابت شدن اول ماه مشخص شده باشد، می توان با گذشت ۳۰ روز از شعبان به اول ماه رمضان حکم کرد؟

باسمه تعالی
جائز نیست . ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۴۸- حاکم شرع کیست؟

باسمه تعالی
مجتهد عادل . ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۴۹- آیا هر مجتهد جامع شرایطی می تواند به ثبوت هلال و عید فطر حکم کند؟ یا حکم در اختیار مجتهدی است که در رأس حکومت است و ولی امر مسلمانان به شمار می رود؟

باسم تعالی
ادل ماه با حکم حاکم نسبت نمی شود . ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۵۰- آیا حکم دولت اسلامی درباره اثبات هلال ماه ، در حکم حاکم شرع است؟

۱۰۲۱۵۶- اگر مرجع تقلیدی به ثبوت هلال حکم کند ولی با دیگر حاکمان شرع (مراجع) اختلاف مبنایی داشته باشد (مثلاً در اتحاد و اختلاف افق، رؤیت هلال با چشم مسلح و ...) وظیفه اشخاصی که مقلد ایشان نیستند، چیست؟

۱۰۲۱۶۱- آیا پایین بودن هلال ماه، دلیل بر ثبوت شب اول ماه است؟

باسمه تعالی

خیر، دلیل بر ثبوت نیست . ۹۱/۱۲/۱۶

۱۰۲۱۶۵- آیا بزرگی و ضخامت ماه، ثابت می کند که شب پیشین، اول ماه بوده است؟

باسمه تعالی

بزرگی و ضخامت ماه تأثیری ندارد. البته طوق داشتن ماه، دلیل آن است
که آن شب، شب دوم است، مگر این که یقین داشته باشیم که در شب و روز قبل،
امکان رؤیت ماه، نبوده است. ۹۱/۱۲/۱۶

۱۰۲۱۶۶- آیا کوچکی و باریک بودن هلال و اتصاف آن به خصوصیات شب اول، می تواند نشانه شب اول بودن به
شمار آید؟

باسمه تعالی

خیر، دلیل نمی شود . ۹۱/۱۲/۱۶

۱۰۲۱۶۷- آیا پنهان شدن ماه در دو شب پایانی، ثابت می کند که در ثبوت اول ماه اشتباه شده است؟

بایکم تالی
ثابت نمی کند. ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۶۸- آیا کامل بودن ماه در شب سیزدهم ثابت می کند که امشب شب چهاردهم است و در ثبوت اول ماه اشتباه شده است؟

بایکم تالی
ثابت نمی کند. ۶۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۶۹- شفق چیست؟

بایکم تالی
شفق همان جزه منبریه است. ۹۱، ۱۲، ۱۶

۱۰۲۱۷۵- در برخی از مناطق کره زمین اوضاع جغرافیایی به شکلی است که ماه تا شب ۱۴ دیده نمی شود؛ در این مناطق چه هنگامی ماه مبارک رمضان آغاز شده و پایان می یابد؟

باسمه تعالی

پاسخ: براساس ضوابط تقدید، به جهت دگر رجوع نمود. ۱۴ / ۱۲ / ۹۱

استفتائات از دفتر حضرت آیت الله العظمی صافی گلپایگانی

۱۰۲۱۰۱- آیا یافتن هلال (رؤیت هلال) در اول ماه بر همگان واجب است؟ (کفایی و عینی بودن آن هم بررسی شود)

استلال برای عموم مردم مستحب است و واجب ندارد.

۱۰۲۱۰۳- یک ماه قمری چند روز است؟ (مثلاً آیا ۲۸ روز یا ۳۱ روز هم می تواند باشد؛ جنبه حداقلی و حداکثری)

ماه قمری حداقل ۲۹ و حداکثر ۳۰ روز است.

۱۰۲۱۰۴- آیا ممکن است دو یا سه ماه قمری پی در پی، ۲۹ روز باشند؟

دو ماه قمری ۲۹ روز ممکن است.

۱۰۲۱۰۴/۱- آیا امکان دارد چند سال پی در پی ماه رمضان ۲۹ روز یا ۳۰ روز باشد؟

بلی امکان دارد.

۱۰۲۱۰۷- آیا لازم است هلال ماه از روی زمین دیده شود؛ یا اینکه دیدن آن با هواپیما در بلندی نیز هلال را ثابت می کند؟

دیدن هلال از روی بلندی های زمین مثل کوهها کفایت می کند و دیدن از داخل هواپیما نیز به گونه ای باشد که رؤیت

از زمین ممکن نباشد کفایت می کند.

۱۰۲۱۰۸- آیا اگر با ماهواره هایی در خارج جو و در مدار زمین دیدن هلال شدنی باشد، ثبوت هلال اول ماه از این راه پس است؟

دیدن با ماهواره های مذکور کفایت نمی کند.

۱۰۲۱۱۸- آیا در ثبوت ماه، دیدن آن پیش از غروب خورشید ملاک است؟

دیدن بعد از غمگینات می کند چه قبل از غروب باشد یا بعد از غروب.

۱۰۲۱۱۹- آیا اگر در برخی از کشورها که امکان دیدن هلال ماه نیست، دیدن هلال پیش از غروب خورشید امکان داشته باشد، همین مقدار برای اثبات هلال ماه شوال بس است؟

۱۰۲۱۲۰- آیا اگر در شب پایانی، ماه دیده نشود، ولی در روز تا پیش از ظهر، ماه دیده شود، اول ماه ثابت می شود؟

بارزیت قبل از غمگینات نمی شود.

۱۰۲۱۲۱- آیا اگر پیش از مغرب، هلال ماه شوال دیده شود، می توان روزه را افطار کرد؟

رویت هلال دلیل آن است که فرد اول ماه است. بهترین می تواند روزه آخر ماه را افطار کند.

۱۰۲۱۲۲- آیا معیار ثبوت اول ماه، هلالی است که پس از غروب خورشید، پنهان می شود؛ یا تفاوتی میان پیش و بعد نیست؟

اگر امکان رویت قبل از غروب خورشیدیم باشد اول ماه ثابت می شود.

۱۰۲۱۲۵- آیا دیدن هلال ماه با هواپیما و غیر آن در ارتفاع بالا، سبب ثبوت هلال می گردد؟

مکملری است.

۱۰۲۱۳۵- آیا شهادت اهل تسنن یا شیعه غیر دوازده امامی یا نامسلمان پس است؟

باید هلال باشد و غیر مؤمن حلال نیست.

۱۰۲۱۴۵- چنانچه شاهد از شهادتش در دیدن هلال ماه برگردد، حکم چیست؟

نی توان بر آن شهادت ترتیب اثر داد.

۱۰۲۱۴۷- اگر روز اول شعبان از غیر راههای ثابت شدن اول ماه مشخص شده باشد، می توان با گذشت ۳۰ روز از شعبان به اول ماه رمضان حکم کرد؟

اگر ثبوت اول شعبان از طرق غیر مضبوط اعلام شده باشد پس از گذشت سی روز نمی توان حکم به اول رمضان کرد مگر شخص یقین و یا اطمینان به اول شعبان پیدا کرده باشد که برای او حجت است.

۱۰۲۱۴۸- حاکم شرع کیست؟

مقصود از حاکم شرع مجتهد جامع الشرائط است.

۱۰۲۱۴۹- آیا هر مجتهد جامع الشرائطی می تواند به ثبوت هلال و عید فطر حکم کند؛ یا حکم در اختیار مجتهدی است که در رأس حکومت است و ولی امر مسلمانان به شمار می رود؟

بلی هر مجتهد جامع الشرائط با وجود شرائطی تواند حکم کند.

۱۰۲۱۵۰- آیا حکم دولت اسلامی درباره اثبات هلال ماه، در حکم حاکم شرع است؟

حکم دولت اسلامی اعتبار ندارد مگر مستند به حکم فروعی جامع الشرائط باشد.

۱۰۲۱۵۲- آیا حکم حاکم درباره دیدن هلال برای همه مناطق کشور حجت است؟ یا تنها برای شهرهایی حجت است که ماه دیده شده یا شهرهای هم افق باشند؟

برای شهرایی که شب مسکون دارند حجت است.

۱۰۲۱۵۶- اگر مرجع تقلیدی به ثبوت هلال حکم کند ولی با دیگر حاکمان شرع (مراجع) اختلاف مبتیایی داشته باشد (مثلاً در اتحاد و اختلاف افق، رؤیت هلال با چشم مسلح و ...) وظیفه اشخاصی که مقلد ایشان نیستند، چیست؟

مقلد باید مطابق نظر مرجع تقلید خود عمل نماید و چنانچه حکم حاکم مستند بر رؤیت با چشم مسلح باشد و مرجع تقلیدش رؤیت با چشم مسلح را کافی نداند، نمی تواند بر آن حکم عمل کند.

۱۰۲۱۶۱- آیا پایین بودن هلال ماه، دلیل بر ثبوت شب اول ماه است؟

بلند و کوتاه بودن هلال دلیل برای ثبوت شب اول یا دوم ماه نمی باشد.

۱۰۲۱۶۵- آیا بزرگی و ضخامت ماه، ثابت می کند که شب پیشین، اول ماه بوده است؟

دلیل بر ثبوت شب دوم نیست.

۱۰۲۱۶۶- آیا کوچکی و باریک بودن هلال و انصاف آن به خصوصیات شب اول، می تواند نشانه شب اول بودن به شمار آید؟

دلیل بر ثبوت شب اول نیست.

۱۰۲۱۶۷- آیا پنهان شدن ماه در دو شب پایانی، ثابت می کند که در ثبوت اول ماه اشتباه شده است؟

این بحث هم دلیل شری نیست.

۱۰۲۱۶۸- آیا کامل بودن ماه در شب سیزدهم ثابت می کند که امشب شب چهاردهم است و در ثبوت اول ماه اشتباه شده است؟

دلیل شرعی برای ثبوت اول ماه نیست.

۱۰۲۱۶۹- شفق چیست؟

سری قبل از طلوع آفتاب در مشرق و سری بعد از غروب آفتاب در مغرب را شفق گویند.

۱۰۲۱۷۰- آیا اگر هلال پس از شفق غایب گردد، ثابت می شود که شب دوم ماه است؟

این مورد هم دلیل شرعی بر اثبات اول ماه نیست.

استفتائات واحد پاسخ به سؤالات جامعه الزهرا (س) از دفاتر مراجع

<p>استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات</p>	<p>باسمه تعالی. در رؤیت هلال قمری بین چشم مسلح و غیر مسلح نیست. و رؤیت با تلسکوپ هم کافی است.</p> <p>بسمه تعالی. مسأله اول ماه و آخر ماه مثل سایر موضوعات خارجی میباشد که طرق اثبات آن در توضیح المسائل مشخص شده است. به اینکه یا خودش ببیند یا دو نفر عادل شهادت بدهند، یا شهرت به اول ماه بودن پیدا شود که اطمینان آور باشد یا سی روز از ماه قبل گذشته باشد. یکی از راههایی که برخی از فقها آنرا قبول دارند حکم حاکم است. که این را ولو اینکه مورد اتفاق همه فقها نیست ولی راه انحصاری اثبات اول ماه هم نیست. لذا اگر از راههای دیگر اول ماه ثابت شود باید طبق آن عمل شود. و حتی اگر برای کسی از غیر راههای مذکور علم و اطمینان حاصل شود. آن علم و اطمینان حجت شرعی است. لازم به ذکر است که قول منجمین علاوه بر اینکه حجت شرعی ندارد. بلکه در برخی از روایات مردود شناخته شده است. و بعلمت تهافت بین منجمین و موارد متعددی که خلاف آن ثابت شده است قابل اطمینان نیست. ضمناً باید توجه داشته باشید که در این امور ما مکلف به ظاهریم که منطبق با موازین شرعی است نه کشف واقع که در حقیقت چه روز اول ماه است.</p>	<p>آیت ... فاضل لنگرانی (دام ظلّه)</p>
<p>استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات</p>	<p>باسمه تعالی. کافی نیست مگر این که با تلسکوپ جای آنرا مشخص کنند و سپس با چشم عادی دیده شود.</p>	<p>آیت ... مکارم شیرازی (دام ظلّه)</p>
<p>استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات</p>	<p>بسمه تعالی. چنانچه موجب حصول یقین گردد اول ماه ثابت می شود.</p>	<p>آیت ... نوری همدانی (دام ظلّه)</p>

<p>بسمه تعالی</p> <p>تَفْطَاتُ رَمَضَانَ وَتَفْطَاتُ رَمَضَانَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (بِسْمِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ)</p> <p>ملاک نزدیکی و یا اتحاد افق</p>		
<p>توضیح المسائل دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۲، ص ۲۲۸ استفاده از م ۱۷۳۵</p>	<p>(ملاک یکی بودن افق هاست) اگر در شهری اول ماه ثابت شود برای مردم شهر دیگر فایده ندارد مگر آن دو شهر با هم نزدیک باشند یا انسان بدانند که افق آنها یکی است.</p>	<p>امام خمینی (ره)</p>
<p>توضیح المسائل دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم، ۱۳۷۲، ص ۳۱۱ م ۱۷۳۸</p>	<p>اگر در شهری اول ماه ثابت شود، برای مردم شهر دیگر فایده ندارد، مگر آن دو شهر با هم نزدیک باشند، یا انسان بدانند که افق آنها یکی است، یا شهری که ماه در آن دیده شده است در شرق آن شهر باشد.</p>	<p>آیت ... اراکی (ره)</p>
<p>استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات</p>	<p>بسمه تعالی. اگر در شهری ماه دیده شد در صورتی برای ساکنین شهر دیگر مفید است که یقین یا اطمینان بکنند اگر در آسمان مانعی نبود در آنجا هم ماه دیده میشود. مسأله ۱۳۷۲ رساله</p> <p>بسمه تعالی اگر در شهری اول ماه دیده شد در صورتی برای ساکنین شهر دیگر مفید است که یقین یا اطمینان بکنند اگر در آسمان مانعی نبود در آنجا هم ماه دیده میشود. مسأله ۱۳۷۲ رساله</p> <p>م ۱۳۷۲ رساله</p>	<p>آیت ... بهجت (دام ظلّه)</p>
<p>استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات</p>	<p>بسمه تعالی. چنانچه رؤیت هلال ماه به طریق شرعی در محلی ثابت شد اول ماه برای آن محل و برای همه بلادی که با آن محل در شب مشترک هستند - ولو در بعض شب - ثابت می شود چه در افق اتحاد داشته باشند یا نداشته باشند.</p> <p>والله العالم</p> <p>بسمه تعالی چنانچه رؤیت هلال ماه به طریق شرعی در محلی ثابت شد اول ماه برای آن محل و برای همه بلادی که با آن محل در شب مشترک هستند - ولو در بعض شب - ثابت می شود چه در افق اتحاد داشته باشند یا نداشته باشند.</p> <p>م ۱۳۷۲ رساله</p>	<p>آیت ... تهریزی (دام ظلّه)</p>

<p>اجوبه الاستفتائات، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۸۴، ص ۱۷۴، س ۸۳۸</p>	<p>رؤیت هلال در شهرهایی که در افق متحد و یا نزدیک به هم هستند و یا در شهرهایی که در شرق واقع شده‌اند، کافی است.</p>	<p>آیت ... خامنه ای (نام ظله)</p>
<p>توضیح المسائل مؤسسه احیاء آثارالامام الخوئی، ۱۴۲۲ ه. ق، ص ۱۲۹۷، م ۱۷۴۴</p>	<p>اگر در شهری اول ماه ثابت شود در شهرهای دیگر چه دور و چه نزدیک چه در افق متحد باشند یا نه، نیز ثابت می‌شود در صورتی که در شب مشترک باشند ولو اینکه اول شب یکی آخر شب دیگری باشد.</p>	<p>آیت ... خوئی (ره)</p>
<p>استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات</p>	<p>بسمه تعالی، ج: موقعیت منطقه دیگر باید به گونه‌ای باشد که اگر هلال ماه در منطقه اول رؤیت شد در منطقه دوم هم اگر مانعی نباشد رؤیت بشود.</p> <p>استفتای ع مرتضی مطهری در جواب سؤالی که در ماه در منطقه اول رؤیت شد در منطقه دوم هم رؤیت نشود.</p> 	<p>آیت ... سیستانی (نام ظله)</p>
<p>توضیح المسائل نشر دفتر معظّمه، ۱۳۸۴، ج ۱، ص ۳۹۷، م ۱۷۴۴</p>	<p>اگر در شهری اول ماه ثابت شود، برای مردم شهر دیگر فایده ندارد، مگر آن دو شهر به هم نزدیک باشند، یا انسان بداند که افق آنها یکی است، یا در شرق ثابت شود.</p>	<p>آیت ... شبیری زنجانی (نام ظله)</p>
<p>استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات</p>	<p>بسم الله الرحمن الرحيم. کفایت رؤیت هلال در هر محلی برای سایر نقاط بعید نیست و بیان ملاک و تفصیل آن در دفتر استفتاء مجال ندارد.</p> <p>استفتای آیت الله العظمی بروجردی در جواب سؤالی که در در یک شهر رؤیت شد در شهر دیگر رؤیت نشود.</p> 	<p>آیت ... مصافی گلپایگانی (نام ظله)</p>

<p>استفتائات موجوده و واحد پاسخ به سؤالات</p>	<p>باسمه تعالی، به ورقه ضمیمه مراجعه شود.</p> <p style="text-align: center;"> مجلس شورای اسلامی دفتر استفتائات </p> <p>(سؤال: محدوده جغرافیایی که در رؤیت هلال ماه برای هر شهر اعتبار دارد، چه میزان است؟)</p> <p>آیا رؤیت هلال با استفاده از ابزارهای نجومی (دوربین، تلسکوپ و...) اعتبار شرعی دارد؟</p> <p>آیا محاسبات علمی و نجومی می‌تواند ملاک رؤیت شرعی باشد؟ اگر این محاسبات برای شخصی یقین‌آور باشد، آیا می‌تواند به یقین خود عمل کند؟</p> <p>بسمه تعالی و له الحمد.</p> <p>ج ۱ - اگر چه اینجانب قبلاً معتقد بودم که در دو محلی که رؤیت هلال در یکی از آنها واقع شده این رؤیت برای محل دیگری که با محل رؤیت اتفاق افتد دارد و یا نزدیک محل رؤیت است تنها اعتبار دارد لیکن پس از مراجعه مجدداً بمسئله و دقت نظر در ابعاد آن معتقد شدم باینکه رؤیت هلال در هر محلی واقع شود برای محل‌های دیگر اعتبار دارد در صورتیکه آن محل با محل‌های دیگر در شب و اگر چه در مقدار کمی باشد اشتراک داشته باشند.</p> <p>ج ۲- در رؤیت هلال فرقی بین چشم غیر مسلح و چشم مسلح نمی‌کند و از این جهت رؤیت با تلسکوپ هم کافی است همانطور که با عینک و دوربین شکاری و مانند آنها کافی است.</p> <p>ج ۳- محاسبات علمی و نجومی کافی نیست مگر برای کسی که از اینراه یقین یا اطمینان کامل پیدا کند.)</p> <p style="text-align: center;"> </p>	<p>آیت ...فاضل لنکرانی (نام طه)</p>
<p>توضیح المسائل دارالقرآن الکریم، ۱۳۷۲، ص ۱۷۴۴ م ۲۹۵</p>	<p>اگر در شهری اول ماه ثابت شود، برای مردم شهر دیگر فایده ندارد، مگر آن دو شهر با هم نزدیک باشند، یا انسان بداند که افق آنها یکی است یا در شهری که ماه دیده شده آفتاب زودتر از شهر خودش غروب می‌کند.</p>	<p>آیت ... گلپایگانی (ره)</p>

<p>استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات</p>	<p>رؤیت هلال در یک منطقه برای مناطق قریب الافق آن منطقه نیز کافیت همچنین اگر در بلاد شرقی دیده شود برای بلاد غربی کافیت.</p> <p>بُذبت هلال ربه یقطر برای منان ترس الا ان کره قطر یزیر ایت بجزین اگر در بلاد شرقی دیده شود برای بلاد غربی کافیت =</p> 	<p>آیت... مکارم شیرازی (دام ظلّه)</p>
<p>استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات</p>	<p>بسمه تعالی. پس از سلام. به مسئله ۱۷۳۲ توضیح المسائل مراجعه نمایند. (اگر در شهری اول ماه ثابت شود، در شهرهای دیگر چه دور باشند چه نزدیک چه در افق متحد باشند یا نه همین قدر که در شب بودن آن شب مثل مکه و کراچی یا لندن و کابل نه مثل تهران و واشنگتن اشتراک داشته باشند ثابت می شود.)</p> <p>بیتک</p> <p>سنة ۱۷۳۲ توضیح المسائل مراجعه شود</p> 	<p>آیت... نوری همدانی (دام ظلّه)</p>
<p>توضیح المسائل مدرسه باقر العلوم (ع)، ق. ۱۴۲۵ ص ۵۱۰ و ۵۱۱، م ۱۷۴۳</p>	<p>اگر در شهری اول ماه ثابت شود، در شهرهای دیگر - چه دور باشند چه نزدیک، چه در افق متحد باشند یا نه - در صورتی که در شب مشترک باشند ثابت می شود.</p>	<p>آیت... وحید خراسانی (دام ظلّه)</p>

بسمه تعالی نَهَيْتَكَ وَنَهَيْتُكَ بِاللَّيْلِ وَالنَّجْمِ وَالْقَمَرِ وَالشَّمْسِ وَالْقَمَرِ وَاللَّيْلِ وَالنَّجْمِ وَالْقَمَرِ وَالشَّمْسِ وَالْقَمَرِ رؤیت هلال با تلسکوپ		
سؤال: آیا رؤیت هلال توسط ابزار آلات نجومی نظیر تلسکوپ در حالی که با چشم غیرمسلح قابل رؤیت نباشد موجب ثبوت اول ماه می‌شود؟		
استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات	بسمه تعالی. هر چه یقین آور باشد برای متین کافی است. آیت ... بهجت (دام ظلّه) آیه حریمین آورده شد بر اثر تلسکوپ 	
استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات	بسمه تعالی. میزان در ثبوت اول ماه رؤیت هلال با چشم غیر مسلح است و رؤیت هلال با چشم مسلح و آلات نجومی اعتبار ندارد و موجب ثبوت اول ماه نمی‌شود، بلی اگر محل ماه را با چشم مسلح تعیین کنند و با چشم غیر مسلح ماه را در آن محل ببینند اول ماه ثابت می‌شود. والله العالم. بسمه تعالی میزان در ثبوت اول ماه رؤیت هلال با چشم غیر مسلح است و رؤیت هلال با چشم مسلح و آلات نجومی اعتبار ندارد و موجب ثبوت اول ماه نمی‌شود، بلی اگر محل ماه را با چشم مسلح تعیین کنند و با چشم غیر مسلح ماه را در آن محل ببینند اول ماه ثابت می‌شود و الله اعلم 	آیت ... تهریزی (دام ظلّه)
استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات	رؤیت هلال با چشم مسلح نیز معتبر است. آیت ... خامنه ای (دام ظلّه) رؤیت اول ماه با چشم غیر مسلح است. 	
استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات	بسمه تعالی. ج: کافی نیست. آیت ... سیستانی (دام ظلّه) آیه کافی نیست. 	
استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات	بسم الله الرحمن الرحيم. موجب ثبوت هلال نمیشود. والله العالم. آیت ... صافی گلپایگانی (دام ظلّه) آیه مستحب است مستحب است 	

فصل دوم

زکات فطره

۱- کارشناسان و ارزیابان محترم:

حجج اسلام و آقایان: محمد جوادی والا، محمد عزتی بخشایش، سید مرتضی حسینی، علی اکبر صمدی، سید محمد حسینی، رضا نوریان، عباس علی امینی، سید حسن هاتف، محمد علی فرهنگی، امیر حسین بوستان افروز، اسماعیل زارعی، مرتضی کیان، حسین ابراهیمی

۲- مسئول واحد فقه پژوهشکده باقر العلوم علیه السلام:

حجت الاسلام علی اصغر راد حسینی

کلیات

◀ معنای زکات فطره

۱- زکات فطره چیست؟

در اصطلاح فقهی، زکات فطره یا فطریه یکی از فروع دین اسلام بوده و مقصود از آن مالی است که در روز عید فطر - اولین روز ماه شوال - باید پرداخت شود^۱ و بر هر مسلمان مکلفی که فقیر نیست و نان خور دیگران هم محسوب نمیشود واجب است در این روز از جانب خود و تمام کسانی که نان خور وی هستند زکات فطره بپردازد.

پرداخت زکات فطره ضوابط خاصی از جهت شرایط و جوب، زمان پرداخت، مقدار و میزان محاسبه، و محل مصرف دارد که در این کتاب به تمام این موارد پرداخته خواهد شد.

در شریعت اسلامی به زکات فطره یا فطریه، زکات الابدان نیز گفته می شود که در برابر زکات الاموال بوده و مقصود این است که همانگونه که بر اموال انسان در شرایط و ضوابط خاصی زکات تعلق می گیرد - که در باب زکات کتاب های فقهی به صورت تفصیلی به آن پرداخته می شود - و

پرداخت آن موجب برکت یافتن و پاک شدن مال می شود، بر بدن و جسم انسان نیز زکاتی تعلق می گیرد که مقصود از آن همان زکات فطره یا فطریه یا زکات الابدان است. و پرداخت این حق مالی باعث سلامت جسم (خلقت) و روح انسان می شود.

و جوب پرداخت زکات فطره در دین اسلام از جمله فروعی است که تمام فرق اصلی اسلامی بر آن اتفاق نظر دارند.^۱

آثار زکات فطره

۲- فواید دنیوی زکات فطره چیست؟

در متون دینی برای پرداخت زکات فطره علاوه بر آثار اخروی، فوائد و نتایج دنیوی متعددی برشمرده شده است که مهمترین آنها عبارتند از:

۱. پرداخت زکات فطره موجب حفظ انسان از مرگ در آن سال می‌گردد.^۱

۲. پرداخت زکات فطره باعث سلامتی جسم و پاکسازی روح از رذایل اخلاقی می‌شود.^۲

در کنار آثار فوق که به طور مستقیم آثار دنیوی پرداخت زکات فطره را مد نظر قرار داده است می‌توان گفت زکات فطره یک نوع صدقه‌ی واجب و ادای دین است به همین خاطر تمامی آثار و فوائد دنیوی که برای صدقه واجب - زکات - یا صدقه مستحب در روایات وارد شده است را می‌توان برای زکات فطره نیز ثابت دانست. از جمله این آثار می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

افزایش روزی،^۳ زیاد شدن برکات الهی،^۴ پیشگیری از بخل،^۵ با سخاوت

۱. کافی، جلد ۴، باب الفطره، ص ۱۷۳.

۲. مستدرک وسائل الشیعه، ج ۷، ابواب زکات الفطره، ص ۱۳۷.

۳. من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۷.

۴. میزان الحکمه، ج ۵، ص ۲۷.

۵. بحار الانوار، ج ۹۳، ص ۱۹.

کردن انسان،^۱ حراست اموال،^۲ کم نشدن مال پرداخت کننده^۳ و البته علاوه بر این آثار دنیوی برای پرداخت زکات فطره که در روایات به آن اشاره شده است و به شخص پرداخت کننده زکات فطره مربوط می شود می توان گفت اگر تمام اشخاصی که زکات فطره بر آنها واجب است، ملزم به پرداخت زکات فطره باشند و تمام مراحل آن از جمع آوری فطریه تا توزیع آن بین نیازمندان ساماندهی شود گام مهمی در جهت بهره مندی فقرا از ثروت اغنیا و در نتیجه، تعدیل ثروت در جامعه اسلامی و فقر زدایی از بین مسلمانان برداشته می شود.

۳- فوائد اخروی زکات فطره چیست؟

زکات فطره به عنوان یکی از فروع واجب در دین اسلام است که در کتب روایی برای پرداخت آن، فوائد و آثار اخروی متعددی شمرده شده است که مهمترین آنها عبارتند از:

۱. زکات فطره تکمیل کننده روزه ماه مبارک رمضان است.^۴
۲. عدم پرداخت زکات فطره در صورت توانایی موجب محروم شدن از فضائل روزه ی ماه مبارک رمضان می شود.^۵
۳. پرداخت زکات فطره باعث قبولی روزه ی ماه مبارک رمضان می شود.^۶

در کنار آثار فوق که به طور مستقیم آثار اخروی پرداخت زکات فطره را مد نظر قرار داده است می توان گفت زکات فطره یک نوع صدقه ی واجب و

۱- بحارالانوار، ج ۹۳، ص ۲۵.
 ۲- بحارالانوار، ج ۹۶، ص ۲۳.
 ۳- بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۷۹.
 ۴- وسائل الشیعه، ج ۶، ص ۴۰۷.
 ۵- وسائل الشیعه، ج ۶، ص ۴۰۷.
 ۶- من لا یحضره الفقیه، ج ۲، باب الفطره، ص ۱۸۳.

ادای دین است به همین خاطر تمامی آثار و فوائد اخروی که برای صدقه واجب - زکات - یا صدقه مستحب در روایات وارد شده است را می توان برای زکات فطره نیز ثابت دانست. از جمله این آثار می توان به موارد ذیل اشاره نمود:

خاموش کننده خشم پروردگار^۱، وسیله تقرب مسلمانان به خداوند متعال^۲، مانع از آتش جهنم^۳، مصونیت از حسرت روز محشر^۴، و ...

۱. کافی، ج ۷، ص ۵۲.
۲. کافی، ج ۵، ص ۳۷.
۳. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۴۵۰.
۴. بحارالانوار، ج ۹۳، ص ۸.

شرایط وجوب زکات فطره

◀ بالغ بودن

۴- اگر نان آور بالغ نباشد، زکات فطره نان خور او بر عهده کیست؟
امام، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی، شبیری و نوری: پرداخت زکات فطره از هر دو (چه نان آور غیربالغ و چه نان خور او) ساقط است؛ زیرا یکی از شرایط وجوب زکات فطره تکلیف است.^۱

۵- اگر شخص پس از غروب شب عید فطر، بالغ شود، آیا زکات فطره بر او واجب می‌شود؟

امام، بهجت، فاضل، وحید، مکارم، صافی، شبیری و نوری: زکات فطره بر او واجب نیست، اما اگر تا پیش از ظهر روز عید شرط‌های واجب شدن فطره را داشته باشد، مستحب است زکات فطره را بدهد.^۲

۱- امام: تحریرالوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فیمن تجب علیه، م ۱؛ خویی، فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی شرائط وجوبها، الاول؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۴۴؛ سیستانی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، با استفاده از قبل از م ۱۱۷۰؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۷۷؛ شبیری: استفتا کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۱۱۱۱.

۲- امام: تحریرالوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فیمن تجب علیه، م ۲؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۴۶؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی شرائط وجوبها، م ۶؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، با استفاده از قبل از م ۱۱۷۰ و ۱۶۹۷؛ صافی و شبیری: رساله، م ۲۰۰۸.

خویی و سیستانی: اگر تا پیش از ظهر روز عید فطر شرایط وجوب زکات فطره برای او حاصل شود، بنابر احتیاط واجب زکات فطره را بدهد.^۱

◀ عاقل بودن

۶- اگر شخصی قبل یا هنگام غروب شب عید فطر بیهوش شود، آیا زکات فطره از او ساقط می‌شود؟

امام، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید، صافی، شبیری و نوری: زکات فطره بر او واجب نیست.^۲

خوئی، وحید و صافی: بنابر احتیاط واجب باید زکات فطره پرداخت کند^۳ مکارم: بیهوش بودن باعث سقوط زکات فطره نمی‌شود.^۴

۷- کسی که هنگام غروب شب عید فطر هوشیار بوده، ولی پس از غروب بیهوش شده و روز عید فطر به هوش آید، آیا زکات فطره بر او واجب است؟

امام، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی و نوری: بله، زیرا کسی که موقع غروب شب عید فطر عاقل و هوشیار است و فقیر نیست، باید برای خودش و کسانی که نان‌خور او هستند فطره بدهد.^۵

۱- خویی و سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، با استفاده از قبل از م ۱۱۷۰.
۲- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فیمن تجب علیه، م ۲؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۴۶؛ فاضل: رساله، م ۲۰۳۸ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۷۱؛ شبیری: رساله، با استفاده از م ۱۹۹۹؛ نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی شرایط وجوبها، الثانی.

۳- خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۷۰؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۷۷.

۴- مکارم: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی شرایط وجوبها، الثانی و استفتائات جدید، ج ۱، س ۳۶۸.

۵- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فیمن تجب علیه، م ۲؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۴۶؛ خویی، سیستانی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۷۱؛ فاضل: رساله، م ۲۰۳۸؛ مکارم: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی شرایط وجوبها، الثانی؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۷۷؛ نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی شرایط وجوبها، الثانی.

شبیری: زکات فطره بر انسانی که بالغ و عاقل است و بیهوش و فقیر نیست لازم می‌باشد و چنانچه این شرایط تا طلوع آفتاب روز عید باقی باشد، زکات فطره بر او واجب است، بلکه بنابر احتیاط واجب اگر یکی از این شرایط را تا هنگام طلوع آفتاب روز عید فطر از دست بدهد، باز هم زکات فطره بر او واجب است.^۱

◀ غنی بودن

تعریف

۸- به چه کسی غنی گفته می شود؟

مقصود از غنی، کسی است که مخارج سال خود و خانواده اش را دارد و یا کسبی دارد که بتواند مخارج سال خود و خانواده اش را تأمین کند.^۱

۹- اگر کسی فقط هزینه های سال خود و نان خورهایش را داشته باشد، به گونه ای که اگر زکات فطره بدهد، مقداری از مخارج سالش کم می شود، آیا غنی شمرده می شود؟

امام، خویی، فاضل، شبیری و نوری: چنین شخصی، غنی محسوب می شود و باید زکات فطره را پرداخت کند.^۲
بهجت: اگر به سبب پرداخت زکات زندگیش مختل نمی شود و به سختی و حرج نمی افتد، بنا بر احتیاط واجب باید زکات فطره را پرداخت نماید.^۳
مکارم: بنا بر احتیاط واجب باید زکات فطره را پرداخت کند.^۴

العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی شرائط وجوبها، قبل از م ۱، الرابع.
۲- امام، خویی، فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی شرائط وجوبها، م ۱؛ شبیری: استفتا کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۱۱۲۰.
۳- بهجت: وسیلة النجاة، با استفاده از م ۱۳۴۵.
۴- مکارم: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی شرائط وجوبها، م ۱.

۱۰- کسی که مخارج یک سال خود و یا عائله اش را به صورت نقد یا جنس ندارد ولی مانند کارگران یا کارمندان می‌تواند با درآمدی که به صورت تدریجی بدست می‌آورد زندگی خود و عائله اش را بگرداند (غنی بالقوه) آیا بر چنین شخصی پرداخت زکات فطره واجب است؟
 امام، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی، شبیری و نوری: بله، با وجود دارا بودن شرایط، زکات فطره را باید پردازد.^۱

۱۱- آیا بر شخص فقیر پرداخت زکات فطره خود و نان خورهایش مستحب است؟

همه مراجع: مستحب است کسی که فقط به اندازه یک صاع (تقریباً سه کیلوگرم) گندم و مانند آن دارد، زکات فطره را بدهد و چنانچه خانواده هم داشته باشد و بخواهد فطره آن‌ها را هم بدهد، می‌تواند آن را به یکی از خانواده‌اش بدهد و او هم به همین قصد به دیگری بدهد تا به نفر آخر برسد و بهتر است نفر آخر چیزی را که می‌گیرد به کسی بدهد که از خودشان نباشد.^۲

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فیمن تجب علیه، م ۲؛ خویی، سیستانی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۷۰؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی شرائط وجوبها، قبل از م ۱، الرابع؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۴۴؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۷۷؛ شبیری: رساله، م ۲۰۰۰.

۲- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فیمن تجب علیه، م ۱؛ خامنه‌ای: سایت، استفتائات، زکات فطره؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۷۰؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۴۵؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی شرائط وجوبها، م ۴؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۷۱؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۷۷؛ شبیری: رساله، م ۲۰۱۰.

◀ زنده بودن

۱۲- اگر شخصی پس از غروب شب عید فطر از دنیا برود، زکات فطره او و نان خورش به عهده چه کسی است؟
امام، بهجت، فاضل، وحید، مکارم، صافی، شبیری و نوری: اگر کسی بعد از غروب شب عید از دنیا برود، باید وصی یا وارث، فطره او و خانواده‌اش را از مال او پردازند.^۱
خویی: واجب نیست از مالش جدا کنند.^۲
سیستانی: اگر کسی بعد از غروب شب عید بمیرد، بنابر احتیاط واجب باید فطره او و عیالاتش را از مال او بدهند.^۳

۱- امام: رساله، م ۲۰۱۳؛ بهجت: رساله، م ۱۵۸۱؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فیمن تجب عنه، م ۱۸؛ وحید: رساله، م ۲۰۳۰؛ مکارم: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فیمن تجب عنه، م ۱۸؛ صافی: رساله، م ۲۰۲۱؛ شبیری: رساله، م ۲۰۲۱.
۲- خویی: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فیمن تجب عنه، م ۱۸.
۳- سیستانی: رساله، م ۱۹۷۱.

مشمولین زکات فطره

◀ خود شخص

۱۳- در چه صورتی خود شخص باید زکات فطره‌اش را پرداخت کند؟
 همه مراجع: کسانی که واجد شرایطی که در جوابهای قبلی ذکر شد باشند،
 باید زکات فطره پرداخت کنند.^۱

◀ نان خور شخص

تعریف نان خور

۱۴- نان خور کیست و ملاک آن چیست؟

کسی که مخارج روزمره او را شخص دیگری تأمین می‌کند، نان‌خور آن شخص گفته می‌شود؛ اعم از آنکه آن نان‌خور بچه باشد یا بزرگسال، واجب النفقه باشد یا غیر واجب النفقه باشد، مسلمان باشد یا کافر باشد، نزد او زندگی کند یا در جای دیگر زندگی کند.^۲

۱- امام: تحریر الوسیلة، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی من تجب علیه، م ۱ و ۲؛
 خامنه‌ای: سایت، استفتائات، زکات فطره؛ خوبی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م
 ۱۱۷۰ و ۱۱۷۴؛ بهجت: رساله، م ۱۵۶۰ و وسیلة النجاة، م ۱۳۴۸؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی،
 کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی شرایط وجوبها؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از
 م ۱۱۷۱ و م ۱۱۷۶؛ مکارم: رساله، م ۱۶۹۲ و ۱۷۰۱ و العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة،
 فصل فی شرایط وجوبها؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، م ۱۵۷۷ و ۱۵۷۸؛ شبیری: رساله، م ۱۹۹۹،
 ۲۰۰۱، ۲۰۱۳ و ۲۰۱۴.

۲- العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فیمن تجب عنه، قبل از م ۱.

مصادیق

◀ نان خور دایمی

همسر

۱۵- زکات فطره همسر بر عهده چه کسی است؟

امام، خامنه‌ای، خویی، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی، شبیری و نوری: زکات فطره همسر با صدق نان خور بودن بر عهده شوهرش است.^۱

بہجت: زکات فطره همسر با صدق نان خور بودن بر عهده شوهرش است و هم چنین در صورتی که زن دائم به خاطر پرداختن نفقه از جانب شوهر نان خور وی نباشد و نان خور کس دیگری هم نباشد یا آن شخص دیگر به دلیل فقیر بودن نتواند فطره وی را پرداخت نماید، بنا بر احتیاط واجب بر شوهر پرداخت فطریه زن واجب است.^۲

۱- امام: تحریر الوسیله، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی من تجب علیه، م ۶؛ خامنه‌ای: سایت، استفتائات، زکات فطره؛ خویی، فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی من تجب عنه، م ۳؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۴؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۲ و رساله، م ۲۰۲۵؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۸۳؛ شبیری: رساله، م ۲۰۰۲.

۲- بہجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۵۰.

۱۶- آیا زکات فطره زنی که واجب النفقه شوهر است، اما نان خور دیگری شمرده می شود، بر عهده شوهر است، یا آن شخص دیگر؟
 امام، خامنه‌ای، خویی، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی، شبیری و نوری: اگر شوهرش مخارج او را نمی دهد، چنانچه نان خور کس دیگری باشد، فطره اش بر او واجب است.^۱

بہجت: در صورتی که زن دائم به خاطر اینکه شوهرش از روی سرکشی مخارجش را نمی پردازد نان خور وی نباشد و نان خور کس دیگری هم نباشد یا آن شخص دیگر به دلیل فقیر بودن نتواند فطره وی را پرداخت نماید، بنابر احتیاط واجب بر شوهر پرداخت فطره زن واجب است. اما اگر پرداختن مخارج زن به خاطر خوداری شوهر از پرداخت نفقه نباشد (بلکه به دلیل دیگر مانند مسافرت و غیره باشد) و مخارجش را شخص دیگر پرداخت کند، در اینصورت بر آن شخص پرداخت زکات فطره واجب است.^۲

۱۷- زکات فطره زنی که واجب النفقه شوهر است، اما هزینه هایش را خودش تأمین می کند، بر عهده کیست؟
ہمہ مراجع: در صورتی که فقیر نباشد باید فطره خود را بدهد.^۳

۱- امام: تحریر الوسیلہ، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی من تجب علیہ، م ۶؛ خامنه‌ای: سایت، استفتانات، زکات فطره؛ خویی، فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی من تجب عنہ، م ۳؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۴؛ وحید: رسالہ، م ۲۰۲۵؛ صافی: ہدایۃ العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۸۳؛ شبیری: رسالہ، م ۲۰۱۶.
 ۲- بہجت: وسیلۃ النجاة، م ۱۳۵۰.

۳- امام: تحریر الوسیلہ، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی من تجب علیہ، م ۶؛ خامنه‌ای: سایت، استفتانات، زکات فطره؛ خویی، فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی من تجب عنہ، م ۳؛ بہجت: وسیلۃ النجاة، م ۱۳۵۰؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۴؛ وحید: رسالہ، م ۲۰۲۵؛ صافی: ہدایۃ العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۸۳؛ شبیری: رسالہ، م ۲۰۱۶.

۱۸- آیا مردی که قبل از غروب آفتاب شب عید ازدواج می کند، پرداخت زکات فطره همسرش بر عهده اوست؟

امام، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی، شبیری و نوری: اگر قبل از غروب شب عید فطر نان خور آن مرد به حساب آید، پرداخت فطریه همسرش بر او واجب می شود. (معمولاً کسی که ازدواج می کند، مدتی در خانه پدرش زندگی می کند و نان خور او به حساب می آید و فطریه اش بر عهده پدرش است).^۱

۱۹- آیا پرداخت زکات فطره زنی که از تمکین شوهر خودداری می کند، از عهده شوهرش برداشته می شود؟

همه مراجع: پرداخت زکات فطره زن، اگرچه ناشزه باشد، بر عهده شوهر است، به شرط آنکه نان خور او باشد.^۲

۲۰- پرداخت زکات فطره زنی که طلاق گرفته و در عده آن به سر می برد، بر عهده کیست؟

همه مراجع: زکات فطره مطلقه رجعی و بائن، در صورتی که نان خور شوهر باشند بر عهده شوهر است.^۳

۱- امام، فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی من تجب عنه، م ۱؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۷۵؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۱۴۷؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۷؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، م ۱۵۷۸ و ۱۵۸۳؛ شبیری: رساله، م ۲۰۰۳ و ۲۰۱۲.

۲- امام: تحریر الوسیله، کتاب الزکاة، المقصد الثانی فی زکاة الابدان، القول فیمن تجب علیه، م ۴؛ خویی، فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی من تجب عنه، م ۳؛ خامنه ای: سایت، استفتائات، احکام زکات فطره؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۵۰؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، با استفاده از م ۱۱۷۴؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۲؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۸۳؛ شبیری: رساله، با استفاده از م ۲۰۰۲.

۳- امام، خویی، فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فیمن تجب عنه، م ۱۹، خامنه ای: سایت، استفتائات، زکات فطره، با استفاده؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۵۰؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، با استفاده از م ۱۱۷۴؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، با استفاده از م ۱۱۷۲؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۸۳؛ شبیری: رساله، م ۲۰۰۲.

۲۱- زکات فطره زنی که شوهرش هزینه او را می پردازد، ولی زن در جای دیگری زندگی می کند، بر عهده کیست؟
همه مراجع: در فرض سوال فطره زن بر عهده مرد است.^۱

۲۲- زکات فطره زنی که هم از شوهرش و هم از پدر و مادر یا کس دیگری هزینه می گیرد، بر عهده کیست؟

امام، خوئی، فاضل، مکارم، صافی و نوری: اگر نان خور هر دو باشد و آن دو غنی باشند، فطره اش به نسبت خرجی که به او می دهند بر عهده هر دو نفر است و اگر یکی فقیر باشد، غنی باید سهمیه خودش را بدهد و پرداخت فطره از فقیر ساقط است.^۲

خویی: اگر کسی نان خور دو نفر باشد، فطره او به شکل توزیع (به نسبت خرجی که می دهند) بر هر دو واجب است و اگر یکی فقیر باشد، از او ساقط می شود و دیگری باید سهم خودش را بدهد، ولی اگر هر دو فقیر باشند، از هر دو ساقط است و در صورتی که خود شخص شرایط پرداخت زکات فطره را داشته باشد، باید زکات فطره اش را پردازد.^۳

بهبخت: اگر کسی نان خور دو نفر باشد، در صورتی که هر دو غنی باشند، فطره او بر هر دو واجب است و اگر یکی غنی باشد، بنابر احتیاط پرداخت فطره بر او به اندازه سهمیه خودش واجب است؛ نه سهمیه دیگری.^۴

۱- امام: تحریر الوسیله، کتاب الزکاة، المقصد الثانی فی زکاة الابدان، القول فیمن تجب علیه، م ۵؛ خامنه ای: سایت، استفتائات، زکات فطره، با استفاده؛ خویی فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فیمن تجب عنه، م ۸؛ بهبخت: وسیلة النجاة، م ۱۳۴۹؛ سیستانی: رساله، م ۱۹۵۴؛ صافی: رساله، م ۲۰۰۱؛ وحید: رساله، م ۲۰۱۰؛ شبیری: رساله، م ۲۰۰۲.

۲- امام، فاضل، سیستانی، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فیمن تجب عنه، م ۱۱؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۸۴.

۳- خویی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۶.

۴- بهبخت: وسیلة النجاة، م ۱۳۵۱.

سیستانی: اگر کسی نان خور دو نفر باشد، فطره او به شکل توزیع (به نسبت خرجی که می دهند) بر هر دو واجب است و اگر یکی فقیر باشد، از او ساقط می شود و دیگری باید بنابر احتیاط واجب سهم خودش را بدهد، ولی اگر هر دو فقیر باشند، از هر دو ساقط است و در صورتی که خود شخص شرایط پرداخت زکات فطره را داشته باشد، باید زکات فطره اش را پردازد.^۱

وحید: اگر کسی نان خور دو نفر باشد، فطره او به شکل توزیع (به نسبت خرجی که می دهند) بر هر دو واجب است و اگر یکی فقیر باشد، از او ساقط می شود و دیگری بنابر احتیاط واجب باید سهم خودش را بدهد، ولی اگر هر دو فقیر باشند، از هر دو ساقط است و در صورتی که خود شخص شرایط پرداخت زکات فطره را داشته باشد، بنابر احتیاط واجب باید زکات فطره اش را پردازد.^۲

۲۳- زنی که نان خور شوهرش است در صورتی که خودش زکات فطره اش را پردازد، آیا پرداخت زکات فطره وی از عهده شوهرش ساقط می شود؟

امام، خوئی، بهجت و نوری: اگر با اجازه شوهرش پرداخت کند و شوهرش راضی باشد، از عهده شوهر ساقط می شود ولی اگر بدون اذن شوهر باشد بنابر احتیاط واجب از عهده شوهر ساقط نمی شود.^۳

خامنه‌ای، فاضل، مکارم و شبیری: ساقط نمی شود مگر اینکه با اذن و اجازه شوهرش باشد.^۴

سیستانی، وحید، صافی: ساقط نمی شود.^۵

۱- سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۸.

۲- وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۶.

۳- امام: تحریر الوسیله، کتاب الزکاة، المقصد الثانی فی زکاة الابدان، القول فیمن تجب علیه، م ۵؛ خوئی و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فیمن تجب عنه، م ۵ و ۶؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۵۳.

۴- خامنه‌ای: سایت، استفتائات، احکام زکات فطره؛ فاضل: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فیمن تجب عنه، م ۵ و ۶؛ مکارم: رساله، م ۱۷۰۲؛ شبیری: رساله، م ۲۰۱۵.

۵- سیستانی: رساله، م ۱۹۶۶؛ وحید: رساله، م ۲۰۲۴؛ صافی: رساله، م ۲۰۱۵.

فرزندان

◀ غیر بالغ

۲۴- آیا پرداخت زکات فطره نوزدای که در شکم مادر هست واجب است؟ امام، خویی، بهجت، فاضل، وحید، مکارم، صافی، شبیری نوری: اگر تا قبل از غروب شب عید فطر به دنیا نیامده است، زکات فطره اش واجب نیست ولی اگر بعد از غروب تا قبل از ظهر روز عید فطر به دنیا بیاید، پرداخت فطره اش مستحب است.^۱ سیستانی: اگر قبل از غروب شب عید فطر به دنیا نیاید، فطره اش واجب نیست.^۲

۲۵- آیا زکات فطره نوزادی که بعد از غروب شب عید، به دنیا آید، واجب است؟

امام، خویی، بهجت، فاضل، وحید، مکارم، صافی، شبیری و نوری: چنانچه بعد از غروب یا تا قبل از زوال روز عید به دنیا بیاید، مستحب است زکات فطره او را بدهند.^۳

۱- امام: تحریر الوسيله، کتاب الزکاة، المقصد الثاني فی زکاة الابدان، القول فیمن تجب علیه، م ۳؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی من تجب عنه، م ۱۲؛ خویی: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی من تجب عنه، م ۱۲ و منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۵؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۴۷ و استفتائات، ج ۲، س ۳۳۲۹؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۵ و رساله: م ۲۰۲۰؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۷۹ و رساله، م ۲۰۱۱؛ شبیری: رساله، م ۲۰۱۱.

۲- سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۷.

۳- امام: تحریر الوسيله، کتاب الزکاة، المقصد الثاني فی زکاة الابدان، القول فیمن تجب علیه، م ۳؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی من تجب عنه، م ۱۲؛ خویی: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی من تجب عنه، م ۱۲ و منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۵؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۴۷ و استفتائات، ج ۲، س ۳۳۲۹؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۵ و رساله: م ۲۰۲۰؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۷۹ و رساله، م ۲۰۱۱؛ شبیری: رساله، م ۲۰۱۱.

سیستانی: در فرض سوال واجب نیست فطره او را بدهد.^۱

◀ بالغ

۲۶- فرزندی که نان خور پدرش است و خودش زکات فطره را پرداخته است، آیا زکات فطره از عهده پدر ساقط می‌شود؟ (اعم از اینکه اجازه گرفته یا نگرفته باشد یا به وکالت از پدر باشد یا نه)

امام، خوئی، بهجت و نوری: اگر با اجازه پدرش پرداخت کند، از عهده پدر ساقط می‌شود ولی اگر بدون اذن او باشد بنابر احتیاط واجب از عهده پدر ساقط نمی‌شود.^۲

خامنه‌ای، فاضل، مکارم و شبیری: ساقط نمی‌شود مگر اینکه با اذن و اجازه پدرش باشد.^۳

سیستانی، وحید، صافی: ساقط نمی‌شود.^۴

۱- سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۷.

۲- امام: تحریر الوسیله، کتاب الزکاة، المقصد الثانی فی زکاة الابدان، القول فیمن تجب علیه، م ۵؛ خوئی و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فیمن تجب عنه، م ۵ و ۶؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۵۳.

۳- خامنه‌ای: سایت، استفتائات، احکام زکات فطره؛ فاضل: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فیمن تجب عنه، م ۵ و ۶؛ مکارم: رساله، م ۱۷۰۲؛ شبیری: رساله، م ۲۰۱۵.

۴- سیستانی: رساله، م ۱۹۶۶؛ وحید: رساله، م ۲۰۲۴؛ صافی: رساله، م ۲۰۱۵.

۲۷- زکات فطره فرزندی که ازدواج کرده و با همسرش در خانه پدری زندگی می‌کند و هزینه‌های زندگی‌اش را پدرش تأمین می‌کند، بر عهده پدر است یا خودش؟

همه مراجع: بر عهده پدر است.^۱

۲۸- پدری که غنی است ولی زکات فطره نمی‌دهد، آیا فرزند او نسبت به پرداخت فطره تکلیفی دارد؟

امام، بهجت، فاضل، وحید و نوری: احتیاط مستحب آن است که اگر واجد شرایط وجوب زکات فطره باشد، خودش آن را بپردازد.^۲
خامنه‌ای، خویی، صافی و شبیری: پرداخت فطره بر او واجب نمی‌شود.^۳

سیستانی و مکارم: در صورتی که خود انسان، واجد شرایط پرداخت فطره باشد، بنابر احتیاط واجب باید آن را بپردازد.^۴

۱- امام: تحریرالوسیله، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی من تجب علیه، م ۳؛ خامنه‌ای: سایت، استفتائات، زکات فطره؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۴؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب زکاة الفطره، فصل فی من تجب عنه، قبل از م ۱؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۴۷؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۴؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۷۹؛ شبیری: رساله، م ۲۰۰۲.

۲- امام: تحریرالوسیله، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی من تجب علیه، م ۳؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۴۸؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب زکاة الفطره، فصل فی من تجب عنه، م ۲؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۴ و رساله، م ۲۰۲۳.

۳- خامنه‌ای: سایت، استفتائات احکام زکات فطره؛ خویی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۴؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۸۱؛ شبیری: رساله، م ۲۰۱۴.

۴- سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۴؛ مکارم: رساله، م ۱۷۰۱.

۲۹- زکات فطره فرزندانى که در شهر ديگرى دانشجو هستند، بر عهده

کيست؟

همه مراجع: اگر هزینه زندگی آنها را پدر یا مادرشان تأمین می کند، پرداخت زکات فطره بر عهده آنهاست و اگر خودش هزینه های زندگیش را تأمین می کند، پرداخت زکات فطره بر عهده خودش است.^۱

۱ - امام: تحرير الوسيله، ج ۱، كتاب الزكاة، زكاة الابدان، فصل فيمن تجب عليه، م ۳ و ۵؛ خامنه ای: سایت، استفتائات، با استفاده از احكام زكات فطره؛ خوبی: منهاج الصالحين، كتاب الزكاة، م ۱۷۲ و العروة الوثقى، كتاب الزكاة، زكاة الفطره، فصل فيمن تجب عنه، م ۸؛ بهجت: استفتائات، ج ۲، س ۳۳۲؛ فاضل: العروة الوثقى، كتاب الزكاة، زكاة الفطره، فصل فيمن تجب عنه و م ۸؛ سيستانی: منهاج الصالحين، كتاب الزكاة، م ۱۱۷۴ و رساله، م ۱۹۵۴؛ وحید: منهاج الصالحين، كتاب الزكاة، م ۱۱۷۲ و رساله، م ۲۰۱۰؛ مكارم: استفتائات جديد، ج ۳، س ۳۵۵؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، كتاب الزكاة، م ۱۵۷۹ و رساله، م ۲۰۰۱؛ شبیری: استفتائات، زكات فطره، شرايط وجوب زكات فطره؛ نوری: استفتائات، ج ۱، س ۲۴۷ و س ۲۴۸.

والدین

۳۰- اگر هزینہ زندگی والدین را یکی از فرزندان تأمین کند، زکات فطره والدین بر عهده کیست؟
همه مراجع: فطریه بر عهده کسی است که مخارج آن ها را تأمین می کند.^۱

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، فصل فیمن تجب علیه، م ۳؛ خامنه‌ای: سایت، استفتائات، با استفاده از احکام زکات فطره؛ خوبی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۲؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۴۷؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فیمن تجب عنه؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۴؛ صافی: هدیة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۷۹؛ شبیری: رساله، م ۲۰۰۲.

◀ نان خور موقت

میهمان

شرایط پرداخت فطره میهمان

میهمان شدن قبل از غروب عید

۳۱- فطره میهمانی که پیش از اذان مغرب شب عید فطر وارد خانه می‌شود، بر عهده کیست؟
خامنه‌ای، فاضل و مکارم: فطره میهمانی که فقط یک شب در خانه میزبان بماند بر عهده خودش است، ولی فطره میهمانی که برای مدتی نزد میزبان می ماند و نان خور او محسوب شود، بر عهده میزبان است.^۱
خوبی، سیستانی و وحید: میهمانی که قبل از غروب وارد منزل شده و شب عید همان جا بماند، اگر چه غذایی هم نزد میزبان نخورد، فطره او بر میزبان واجب است. اما اگر فقط برای خوردن افطاری دعوت شده باشد و شب در آنجا نماند، باید خودش فطره‌اش را پرداخت کند.^۲
امام و نوری: میهمانی که قبل از غروب شب عید فطر وارد منزل شده و نان خور بر وی صدق نماید حتی اگر غذایی هم نزد میزبان نخورد، بر عهده میزبان است.^۳

۱- خامنه‌ای: سایت، استفتانات، احکام زکات فطره؛ فاضل: جامع المسائل، ج ۲، س ۴۶۹. مکارم: رساله، م ۱۶۹۶؛ شبیری: رساله، م ۲۰۰۳ و ۲۰۰۴.
۲- خوبی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۲؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۴.
۳- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، فصل فیمن تجب علیه، م ۳؛ نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فیمن تجب عنه، قبل از م ۱.

بهجت و صافی: فطریه کسی که پیش از غروب آفتاب میهمان شخص دیگری شده بر میزبان واجب است، به شرطی که برای خوردن غذا و مانند آن به منزل او آمده باشد، و لو بعداً مانعی پیش آید که نتواند غذا بخورد.^۱

۳۲- زکات فطره میهمانی که پس از اذان مغرب شب عید فطر وارد منزل می‌شود، بر عهده کیست؟

امام، بهجت، فاضل، وحید، مکارم، صافی، شبیری و نوری: بر عهده خود میهمان است.^۲

خویی و سیستانی: در صورتی که نان‌خور میزبان محسوب شود و حداقل یک شب در آنجا بماند، بنا بر احتیاط، بر صاحب خانه واجب است که فطریه او را پرداخت کند.^۳

۳۳- شخصی چند شب مهمان کسی بوده، اما شب عید فطر آنجا نبوده ولی دوباره چند شب پس از عید نیز آنجا بوده، فطریه اش بر عهده کیست؟
مکارم: بر عهده خودش هست؛ ولی احتیاط این است که از صاحب خانه برای پرداخت این فطریه اجازه بگیرد.^۴

۱- بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۴۷؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۷۹.
۲- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، فصل فیمن تجب عنه، م ۳؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۴۷؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فیمن تجب عنه، قبل از م ۱؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۲؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۷۹؛ شبیری: رساله، م ۲۰۰۵.
۳- خویی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۲؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۴.
۴- مکارم: استفتائات، ج ۳، س ۳۵۰.

۳۴- فطریه میهمانی که قبل از غروب شب عید وارد خانه ای شده، اما غذای خود را همراه آورده و قصد دارد که بعد از خوردن افطاری به خانه خود برگردد، در اینصورت فطریه اش، بر عهده چه کسی است؟
خامنه ای، خویی، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم و شبیری: فطریه اش بر عهده خودش است.^۱

۱- خامنه‌ای: سایت، استفتائات، احکام زکات فطره؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۲؛ فاضل: جامع المسائل، ج ۲، س ۴۶۹؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۴؛ مکارم: رساله، م ۱۶۹۶؛ شبیری: رساله، م ۲۰۰۳ و ۲۰۰۴.

رضایت صاحب خانه

۳۵- کسی که بدون رضایت صاحب خانه، پیش از غروب شب عید میهمان او می شود، فطره اش برعهده چه کسی است؟
 امام و نوری: اگر نان خور او محسوب می شوند، پرداخت زکات فطره بر عهده میزبان است.^۱
 فاضل، مکارم: اگر صرفاً میهمان یک شبه باشد، فطره اش بر میزبان واجب نیست و بر عهده خودش است و در صورتی که نان خور او محسوب شود و مدتی نزد او می ماند، بنا بر احتیاط واجب بر عهده میزبان است.^۲
 خویی: پرداخت زکات فطره بر صاحب خانه واجب نیست، اگرچه بهتر است بدهد.^۳
 وحید: اگر مدتی نزد او می ماند، بنا بر احتیاط واجب فطره اش را هم خودش و هم میزبان بدهد.^۴
 صافی: اگر مدتی نزد او می ماند، بنا بر احتیاط واجب میزبان باید فطریه او را پرداخت نماید.^۵
 شبیری: اگر صرفاً میهمان یک شبه باشد، فطره اش بر میزبان واجب نیست و بر عهده خودش است و در صورتی که نان خور او محسوب شود و مدتی نزد او می ماند، بنا بر احتیاط واجب بر عهده میزبان است.^۶

۱- امام: رساله، م ۱۹۹۶؛ نوری: رساله، م ۱۹۹۲.
 ۲- فاضل: رساله، م ۲۰۳۵، ۲۰۳۶ و م ۲۰۳۷؛ مکارم: رساله، م ۱۶۹۶.
 ۳- خویی: رساله، م ۲۰۰۴.
 ۴- وحید: رساله، م ۲۰۱۳.
 ۵- صافی: رساله، م ۲۰۰۴.
 ۶- شبیری: رساله، م ۲۰۰۴.

نان خور بودن

۳۶- دو شخص به شکل مشترک شب عید فطر چند نفر را به میهمانی دعوت می‌کنند و هزینه میهمانی را هر دو می‌پردازند، زکات فطره میهمانان بر عهده کیست؟

امام، بهجت، صافی و نوری: اگر نان‌خور دو نفر باشند، بر هر دوی آن‌ها نسبت به هزینه‌ای که کرده‌اند توزیع می‌شود.^۱
خامنه‌ای، فاضل، مکارم و شبیری: اگر صرفاً همان شب مهمان باشند، فطریه آنها بر میزبان واجب نیست. اما اگر مدتی در آنجا بمانند فطریه آنها بر هر دوی آنها نسبت به هزینه‌ای که کرده‌اند توزیع می‌شود.^۲
خویی، سیستانی و وحید: اگر بعد از افطار از خانه میزبان بروند، فطریه آنها بر میزبان واجب نیست، اما اگر شب در آنجا بمانند فطریه آنها بر هر دوی آنها نسبت به هزینه‌ای که کرده‌اند توزیع می‌شود.^۳

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، فصل فیمن تجب علیه، م ۳ و ۷؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۴۷ و ۱۳۵۱؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۷۹ و ۱۵۸۴؛ نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فیمن تجب عنه، قبل از م ۱۱ و ۱۱.
۲- خامنه‌ای: سایت، استفتانات، احکام زکات فطره؛ فاضل: جامع المسائل، ج ۲، س ۴۶۹ و العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فیمن تجب عنه، م ۱۱؛ مکارم: رساله، م ۱۶۹۶ و العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فیمن تجب عنه، م ۱۱؛ شبیری: رساله، م ۲۰۰۳.
۳- خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۲ و م ۱۱۷۶؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۷۷۴ و ۱۱۷۸.

غیر میهمان

۳۷- پرداخت فطریه کسانی همچون زندانی، سرباز و ... که دولت، غذای آنها را می‌دهد بر عهده کیست؟
 امام، بهجت و فاضل: اگر فقیر نباشند، بر عهده خودشان است.^۱
 مکارم، صافی و نوری: پرداخت فطره سرباز بر عهده دولت نیست و اگر خودش فقیر است بر او نیز واجب نیست؛ ولی اگر فقیر نباشد، بنابر احتیاط خودش پرداخت کند.^۲
 شبیری: اگر نان خور دولت باشند فطریه آنها بر دولت واجب نیست، هر چند احتیاط مستحب است که دولت آن را پرداخت کند.^۳

۳۸- زکات فطره دانشجویان بر عهده چه کسی است؟
 همه مراجع: اگر هزینه زندگی آنها را پدر یا مادرشان تأمین می‌کند، پرداخت زکات فطره بر عهده آنهاست و اگر خودش هزینه‌های زندگی را تأمین می‌کند، پرداخت زکات فطره بر عهده خودش است.^۴

۱- امام: استفتائات، ج ۱، زکات، س ۱۷؛ بهجت: استفتائات، ج ۲، س ۳۳۱ و ۳۳۳؛ فاضل: جامع المسائل، ج ۱، س ۶۴۱.
 ۲- مکارم: استفتائات جدید، ج ۱، س ۳۶۹؛ صافی: جامع الاحکام، ج ۱، زکات فطره، س ۵۶۳؛ نوری: استفتاء کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۱۱۸۹.
 ۳- شبیری: استفتاء کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۱۱۳۹.
 ۴- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، فصل فیمن تجب علیه، م ۳ و ۵؛ خامنه‌ای: سایت، استفتائات، با استفاده از احکام زکات فطره؛ خوبی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۲ و العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فیمن تجب عنه، م ۸؛ بهجت: استفتائات، ج ۲، س ۳۳۲؛ فاضل: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فیمن تجب عنه و م ۸؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۴ و رساله، م ۱۹۵۴؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۲ و رساله، م ۲۰۱۰؛ مکارم: استفتائات جدید، ج ۳، س ۳۵۵؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۷۹ و رساله، م ۲۰۰۱؛ شبیری: استفتاء کتبی از دفتر؛ نوری: استفتائات، ج ۱، س ۲۴۷ و س ۲۴۸.

۳۹- زکات فطره افرادی که در بیمارستان بستری هستند و از غذای بیمارستان می‌خورند بر عهده کیست؟
همه مراجع: بر عهده کسی است که بیمار نان‌خور او است، زیرا در نان‌خور بودن، بین اینکه در منزل باشد یا نباشد، حاضر باشد یا غائب، فرقی نیست.^۱

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، فصل فیمن تجب علیه، م ۳ و ۵؛ خامنه‌ای: سایت، استفتائات، با استفاده از احکام زکات فطره؛ خوبی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۲ و العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فیمن تجب عنه، م ۸؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۴۷ و ۱۳۴۹ فاضل و مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فیمن تجب عنه و م ۸؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۴ و رساله، م ۱۹۵۴؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۲ و رساله، م ۲۰۱۰؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۷۹ و رساله، م ۲۰۰۱؛ شبیری: رساله، م ۲۰۰۲.

مصرف زکات فطره

◀ اقسام مصرف کننده

فقیر و مسکین

۴۰- به چه کسی فقیر و مسکین گفته می شود؟

فقیر کسی است که مخارج سال خود و خانواده اش را ندارد و نمی تواند تامین کند و مسکین کسی است که از فقیر هم زندگیش سخت تر می گذرد.^۱

۴۱- کمترین و بیشترین مقدار زکات فطره ای که می توان به فقیر یا

مسکین داد، چقدر است؟

امام، فاضل، مکارم و نوری: احتیاط واجب آن است که به یک فقیر بیشتر از مخارج سالش و کمتر از یک صاع که تقریباً ۳ کیلو است، فطره ندهند.^۲
خویی و سیستانی: احتیاط مستحب آن است که به یک فقیر کمتر از یک صاع (تقریباً ۳ کیلو است)، فطره ندهند مگر اینکه به فقرایی که جمع شده اند نرسد؛ ولی اگر بیشتر بدهند اشکال ندارد.^۳

صافی: احتیاط واجب آن است که به یک فقیر کمتر از یک صاع که

۱- العروة الوثقی، کتاب الزکاة، اصناف المستحقین للزکاة، الاول و الثاني.
۲- امام: تحریر الوسيلة، کتاب الزکاة، المقصد الثاني: فی زکاة الابدان، القول فی مصرفها؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی مصرفها م ۳ و ۴.
۳- خویی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۶؛ سیستانی: رساله، م ۱۹۷۶ و منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۶.

تقریباً ۳ کیلو است فطره ندهد ولی اگر بیشتر بدهند تا مقداری که بی نیاز شود اشکال ندارد.^۱

بہجت: به یک فقیر نباید بیشتر از مخارج سالش فطره بدهند و بنا بر احتیاط واجب کمتر از یک صاع که تقریباً ۳ کیلو است فطره ندهد.^۲

وحید: احتیاط واجب آن است که به یک فقیر کمتر از یک صاع (تقریباً ۳ کیلو است) فطره ندهند ولی دادن چند صاع به یک فقیر اشکال ندارد.^۳

شبیری: احتیاط واجب آن است که به یک فقیر کمتر از یک صاع که تقریباً ۳/۴۷ کیلو یا ۳/۶۶ کیلو است فطره ندهد ولی اگر بیشتر بدهند تا مقداری که بی نیاز شود اشکال ندارد.^۴

۴۲- آیا در پرداخت زکات فطره اولویتی میان فقرا - مانند فقرای همسایه و خویشاوندان - هست؟

مستحب است خویشاوندان و همسایگان و اهل علم و فضل و هر کسی که نسبت به دیگر فقرا فضیلتی دارد، بر دیگران مقدم داشته شوند.^۵

۴۳- آیا تحقیق در مورد فقر اشخاص برای پرداخت زکات فطره لازم است یا نه؟

فاضل، سیستانی، صافی، شبیری و نوری: اگر کسی بگوید فقیرم، نمی شود به او فطره داد، مگر آنکه اطمینان پیدا شود که فقیر است؛ یا انسان بداند قبلاً فقیر بوده است.^۶

۱- صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۸.

۲- بہجت: رساله، م ۱۵۸۷.

۳- وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۶.

۴- شبیری: رساله، م ۲۰۲۶.

۵- العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی مصرفها، م ۵.

۶- فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی مصرفها، م ۷؛ سیستانی:

رساله، ۱۹۸۱؛ صافی: رساله، ۲۰۳۱؛ شبیری: رساله، م ۲۰۳۱.

امام و مکارم: اگر کسی بگوید فقیرم، نمی‌شود به او فطره داد، مگر آنکه به حرف او اطمینان پیدا شود؛ یا از ظاهر حالش گمان حاصل شود که فقیر است؛ یا انسان بداند که قبلاً فقیر بوده است.^۱

خویی: اگر کسی بگوید فقیرم، می‌شود به او فطره داد ولی اگر کسی بداند که او قبلاً غنی بوده است، به مجرد ادعای فقر، نمی‌شود به او فطره داد، مگر آنکه از گفته او اطمینان پیدا شود.^۲

بهبخت: اگر از گفته کسی که قبلاً فقیر بوده و می‌گوید فقیرم اطمینان یا گمان حاصل شود، می‌توان به او زکات داد، اگر از ظاهر کسی که می‌گوید فقیرم و قبلاً فقیر نبوده یا معلوم نیست فقیر بوده یا نه، گمان پیدا شود که فقیر است، می‌شود به او زکات داد.^۳

وحید: اگر کسی بگوید فقیرم چنانچه قبلاً فقیر بوده، می‌شود به او فطره داد و اگر به قول کسی که معلوم نیست فقیر بوده یا نه و می‌گوید فقیرم اطمینان پیدا نشود، بنابر احتیاط واجب نمی‌شود فطره داد، همچنین اگر انسان بداند فلان شخص قبلاً فقیر نبوده، در صورتی می‌توان به او فطره داد که از گفته او اطمینان پیدا شود.^۴

۴۴- اگر به گمان اینکه شخصی فقیر است به او فطره پرداخت شود؛ سپس دانسته شود که فقیر نبوده، تکلیف چیست؟

خویی، سیستانی، وحید و صافی: اگر انسان به خیال اینکه کسی فقیر است به او فطره دهد و بعد بفهمد فقیر نبوده است، چنانچه مالی را که به او داده از بین نرفته باشد، باید پس بگیرد و به مستحق بدهد و اگر نتواند بگیرد،

۱- امام: رساله، ۲۰۲۳؛ مکارم: رساله، ۱۷۱۷.

۲- خویی: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی مصرفها، م ۷ و اصناف المستحقین للزکاة، م ۱۰.

۳- بهبخت: رساله، م ۱۵۲۸ و ۱۵۲۹.

۴- وحید: رساله، م ۲۰۴۰.

باید از مال خودش فطره را بدهد و اگر از بین رفته باشد، در صورتی که گیرنده فطره می‌دانسته آنچه را گرفته فطره است، باید عوض آن را بدهد و اگر نمی‌دانسته، دادن عوض بر او واجب نیست و انسان باید عوض فطره را بپردازد.^۱

امام و نوری: اگر انسان به خیال اینکه کسی فقیر است به او فطره دهد و بعد بفهمد فقیر نبوده است، چنانچه مالی را که به او داده از بین نرفته باشد، می‌تواند پس بگیرد و به مستحق بدهد و اگر نتواند بگیرد، باید از مال خودش فطره را بدهد و اگر از بین رفته باشد، در صورتی که گیرنده فطره می‌دانسته یا احتمال می‌داده آنچه را گرفته فطره است، باید عوض آن را بپردازد، و آلا دادن عوض بر او واجب نیست و انسان باید دوباره فطره را بپردازد.^۲

بهجت: اگر به خیال اینکه شخصی فقیر است به او زکات بدهد و بعد بفهمد فقیر نبوده است، یا از روی ندانستن مسئله به کسی که می‌داند فقیر نیست زکات بدهد، چنانچه چیزی را که به او داده باقی باشد، می‌تواند از او پس بگیرد و به مستحق بدهد و اگر از بین رفته باشد، اظهر این است که گیرنده در صورت جهل ضامن نیست، اما اگر گیرنده می‌دانسته که فقیر نیست و ممکن است آن چیز یا عوضش را از او بگیرند، در صورت امکان باید عوض آن را از او بگیرند و به مستحق بدهند؛ ولی اگر گیرنده ادعا کند نمی‌دانسته آن مال زکات است، همین که دهنده زکات می‌گوید به عنوان زکات دادم، پذیرفته می‌شود و در صورت بقای عین آن، حق پس گرفتنش را دارد؛ ولی می‌تواند پس بگیرد و از مال خود دوباره بپردازد.^۳

۱- خوبی: رساله، م ۲۰۳۰؛ سیستانی: رساله، م ۱۹۸۰؛ وحید: رساله، م ۲۰۳۹؛ صافی: رساله، م ۲۰۳۰.

۲- امام: رساله، م ۲۰۲۲؛ نوری: رساله، م ۲۰۱۸.

۳- بهجت: رساله، م ۱۵۳۱.

فاضل: اگر به اعتقاد اینکه کسی فقیر است به او فطره بدهد و بعد معلوم شود فقیر نبوده است و یا از روی ندانستن مسئله به کسی که فقیر نیست فطره بدهد، چنانچه مالی را که به او داده از بین نرفته باشد، می تواند پس بگیرد و به مستحق بدهد، ولی اگر از بین رفته باشد، در صورتی که گیرنده می دانسته یا احتمال می داده که فطره است، باید عوض آن را بدهد تا به مستحق برسانند؛ ولی اگر به غیر عنوان فطره به وی پرداخته است، نمی تواند چیزی از او بگیرد و چنانچه در تشخیص مستحق کوتاهی نکرده باشد - مثلاً بیّنه شرعی، گواهی بر فقر او داده باشد - لازم نیست دوباره از مال خود فطره را پردازد.^۱

مکارم: هرگاه به گمان اینکه کسی فقیر است به او فطره دهند و بعد معلوم شود فقیر نبوده، می توان آن مال را پس گرفت و به مستحق داد ولی اگر مال را پس نگیرد، باید از مال خودش فطره را بدهد و اگر از بین رفته باشد، در صورتی که گیرنده فطره می دانسته آنچه را گرفته زکات فطره است، باید عوض آن را بدهد، در غیر این صورت، عوض بر او واجب نیست. اگر پرداخت کننده فطره در تحقیق حال فقیر کوتاهی نکرده باشد، بر او هم چیزی نیست.^۲

شبیبری: اگر انسان به خیال اینکه کسی از مصادیق مصرف زکات فطره است - مثلاً فقیر است - به او فطره بدهد و بعد بفهمد که از آن مصادیق نبوده - مثلاً فقیر نبوده - حکم مسئله همانند حکمی است که در مسئله ۱۹۴۴ درباره زکات اموال گفته شد.

- اگر زکات خود را به کسی بدهد که وی را از موارد مصرف زکات می داند و بعد بفهمد که او از آن افراد نبوده است - مثلاً خیال می کرده که او فقیر است و بعد بفهمد که فقیر نبوده است - مسئله دو صورت اصلی دارد:

۱- فاضل: رساله، م ۲۰۶۱.

۲- مکارم: رساله، م ۱۷۱۶.

صورت اول: مالی را برای زکات کنار گذاشته باشد و آن مال را بدهد که در این صورت، چنانچه بتواند بدون حرج آن مال را از گیرنده پس بگیرد و این کار اشکال شرعی نداشته باشد، باید آن مال را بگیرد و به مستحقین زکات بدهد، ولی اگر نتواند پس بگیرد، چنانچه آن مال را با حجت شرعی داده باشد، چیزی بر گردن او نیست؛ ولی اگر با حجت شرعی نداده باشد ضامن است و باید دوباره زکات را پردازد، همچنین اگر آن مال در دست گیرنده تلف شود یا گیرنده با مصرف کردن یا به گونه‌ای دیگر آن را اتلاف کند، چنانچه به استناد حجت شرعی آن مال را گرفته باشد، ضامن نیست، در غیر این صورت، ضامن ارباب زکات است و باید به اندازه زکات به مصرف آن برساند و اگر پس از مصرف کردن از طرف مالک فریب خورده باشد، می‌تواند عوض آن را از وی پس بگیرد.

صورت دوم: مالی را پرداخته که برای زکات کنار نگذاشته است، در این صورت در هر حال زکات پرداخت نشده است و باید مالک دوباره زکات بدهد (هر چند استناد حجت شرعی مال خود را به آن شخص داده باشد) و اگر گیرنده، اشتباه مالک را بداند یا احتمال بدهد نباید مالی را که مالک به گمان مورد مصرف بودن زکات به وی می‌دهد بگیرد، ولی آن را بگیرد و تلف کند یا تلف شود، ضامن است و باید عوض آن را به مالک بدهد، ولی اگر گیرنده اشتباه مالک را نمی‌دانسته و آن مال را گرفته و تلف کرده یا تلف شده، ضامن نیست. در هر حال، اگر آن مال موجود باشد، مالک می‌تواند آن را پس بگیرد، هر چند این کار واجب نیست.^۱

مأمور جمع آوری زکات

۴۵- آیا می‌توان اجرت مأموران جمع آوری زکات فطره را از فطره پرداخت

کرد؟

امام، خویی، بهجت، فاضل، شبیری و نوری: اگر زکات فطره را به یکی از هشت مورد مصرفی که در زکات مال گفته شده است برسانند، کافی است، ولی احتیاط مستحب آن است که فقط به فقرا و شیعه بدهند. (یکی از هشت مورد مصرف، مأموران جمع آوری زکات هستند).^۱

سیستانی، وحید، مکارم و صافی: بنابر احتیاط واجب، باید زکات فطره را فقط به فقرا و مساکین شیعه بدهند.^۲

۱- امام: تحریر الوسيله، ج ۱، کتاب الزکاة، فی زکاة الابدان، القول فی مصرفها؛ خویی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۳؛ بهجت: رساله، م ۱۵۸۲؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی مصرفها، قبل از م ۱؛ شبیری: رساله، م ۲۰۲۲.

۲- سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۵؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۳ مکارم: رساله، م ۱۷۱۰؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۷.

دعوت و ترغیب به اسلام

۴۶- آیا می‌توان زکات فطره را برای ترغیب کافران به دین اسلام به آنها

داد؟

امام، خویی، بهجت، فاضل، شبیری و نوری: اگر زکات فطره را به یکی از هشت مورد مصرفی که در زکات مال گفته شده است برسانند، کافی است، ولی احتیاط مستحب آن است که فقط به فقراى شیعه بدهند. (یکی از هشت مورد مصرف، مصرف برای ترغیب کافران به دین اسلام است).^۱
سیستانی، وحید، مکارم و صافی: بنابر احتیاط واجب، باید زکات فطره را فقط به فقرا و مساکین شیعه بدهند.^۲

۴۷- آیا می‌توان به شخص تازه مسلمان یا سست ایمان برای تقویت

ایمان آنها زکات فطره پرداخت کرد؟

امام، خویی، بهجت، فاضل، شبیری و نوری: بله، می‌توان.^۳

۱- امام: تحریر الوسيله، ج ۱، کتاب الزکاة، فی زکاة الابدان، القول فی مصرفها؛ خویی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۳؛ بهجت: رساله، م ۱۵۸۲؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی مصرفها، قبل از م ۱؛ شبیری: رساله، م ۱۹۳۳ و ۲۰۲۲.
۲- سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۵؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۳ مکارم: رساله، م ۱۷۱۰؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۷.
۳- امام: تحریر الوسيله، ج ۱، کتاب الزکاة، فی زکاة الابدان، القول فی مصرفها و کتاب الزکاة، القول فی اصناف المستحقین للزکاة و مصارفها، الرابع؛ خویی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۳ و کتاب الزکاة، اصناف المستحقین؛ بهجت: رساله، م ۱۵۸۲ و وسیلة النجاة، م ۱۳۱۰؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی مصرفها، قبل از م ۱ و کتاب الزکاة، فصل فی اصناف المستحقین للزکاة و مصارفها، الرابع؛ شبیری: رساله، م ۱۹۳۳.

سیستانی، وحید، مکارم و صافی: خیر، بنابر احتیاط واجب باید زکات فطره را فقط به فقرا و مساکین بدهند.^۱

۴۸- آیا می توان به دیگر فرقه های شیعه مانند زیدیه یا اسماعیلیه و ... برای جذب و هدایت آنان به مذهب شیعه دوازده امامی زکات فطره پرداخت کرد؟

امام، خویی، بهجت، فاضل، شبیری و نوری: بله، می توان.^۲
سیستانی، وحید، مکارم و صافی: خیر، بنابر احتیاط واجب باید زکات فطره را فقط به فقرا و مساکین شیعه بدهند.^۳

۱- سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۵؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۳؛ مکارم: رساله، م ۱۷۱۰؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۷.
۲- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، فی زکاة الابدان، القول فی مصرفها و کتاب الزکاة، القول فی اصناف المستحقین للزکاة و مصارفها، الرابع؛ خویی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۳، فصل و کتاب الزکاة، اصناف المستحقین، الرابع؛ بهجت: رساله، م ۱۵۸۲ و وسیلة النجاة، م ۱۳۱۰؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی مصرفها، قبل از م ۱ و کتاب الزکاة، فصل فی اصناف المستحقین للزکاة و مصارفها، الرابع؛ شبیری: رساله، م ۱۹۳۳.
۳- سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۵؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۳؛ مکارم: رساله، م ۱۷۱۰؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۷.

بدهکار ناتوان از پرداخت بدهی

۴۹- آیا مصرف زکات فطره جهت آزاد سازی زندانیان جایز است؟

امام، خویی، بهجت، فاضل، شبیری و نوری: به زندانی که به دلیل بدهی زندانی شده است (از آن جهت که بدهکار است نه از آن جهت که زندانی است) می توان زکات فطره پرداخت، اگرچه مخارج سال خود را داشته باشد، مشروط بر اینکه به سبب صرف مال در معصیت، بدهکار نشده باشد.^۱

سیستانی، وحید، مکارم و صافی: زکات فطره را بنا بر احتیاط واجب باید فقط به فقرا و مساکین بدهند.^۲

۵۰- آیا می توان زکات فطره را به شخص بدهکار داد؟

سیستانی، وحید، مکارم و صافی: خیر، زکات فطره را بنا بر احتیاط واجب باید فقط به فقراء و مساکین شیعه بدهند.^۳

امام و بهجت و نوری: بله، به شرط اینکه به خاطر خرج مال در معصیت بدهکار نشده باشد و چنانچه بدهی او مدت دار است می توان قبل از رسیدن

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، القول فی اصناف المستحقین للزکاة و مصارفها، السادس و زکاة الابدان، القول فی مصرفها؛ خویی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، اصناف المستحقین، السادس، و زکاة الفطره، قبل از م ۱۱۸۳؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۱۲ و رساله، م ۱۵۸۲؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، اصناف المستحقین، السادس و زکاة الفطره، فصل فی مصرفها، قبل از م ۱؛ شبیری: رساله، م ۱۹۳۳، ۱۹۴۵ و ۲۰۲۲.

۲- سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۵؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۳؛ مکارم: رساله، م ۱۷۱۰؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۷.

۳- سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۵؛ وحید: رساله، م ۲۰۳۱ و منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۳؛ مکارم: رساله، م ۱۷۱۰؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۷.

وقت پرداخت قرض به او زکات داد (امام: احتیاط مستحب آن است که قبل از رسیدن وقت بدهی زکات به او ندهند).^۱

خویی و فاضل: بله، به شرط اینکه به خاطر خرج مال در معصیت بدهکار نشده باشد و چنانچه بدهی او مدّت دار است بنابر احتیاط واجب نمی توان قبل از رسیدن وقت بدهی، زکات به او داد.^۲

شبیری: بله، ولی اگر مالی که قرض کرده در معصیت خرج کرده باشد تا توبه نکرده نمی تواند از سهم بدهکاران زکات بگیرد.^۳

۵۱- اگر شک داشته باشیم که شخصی بواسطه مصرف کردن اموالش در راه گناه بدهکار شده، آیا می توانیم به او زکات فطره بپردازیم؟

امام، خویی، فاضل و نوری: می توان به او زکات [فطره] پرداخت کرد، اگر چه احتیاط مستحب آن است که پرداخت نشود.^۴

سیستانی، وحید، مکارم و صافی: زکات فطره را بنابر احتیاط واجب فقط باید به فقراء و مساکین شیعه بدهند.^۵

بهجت: بله می توان پرداخت کرد.^۶

۱- امام: تحریر الوسيله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی مصرفها و القول فی اصناف المستحقين للزکاة و مصارفها، السادس و م ۱۳ و ۱۵؛ بهجت: رساله، م ۱۵۸۲ و وسیلة النجاة، م ۱۳۱۲ و ۱۳۱۵؛ نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی مصرفها، قبل از م ۱ و کتاب الزکاة، فصل فی اصناف المستحقين للزکاة و مصارفها، السادس و م ۱۷.

۲- خویی: منهاج الصالحين، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، قبل از م ۱۱۸۳ و کتاب الزکاة، اصناف المستحقين، السادس و العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی اصناف المستحقين للزکاة و مصارفها، السادس، م ۱۷؛ فاضل: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی مصرفها، قبل از م ۱ و کتاب الزکاة، فصل فی اصناف المستحقين للزکاة و مصارفها، السادس، م ۱۷.

۳- شبیری: رساله، م ۱۹۴۵ و ۱۹۵۵.

۴- امام، خویی، فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی اصناف المستحقين للزکاة و مصارفها، السادس.

۵- سیستانی: منهاج الصالحين، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۵؛ وحید: رساله، م ۲۰۳۱ و منهاج الصالحين، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۳؛ مکارم: رساله، م ۱۷۱۰؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۷.

۶- بهجت: جامع المسائل، ج ۲، کتاب زکات، ص ۱۰۹.

فی سبیل الله (در راه خدا)

۵۲- مراد از فی سبیل الله و مصادیق آن چیست؟

امام، خوئی، فاضل سیستانی و نوری: سبیل الله، عبارت است از هر کاری که در آن مصالح عمومی مسلمانان باشد؛ مانند ساختن بیمارستان و مدارس و ساختن پلها و ساخت و تعمیر کوچه‌ها و راه‌ها و آنچه به وسیله آن معارف اسلامی و شعائر دینی تقویت می‌شود و هر چیزی که باعث اعتلاء اسلام می‌شود، همچنین به دفع فتنه‌ها و مفسد از سرزمین اسلام و دفع فتنه بین دو گروه از مسلمان‌ها و مانند این امور نیز گفته می‌شود؛ نه هر کار خیری (و لو مصلحت جزئی داشته باشد) مانند اصلاح بین زوجین و پدر و فرزند.^۱

بهجت و صافی: سبیل الله، عبارت است از هر کار خیری، مانند ساختن بیمارستان، پل‌ها، مدارس، مساجد و کمک به حجاج و زائرین و بزرگداشت علما و کسانی که مشغول تحصیل علم هستند و نیز برگزاری مجالس اهل بیت - علیهم السلام - و مجالس اعیاد اسلامی و شیعی و رها ساختن شیعیان از دست ظالمین و...^۲

وحید: سبیل الله، عبارت است از هر کار خیری که می‌توان آنها را به خاطر خدا انجام داد و بنا بر احتیاط واجب باید این کارها مصلحت عمومی داشته باشد؛ ساختن بیمارستان، مدارس، پل‌ها، مسجدها و رفع فساد و مانند اینها که جنبه عمومی داشته باشد.^۳

۱- امام: تحریر الوسیله، القول فی اصناف المستحقین للزکاة و مصارفها، السابع، بعد از م ۱۸. خوبی و سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، اصناف المستحقین، السابع؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، اصناف المستحقین، السابع.

۲- بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۱۹؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۴۴.

۳- وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۴۳، السابع.

مکارم: سبیل الله، یعنی کارهایی مانند ساختن مسجد که منفعت دینی عمومی دارد و همچنین مدارس علوم دینی، مراکز تبلیغاتی، نشر کتابهای مفید اسلامی و خلاصه آنچه به اسلام نفع داشته باشد به هر گونه‌ای که باشد خصوصاً جهاد در راه خدا.^۱

شبییری: سبیل الله یعنی امور دینی؛ خواه مربوط به عموم باشد - همچون ساختن مسجد و مدارس علوم دینی و نشر کتب دینی - و خواه به افراد خاص مربوط باشد - مثل آنکه برخی از مؤمنین را به حج خانه خدا بفرستد - و روشن‌ترین مورد این مصرف، جهاد در راه خداست و ظاهراً این مصرف، امور دنیوی را شامل نمی‌گردد، هرچند عمومی باشد؛ همچون ساختن پل و تعمیر جاده‌ها و راه‌ها.^۲

۵۳- آیا جایز است زکات فطره را در امور مذهبی هزینه کرد که باعث نشر

معارف دین می‌شوند؟

امام، خامنه‌ای، خویی، بهجت، فاضل، شبیری و نوری: (از مصادیق فی سبیل الله است بنابراین) جائز است ولی احتیاط مستحب است به فقرا بدهد.^۳
سیستانی، وحید، مکارم و صافی: زکات فطره را بنابر احتیاط واجب فقط باید به فقراء و مساکین شیعه بدهند.^۴

۱- مکارم: رساله، م ۱۶۴۱، مورد هفتم.

۲- شبیری: رساله، م ۱۹۳۳.

۳- امام: تحریر الوسيله، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی مصرفها و مصارف الزکاة، السابع؛ خامنه‌ای: سایت، استفتانات، زکات فطره؛ خویی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، قبل از م ۱۱۸۳ و کتاب الزکاة، اصناف المستحقین، قبل از م ۱۱۴۳، السابع؛ بهجت: رساله، م ۱۵۸۲ و وسیلة النجاة، م ۱۳۱۹؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی مصرف زکاة الفطره، قبل از م ۱ و کتاب الزکاة، اصناف المستحقین، السابع؛ شبیری: رساله م ۲۰۲۲ و م ۱۹۳۳.

۴- سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۵؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۳؛ مکارم: رساله، م ۱۷۱۰؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۷.

۵۴- آیا می توان زکات فطره را در کار های عمرانی عام المنفعه مانند ساختن و تعمیر حمام، خانه بهداشت، جاده و امثال آن مصرف نمود؟
 امام، خویی، بهجت، فاضل و نوری: بله، ولی احتیاط مستحب آن است که فقط به فقرای شیعه بدهند.^۱
 سیستانی، وحید، مکارم و صافی: زکات فطره را بنابر احتیاط واجب باید فقط به فقرای شیعه بدهند.^۲
 شبیری: خیر، اینها مربوط به مسائل دنیوی است و فی سبیل الله شامل این مسائل نمی شود.^۳

۵۵- آیا می توان زکات فطره را در راه مبارزه با دشمنان اعم از مبارزه فکری یا نظامی مصرف کرد؟
 امام، خامنه‌ای، خویی، بهجت، فاضل، شبیری و نوری: بله، ولی احتیاط مستحب آن است که فقط به فقرای شیعه بدهند.^۴

۱- امام: تحریر الوسيله، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی مصرفها و مصارف الزکاة، السابع؛ خویی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، قبل از م ۱۱۸۳ و کتاب الزکاة، اصناف المستحقین، قبل از م ۱۱۴۳، السابع؛ بهجت: رساله، م ۱۵۸۲ و وسیلة النجاة، م ۱۳۱۹؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی مصرف زکاة الفطره، قبل از م ۱ و کتاب الزکاة، اصناف المستحقین، السابع.

۲- سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۵؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۳؛ مکارم: رساله، م ۱۷۱۰؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۷.

۳- شبیری: رساله، م ۱۹۳۳ و ۲۰۲۲.

۴- امام: تحریر الوسيله، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی مصرفها و مصارف الزکاة، السابع؛ خامنه‌ای: سایت، استفتانات، زکات فطره؛ خویی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، قبل از م ۱۱۸۳ و کتاب الزکاة، اصناف المستحقین، قبل از م ۱۱۴۳، السابع؛ بهجت: رساله، م ۱۵۸۲ و وسیلة النجاة، م ۱۳۱۹؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی مصرف زکاة الفطره، قبل از م ۱ و کتاب الزکاة، اصناف المستحقین، السابع؛ شبیری: رساله، م ۱۹۳۳ و ۲۰۲۲.

سیستانی، وحید، مکارم و صافی: زکات فطره را بنابر احتیاط واجب باید فقط به فقرای شیعه بدهند.^۱

شبیری: خیر، اینها مربوط به مسائل دنیوی است و فی سبیل الله شامل این مسائل نمی شود.^۲

۵۶- آیا می توان زکات فطره را برای آموزش و پرورش، همچون ساخت مدرسه، کتاب خانه، خرید کتب درسی، تأمین هزینه معلمان و ... هزینه کرد؟
امام، خویی، بهجت، فاضل و نوری: بله، ولی احتیاط مستحب آن است که فقط به فقرای شیعه بدهند.^۳

سیستانی، وحید، مکارم و صافی: زکات فطره را بنابر احتیاط واجب باید فقط به فقرای شیعه بدهند.^۴

شبیری: خیر، اینها مربوط به مسائل دنیوی است و فی سبیل الله شامل این مسائل نمی شود.^۵

۱- سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۵؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۳؛ مکارم: رساله، م ۱۷۱۰؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۷.

۲- شبیری: رساله، م ۱۹۳۳ و ۲۰۲۲.

۳- امام: تحریر الوسیله، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی مصرفها و کتاب الزکاة، مصارف الزکاة، السابع؛ خویی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، قبل از م ۱۱۸۳ و کتاب الزکاة، اصناف المستحقین، قبل از م ۱۱۴۳، السابع؛ بهجت: رساله، م ۱۵۸۲ و وسیلة النجاة، م ۱۳۱۹؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی مصرف زکاة الفطره، قبل از م ۱ و کتاب الزکاة، اصناف المستحقین، السابع.

۴- سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۵؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۳؛ مکارم: رساله، م ۱۷۱۰؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۷.

۵- شبیری: رساله، م ۱۹۳۳ و ۲۰۲۲.

۵۷- آیا مصرف زکات فطره در مصادیق فی سبیل الله به اجازه حاکم شرع

نیاز دارد؟

امام، خامنه ای، خویی، بهجت، فاضل، شبیری و نوری: نیازی به اجازه حاکم شرع نیست.^۱

سیستانی، وحید، مکارم و صافی: زکات فطره را بنابر احتیاط واجب باید فقط به فقراى شیعه بدهند.^۲

۱- امام: تحریر الوسيله، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی مصرفها و کتاب الزکاة، مصارف الزکاة، السابع؛ خویی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، قبل از م ۱۱۸۳ و کتاب الزکاة، اصناف المستحقین، قبل از م ۱۱۴۳، السابع؛ بهجت: رساله، م ۱۵۸۲ و وسیلة النجاة، م ۱۳۱۹؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی مصرف زکاة الفطره، قبل از م ۱ و کتاب الزکاة، اصناف المستحقین، السابع؛ شبیری: رساله، م ۱۹۳۳ و ۲۰۲۲.

۲- سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۵؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۳؛ مکارم: رساله، م ۱۷۱۰؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۷.

مسافر در راه مانده

۵۸- آیا می توان زکات فطره را به شخصی داد که در وطن خویش غنی است؛ اما به هر دلیلی در راه مانده و پول ندارد؟

امام، خویی، بهجت، فاضل، شبیری و نوری: چنانچه سفر شخصی که خرجی او تمام شده یا وسیله نقلیه اش از کار افتاده است، معصیت نباشد و نتواند با قرض کردن یا فروختن چیزی خود را به مقصد برساند، اگرچه در وطن خود فقیر نباشد، می تواند زکات بگیرد، ولی اگر بتواند در جای دیگر با قرض یا فروختن چیزی مخارج سفر خود را فراهم کند، فقط به مقداری که به آنجا برسد می تواند زکات بگیرد؛ ولی احتیاط مستحب آن است که زکات فطره به فقیر شیعه داده شود.^۱

سیستانی، وحید، مکارم و صافی: بنا بر احتیاط واجب زکات فطره را فقط باید به فقیر شیعه بدهند.^۲

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی مصرفها و کتاب الزکاة، فصل فی اصناف المستحقین للزکاة و مصارفها، الثامن؛ خویی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، قبل از م ۱۱۸۳؛ کتاب الزکاة، اصناف المستحقین، الثامن؛ بهجت: رساله، م ۱۵۸۲ و وسیله النجاة ۱۵۲۰؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی مصرف زکاة الفطره، قبل از م ۱ و کتاب الزکاة، اصناف المستحقین، الثامن؛ شبیری: رساله، م ۱۹۴۸ و ۲۰۲۲.

۲- سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۵؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۳؛ مکارم: رساله، م ۱۷۱۰؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۷.

۵۹- آیا کسی که در راه مانده و زکات فطره گرفته، لازم است اضافه زکات فطره را برگرداند یا به فقیر بدهد؟

سیستانی، وحید، مکارم و صافی: بنا بر احتیاط واجب زکات فطره را فقط باید به فقیر شیعه بدهند.^۱

امام و نوری: اگر تحویل بقیه زکات به صاحب مال یا نائب او همراه با مشقت باشد، باید آن را به حاکم شرع بدهد و بگوید آن مال، زکات است.^۲
خویی و فاضل: باید آن را به حاکم شرع بدهد و بگوید آن مال، زکات است.^۳

بهبخت: اگر تحویل بقیه زکات به صاحب مال یا نائب او همراه با مشقت باشد، باید آن را به حاکم شرع بدهد و بگوید آن مال، زکات است و اگر نتوانست به حاکم شرع پردازد، به مؤمنین عادلانی که آن را به مصرف زکات می‌رسانند، بدهد و اگر آن هم نشد، خودش می‌تواند در موارد مصرف زکات صرف کند.^۴

شبیری: باید آن را به مصرف زکات برساند.^۵

۱- سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۵؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۳؛ مکارم: رساله، م ۱۷۱۰؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۷.
۲- امام: رساله، م ۱۹۴۱ و ۲۰۲۲، تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، القول فی اصناف المستحقین، الثامن و زکاة الابدان، القول فی مصرفها؛ نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی مصرف زکاة الفطره، قبل از م ۱ و کتاب الزکاة، اصناف المستحقین، الثامن.
۳- خویی و فاضل: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی مصرف زکاة الفطره، قبل از م ۱ و کتاب الزکاة، اصناف المستحقین، الثامن.
۴- بهبخت: رساله، م ۱۵۸۲ و وسیلة النجاة ۱۵۲۰.
۵- شبیری: رساله، م ۱۹۴۹ و ۲۰۲۲.

شرایط مصرف کنندگان

◀ شیعه دوازده امامی

۶۰- آیا می‌توان زکات را به غیر شیعیان دوازده امامی (اهل سنت) پرداخت کرد؟

امام، خویی، فاضل، سیستانی، وحید، صافی، مکارم و نوری: با نبود شیعه پرداخت زکات فطره به افرادی از اهل سنت که توان تشخیص مذهب حق را ندارند جایز است.^۱

بهجت: پرداخت زکات فطره به افرادی از اهل سنت که توان تشخیص مذهب حق را ندارند جایز است.^۲

شبیری: به کسی می‌توان زکات داد که شیعه دوازده امامی باشد، ولی در مصرف سوم (کارگزاران زکات) و مصرف چهارم (تقویت ایمان مسلمانان) و نیز در جهاد مشروع شیعه دوازده امامی بودن گیرنده زکات لازم نیست، بنابراین کارگزاران زکات می‌توانند غیر شیعه بلکه غیر مسلمان بوده و نیز در جهاد مشروع ممکن است غیر شیعه یا غیر مسلمان به کار گرفته شود که در این صورت هزینه این افراد را می‌توان از زکات پرداخت کرد، ولی در تحصیل حج باید زکات را به شیعه دوازده امامی داد تا حج بجا آورد.^۳

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی مصرفها؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۴؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی مصرف الزکاة الفطره، قبل از م ۱؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، قبل از م ۱۱۸۵؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۴۸؛

۲- بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۲۲.

۳- شبیری: رساله، م ۱۹۵۰.

۶۱- آیا می‌توان زکات فطره را به کسی که ادعا می‌کند شیعه است، ولی نمی‌دانیم راست می‌گوید یا دروغ، پرداخت کنیم؟
 امام، فاضل، مکارم و نوری: به مجرد اقرار به تشیع، باید قبول کرد و فحص لازم نیست، مگر قرائنی بر کذبش اقامه شود.^۱
 خوبی: اگر صرف ادعای شیعه بودن است، باید فحص شود، مگر در شهری باشد که همه شیعه باشند؛ یا از قوم و قبیله‌ای باشد که معروف به شیعه هستند و به طریق آن‌ها عمل کند و از آن‌ها شمرده شود.^۲
 بهجت: شیعه بودن در پرداخت زکات فطره شرط نیست.^۳

۶۲- اگر به اعتقاد اینکه فردی شیعه دوازده امامی است، زکات فطره به او پرداخت شود و سپس دانسته شود شیعه نبوده، وظیفه چیست؟
 امام، فاضل و نوری: اگر با اتکای به حجت شرعی، فطره را داده و تلف شده است و بعد معلوم شد شیعه نیست، ضامن نیست.^۴
 وحید و صافی: اگر بعد معلوم شود که شیعه نیست، باید دوباره زکات بدهد.^۵

خوبی: اگر عین زکات باقی است، باید پس بگیرد و اگر تلف شده و گیرنده می‌دانسته زکات است، باید عوض آن را بگیرد، هرچند او نداند زکات بر او (غنی یا غیر شیعه) حرام است؛ به خلاف آنجا که نمی‌دانسته که زکات است، که در این صورت پرداخت کننده زکات، ضامن است.^۶

۱- امام، فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی اوصاف المستحقین، م ۷.

۲- خوبی: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی اوصاف المستحقین، م ۷.

۳- بهجت: رساله، م ۱۵۳۴، ۱۵۸۲ و ۱۵۸۳.

۴- امام: رساله، م ۱۹۴۲ و العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی اوصاف المستحقین، م ۸؛ فاضل و

نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی اوصاف المستحقین، م ۸.

۵- وحید: رساله، م ۱۹۵۹؛ صافی: رساله، م ۱۹۵۰.

۶- خوبی: العروة الوثقی، فصل فی اوصاف المستحقین، م ۸ و اصناف المستحقین، م ۱۳.

بہجت: شیعه بودن در پرداخت زکات فطرہ شرط نیست.^۱
سیستانی: اگر بعد معلوم شود کہ شیعه نیست، باید دوبارہ زکات بدهد و اگر تحقیق کردہ باشد و یا با استناد بہ طریق شرعی بہ او زکات دادہ بنا بر احتیاط واجب باید دوبارہ زکات بدهد.^۲
مکارم: اگر با اتکا بہ طریق شرعی دادہ و بعد مشخص شد کہ غیر شیعه است، کفایت می کند و اگر در تشخیص اشتباہ کند و بہ غیر شیعه پرداخت کند، کافی نیست.^۳

۱- بہجت: رسالہ، م ۱۵۳۴، ۱۵۸۲ و ۱۵۸۳.

۲- سیستانی: رسالہ، م ۱۹۰۶.

۳- مکارم: العروۃ الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی اوصاف المستحقین، م ۸.

◀ مصرف نکردن در راه معصیت

۶۳- آیا به شخصی که می دانیم زکات را در راه گناه مصرف می کند، می توان زکات فطره داد؟
 امام، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی، شبیری و نوری: به کسی که فطره را در معصیت مصرف می کند، نباید زکات فطره داد.^۱

۶۴- چه گناهانی باعث می شود که پرداخت زکات فطره به فقیر جایز نباشد؟
 امام، فاضل، مکارم و نوری: احتیاط واجب آن است که زکات فطره را نباید به شراب خوار و کسی که آشکارا گناه کبیره انجام می دهد، پرداخت کرد.^۲
 خامنه ای: بنا بر احتیاط واجب نباید زکات فطره را به کسی که آشکارا گناه کبیره انجام می دهد، پرداخت کرد.^۳

۱- امام: تحریرالوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی مصرفها؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، فی اوصاف المستحقین، بعد از م ۱۱۴۵، الثانی؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۲۳، فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی مصرفها، م ۱؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، فی اوصاف المستحقین، بعد از م ۱۱۴۵، الثانی؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۹؛ شبیری: رساله، م ۲۰۲۵.
 ۲- امام: تحریرالوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی مصرفها؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی مصرفها، م ۱؛ مکارم: رساله، م ۱۷۱۱.
 ۳- خامنه ای: سایت، استفتائات، مصرف زکات فطره.

خویی: زکات فطره را نباید به شراب خوار و بنابر احتیاط واجب به بی نماز و کسی که آشکارا گناه می کند، پرداخت کرد.^۱

بهجت: احتیاط واجب این است که زکات فطره به کسانی که مرتکب گناهان کبیره مانند خوردن شراب، رعایت نکردن حجاب و نماز نخواندن خصوصاً کسی که در ملاً عام این گناهان را انجام می دهد، داده نشود مگر به قدر ضروریات خود و عیالش، همچنین پرداخت زکات فطره به معتادی که مقداری از آن را صرف اعتیاد می کند، خلاف احتیاط است.^۲

سیستانی: احتیاط واجب آن است که زکات فطره را نباید به شراب خوار و بی نماز و کسی که آشکارا گناه انجام می دهد، پرداخت کرد.^۳

وحید: احتیاط واجب آن است که زکات فطره را نباید به شراب خوار و بی نماز و کسی که آشکارا گناه کبیره انجام می دهد، پرداخت کرد.^۴

صافی: احتیاط واجب آن است که زکات فطره را نباید به شراب خوار و کسی که آشکارا گناه انجام می دهد، پرداخت کرد.^۵

شبیری: به شراب خوار و به کسی که زکات دادن کمک به معصیت اوست، نمی توان فطره داد.^۶

۱- خویی: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی مصرفها، م ۱.

۲- بهجت: استفتائات، ج ۲، س ۳۳۶۶ و ۳۳۶۷ و وسیلة النجاة، با استفاده از م ۱۳۲۳.

۳- سیستانی: رساله، م ۱۹۷۴.

۴- وحید: رساله، م ۲۰۳۳.

۵- صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۹.

۶- شبیری: رساله، م ۲۰۲۴ و ۲۰۲۵.

◀ واجب النفقه نبودن

۶۵- واجب النفقه ها چه کسانی هستند؟

پدر و مادر و اجداد پدری و مادری و فرزندان و نوه‌ها و نتیجه‌ها و زن دائمی.^۱

۶۶- آیا می‌توان زکات فطره را به عنوان نفقه به خانواده خود که نفقه آنها

بر انسان واجب است، داد؟

امام، خامنه‌ای، بهجت، فاضل، مکارم: زکات فطره را نمی‌توان به فرزندان، پدر، مادر و همسر که فقیر هستند به عنوان نفقه به آنها داد. ولی برای رفاه بیشتر آنها می‌توان از زکات فطره به کسانی که مخارجشان بر انسان واجب است پرداخت کرد.^۲

خوئی، سیستانی، صافی: زکات فطره را نمی‌توان به فرزندان، پدر، مادر و همسر که فقیر هستند به عنوان نفقه به آنها داد ولی برای رفاه بیشتر آنها می‌توان از زکات فطره به کسانی که مخارجشان بر انسان واجب است پرداخت کرد، به شرط اینکه خود شخص نتواند بیشتر از نفقه به آنها خرجی دهد.^۳
وحید، شبیری و نوری: زکات فطره را نمی‌توان به فرزندان، پدر، مادر و همسر که فقیر هستند داد.^۴

۱- اصطلاحات فقهی، ص ۵۵۹.

۲- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، القول فی اوصاف المستحقین للزکاة، الثالث؛ خامنه‌ای: سایت، استفتائات، مصرف زکات فطره؛ بهجت: وسیله النجاة، م ۱۳۲۴؛ فاضل و مکارم: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی اوصاف المستحقین، الثالث و م ۱۰.

۳- خوئی و سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، اوصاف المستحقین، بعد از م ۱۱۴۵، الثالث؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۵۰.

۴- وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، اوصاف المستحقین، بعد از م ۱۱۴۵، الثالث؛ نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی اوصاف المستحقین، الثالث؛ شبیری: رساله، م ۱۹۵۶.

۶۷- در صورتی که فرزند فقیر باشد آیا پدر می تواند فطره اش را به عروسیش بدهد؟

امام، خامنه‌ای، خوئی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی و نوری: مخارج عروس بر پدر شوهرش واجب نیست، به همین خاطر می تواند به او زکات بدهد.^۱

۶۸- آیا شخص می تواند زکات فطره را به نوه دختری یا پسری فقیرش بپردازد؟

امام، خامنه‌ای، بهجت، فاضل، مکارم: نمی توان زکات فطره را به آنها داد. ولی برای رفاه بیشتر آنها می توان از زکات فطره به کسانی که مخارجشان بر انسان واجب است پرداخت کرد.^۲

خوئی، سیستانی، صافی: نمی توان زکات فطره را به آنها داد. ولی برای رفاه بیشتر آنها می توان از زکات فطره به کسانی که مخارجشان بر انسان واجب است پرداخت کرد، به شرط اینکه خود شخص نتواند بیشتر از نفقه به آنها خرجی دهد.^۳

وحید، شبیری و نوری: زکات فطره را نمی توان به آنها داد.^۴

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی مصرفها؛ خامنه‌ای: سایت، استفتائات، مصرف زکات فطره؛ خوئی، سیستانی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، قبل از م ۱۱۸۳؛ بهجت: رساله، م ۱۵۸۲؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی مصرفها، م ۱؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۷.

۲- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، القول فی اوصاف المستحقین للزکاة، الثالث؛ خامنه‌ای: سایت، استفتائات، مصرف زکات فطره؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۲۴؛ فاضل و مکارم: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی اوصاف المستحقین، الثالث و م ۱۰.

۳- خوئی و سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، اوصاف المستحقین، بعد از م ۱۱۴۵، الثالث؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۵۰.

۴- وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، اوصاف المستحقین، بعد از م ۱۱۴۵، الثالث؛ نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی اوصاف المستحقین، الثالث؛ شبیری: رساله، م ۱۹۵۶.

◀ سید نبودن

۶۹- آیا سید می‌تواند زکات فطره خود را به سید بدهد؟

همه مراجع: زکات فطره سید بر سید و غیر سید حلال است.^۱

۷۰- آیا زکات فطره غیر سید را می‌توان به سید فقیر مضطر داد؟

خویی، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم و نوری: سید نمی‌تواند از غیر سید زکات بگیرد؛ ولی اگر خمس و سایر وجوهات، برای مخارج او کافی نباشد و ناچار به گرفتن زکات باشد، می‌تواند از غیر سید زکات بگیرد؛ ولی احتیاط واجب آن است که اگر ممکن باشد، فقط به مقداری که برای مخارج روزانه‌اش ناچار است بگیرد.^۲

امام و صافی: سید نمی‌تواند از غیر سید زکات بگیرد؛ ولی اگر خمس و سایر وجوهات، برای مخارج او کافی نباشد و ناچار به گرفتن زکات باشد، می‌تواند به قدر مخارج روزانه از غیر سید زکات بگیرد.^۳

بهبخت: سید نمی‌تواند از غیر سید زکات بگیرد؛ ولی اگر خمس و سایر وجوهات، برای مخارج او کافی نباشد و ناچار به گرفتن زکات باشد،

۱- امام، خویی، فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی من تجب عنه، م ۷؛ خامنه‌ای: سایت، استفتائات، مصرف زکات فطره؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۵؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۳؛ بهبخت: وسیلة النجاة، م ۱۳۵۲؛ صافی و شبیری: رساله، م ۱۹۶۳.

۲- خویی، سیستانی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، اوصاف المستحقین، بعد از م ۱۱۵۰، الرابع، فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی اوصاف المستحقین، الرابع.

۳- امام: تحرير الوسيلة، ج ۱، کتاب الزکاة، القول فی اوصاف المستحقین للزکاة، الرابع؛ وحید: رساله، م ۱۹۷۲؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۵۵.

می تواند از غیر سید زکات بگیرد؛ ولی احتیاط واجب آن است که اگر ممکن باشد، فقط به مقداری که برای مخارج سالانه اش ضروری باشد بگیرد و اگر در اثنای سال از زکات بی نیاز شد، آن را عودت یا با اذن زکات دهنده به مصرف مستحقین زکات برساند و خودش از خمس استفاده کند.^۱

شبیری: سید نمی تواند از غیر سید زکات بگیرد؛ ولی اگر خمس و سایر وجوهات، برای مخارج او کافی نباشد و ناچار به گرفتن زکات باشد، می تواند از غیر سید زکات بگیرد.^۲

۷۱- اگر غیر سید نان خور سید باشد، (مانند جایی که شوهر سید باشد ولی همسرش از سادات نباشد) آیا می توان زکات فطره او را به سادات پرداخت کرد؟

امام، خامنه ای، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید، صافی، شبیری و نوری: بله می تواند. (امام و فاضل: احتیاط مستحب این است که فطره نان خور غیر سیدش را به غیر سید بدهد).^۳

مکارم: بنابر احتیاط واجب نمی شود.^۴

۱- بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۲۷.

۲- شبیری: رساله، م ۱۹۶۳.

۳- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، م ۸ و العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فیمن تجب عنه، م ۷؛ خامنه ای: سایت، استفتانات، مصرف زکات فطره؛ خویی، وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۳؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فیمن تجب عنه، م ۷؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۵۲؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۵؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۸۵؛ شبیری: استفتاء کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۱۲۶۰.

۴- مکارم: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فیمن تجب عنه، م ۷.

۷۲- اگر سیدی نان خور غیر سید باشد (مانند جایی که همسر مردی سید باشد)، آیا می توان زکات فطره او را به سادات پرداخت کرد؟
امام، خامنه‌ای، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی، شبیری و نوری: خیر، نمی توان.^۱

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، م ۸ و العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فیمن تجب عنه، م ۷؛ خامنه ای: سایت، استفتانات مصرف زکات فطره؛ خویی، وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۳ مکارم، فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فیمن تجب عنه، م ۷؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۵۲؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۵؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۸۵؛ شبیری: استفتاء کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۱۲۶۰.

پرداخت زکات فطره

◀ زمان پرداخت

۷۳- تا چه هنگامی باید زکات فطره را کنار گذاشته یا پرداخت نمود؟
 امام، خامنه‌ای، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید، صافی و نوری:
 بنابر احتیاط واجب، کسی که نماز عید فطر می‌خواند، باید فطره را پیش از
 نماز عید بدهد؛ ولی اگر نماز عید نمی‌خواند، می‌تواند پرداخت فطره را تا
 ظهر تأخیر بیندازد.^۱

مکارم: کسی که نماز عید فطر می‌خواند، باید فطره را پیش از نماز عید
 بدهد؛ ولی اگر نماز عید نمی‌خواند، می‌تواند پرداخت فطره را تا ظهر تأخیر
 بیندازد.^۲

شبیری: کسی که نماز عید فطر می‌خواند، باید فطره را پیش از نماز عید
 بدهد؛ ولی اگر نماز عید نمی‌خواند به احتیاط واجب، زکات فطره را در روز
 عید فطر بدهد.^۳

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی وجوبها؛ خامنه‌ای: سایت، استفتائات، زکات فطره؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، وقت وجوب زکاة الفطرة، قبل از م ۱۱۷۹؛ بهجت: رساله، م ۱۵۹۳ و وسیلة النجاة، م ۱۳۵۸؛ فاضل، نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی وقت وجوبها، قبل از م ۱؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، وقت وجوب زکاة الفطرة، قبل از م ۱۱۸۱؛ صافی: رساله، م ۲۰۳۷.

۲- مکارم: رساله، م ۱۷۲۵.

۳- شبیری: رساله، م ۲۰۳۷.

۷۴- کسی که تا ظهر، زکات فطره‌اش را پرداخت نکرده و حتی کنار هم نگذاشته است، چه وظیفه ای دارد؟

امام، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، و نوری: مرتکب گناه شده ولی بنا بر احتیاط واجب، بعداً بدون اینکه نیت ادا و قضا کند، زکات فطره را پرداخت کند.^۱

خویی: بنا بر احتیاط مستحب، بعداً بدون اینکه نیت ادا و قضا کند، زکات فطره را پرداخت کند.^۲

بهجت: مرتکب گناه شده ولی احتیاط مستحب آن است که بعداً قضا کند.^۳

صافی: مرتکب گناه شده ولی باید بعداً بدون اینکه نیت ادا و قضا کند، زکات فطره را پرداخت کند.^۴

شبیری: معصیت کرده و بنا بر احتیاط مستحب، بعداً بدون نیت ادا یا قضا زکات فطره را بدهد.^۵

۷۵- آیا می توان زکات فطره را قبل از غروب شب عید فطر پرداخت کرد؟

خویی، سیستانی، وحید، صافی، شبیری و نوری: در ماه رمضان جایز است، اگر چه احتیاط مستحب، تقدیم آن به عنوان قرض است.^۶

۱- امام: تحریر الوسيله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی وجوبها؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، وقت وجوب زکاة الفطرة، قبل از م ۱۱۷۹؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی وقت وجوبها، قبل از م ۱؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، وقت وجوب زکاة الفطرة، قبل از م ۱۱۸۱.

۲- خویی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، وقت وجوب زکاة الفطرة، قبل از م ۱۱۷۹.

۳- بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۵۸ و رساله، م ۱۵۹۴.

۴- صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۲.

۵- شبیری: رساله، م ۲۰۳۹.

۶- خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۹؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۱؛ صافی: هداية العباد ج ۱ م ۱۵۹۳؛ شبیری: با استفاده از رساله، م ۲۰۳۳ نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی وقت وجوبها، م ۱.

امام، بهجت، فاضل و مکارم: احتیاط واجب آن است که در ماه رمضان زکات فطره را ندهد.^۱

۷۶- کسی که زکات فطره را کنار گذاشته اما تا ظهر عید فطر پرداخت نکرده، به چه نیتی باید پرداخت نماید؟
خویی، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، شبیری و نوری: هر وقت آن را می دهد نیت زکات فطره کند.^۲
امام، صافی: احتیاط واجب آن است که هر وقت آن را می دهد نیت زکات فطره کند.^۳

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی وقت وجوبها م ۱؛ بهجت: وسیله النجاة، م ۱۳۵۹؛ فاضل و مکارم: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی وقت وجوبها، م ۱.

۲- خویی، شبیری: رساله، م ۲۰۳۸؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطره، فصل فی وقت وجوبها، م ۱؛ بهجت: وسیله النجاة، با استفاده از م ۱۳۵۸؛ سیستانی: رساله، م ۱۹۸۸؛ وحید: رساله، م ۲۰۴۷.

۳- امام: رساله، م ۲۰۳۰؛ صافی: رساله، م ۲۰۳۸.

◀ مکان پرداخت

۷۷- آیا می‌توان زکات فطره را به فقراى شهرهاى ديگر داد؟

امام، خویی، فاضل، وحید، صافی و نوری: بنا بر احتیاط واجب با وجود مستحق (با شرایطش) به شهر دیگر منتقل نکند.^۱
بهجت و شبیری: می‌تواند.^۲
خامنه‌ای: اگر در محل و شهر خودش مستحق پیدا نشود، می‌تواند آن را به شهر دیگری ببرد.^۳

سیستانی: نقل زکات فطره به امام معصوم یا نائیش، اگر چه در شهر تکلیف مستحق وجود داشته باشد، جایز است و احتیاط لازم آن است که اگر نمی‌خواهد به امام یا نائب او بدهد و مستحق هم در شهر خودش وجود دارد، به شهر دیگر منتقل نکند.^۴

مکارم: در صورتی که در محل خودش مستحق باشد بنا بر احتیاط واجب نمی‌تواند آن را به شهر دیگر بفرستد، مگر اینکه حاکم شرع با توجه به مصالح نیازمندان اجازه دهد آن را به محل دیگری ببرند.^۵

۱- امام: تحریر الوسيله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فى وقت وجوبها م ۳؛ خویی و وحید: منهاج الصالحين، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۲؛ فاضل و نوری: العروة الوثقى، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فى وقت وجوبها، م ۴؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۶.
۲- بهجت: وسيلة النجاة، م ۱۳۶۱؛ شبیری: رساله، م ۲۰۴۳.
۳- خامنه‌ای: سایت، استفتائات، زکاة فطره.
۴- سیستانی: منهاج الصالحين، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۴.
۵- مکارم: رساله، م ۱۷۳۱.

◀ نیت

۷۸- آیا در پرداخت زکات فطره نیت لازم است؟

همه مراجع: بله، باید زکات فطره را به قصد قربت پرداخت کند.^۱

۷۹- اگر وکیل با اجازه موکل خود، زکات فطره را از مال او برداشته و به

دست فقیر برساند، کدام یک باید نیت کنند؟

خوبی، فاضل، سیستانی و مکارم: موکل باید نیت کند.^۲

امام و شبیری: وکیل باید نیت کند.^۳

بهجت: بنا بر احتیاط واجب، هم وکیل و هم موکل نیت کنند.^۴

وحید: وکیل در هنگام دادن به فقیر باید نیت کند و احتیاط آن است که

خود مالک هم هنگام پرداخت وکیل به فقیر نیت کند.^۵

صافی: هر کدام می توانند نیت نمایند.^۶

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فیمن تجب علیه م ۹؛ خامنه‌ای: سایت، استفتائات، زکاة فطره؛ خوبی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۱؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی شرایط وجوبها، م ۳ و فصل فی مصرفها، م ۸؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۵۳؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۳؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۸۶؛ شبیری: رساله، م ۲۰۳۲.

۲- خوبی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، با استفاده از م ۱۱۶۲؛ فاضل و مکارم: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فیمن تجب عنه، م ۵ و زکات المال، فصل [فی اعتبار نیه القربه و التعین فی الزکاة] قبل از م ۱؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، با استفاده از م ۱۱۶۴.

۳- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فیمن تجب علیه، م ۹؛ شبیری: استفتاء کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۱۱۰۵.

۴- بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۵۳.

۵- وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، با استفاده از م ۱۱۶۲.

۶- صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۸۶.

نوری: وکیل باید نیت کند و مالک هم بنابر احتیاط واجب از هنگام دادن زکات به وکیل تا زمان پرداخت آن به فقیر نیت کند.^۱

۸۰- آیا شخصی که فقط وکیل در رساندن زکات فطره به فقیر است باید نیت کند یا موکل او یا هر دو؟
امام، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، مکارم، صافی، شبیری و نوری: موکل باید نیت کند.^۲

وحید: مالک باید هنگام ادا به فقیر نیت کند و احتیاط مستحب آن است که نیتش از زمان دادن به وکیل تا رسیدن به دست فقیر استمرار داشته باشد.^۳

۸۱- اگر کسی زکات فطره را بدون نیت پرداخت کند، آیا از عهده‌اش ساقط می‌شود؟

امام، خویی، بهجت، فاضل، وحید، مکارم، صافی و نوری: خیر، ساقط نمی‌شود؛ ولی در صورتی که عین آنچه به عنوان زکات فطره پرداخته موجود باشد، می‌تواند نیت (قصد قربت) کند و ذمه‌اش ساقط می‌شود، همچنین در صورتی که مال تلف شده باشد و کسی که آن را تحویل گرفته ضامن در تلف باشد، باز با نیت، ذمه‌اش ساقط می‌شود، اما در صورتی که تحویل گیرنده ضامن در تلف نباشد، باید زکات را دوباره بپردازد.^۴

۱- نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فیمن تجب عنه، م ۵ و زکات المال، فصل [فی اعتبار نیه القربه و التعین فی الزکاة] قبل از م ۱.

۲- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، فی زکاة الابدان، م ۹؛ خویی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، با استفاده از م ۱۱۶۲؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فیمن تجب عنه، م ۵؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۵۳؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، با استفاده از م ۱۱۶۴؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۸۶؛ شبیری: استفتاء کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۱۱۰۵.

۳- وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، با استفاده از م ۱۱۶۲.

۴- امام، خویی، فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل [فی اعتبار نیه القربه و التعین فی زکاة]، م ۲؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۳۱؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۶۱؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۶۲.

سیستانی: اگر بدون قصد قربت بدهد کافی است؛ اما گناه کرده است.^۱
شبیری: خیر، ساقط نمی شود.^۲

۸۲- اگر فردی هنگام پرداخت زکات فطره، قصد ریا کند، آیا ذمه اش از وجوب پرداخت زکات، ساقط می شود، یا دوباره باید پردازد؟
امام، خویی، بهجت، فاضل، وحید، مکارم، صافی و نوری: خیر، ساقط نمی شود؛ ولی در صورتی که عین آنچه به عنوان زکات فطره پرداخته موجود باشد، می تواند نیت (قصد قربت) کند و ذمه اش ساقط می شود، همچنین در صورتی که مال تلف شده باشد و کسی که آن را تحویل گرفته ضامن در تلف باشد، باز با نیت، ذمه اش ساقط می شود، اما در صورتی که تحویل گیرنده ضامن در تلف نباشد، باید زکات را دوباره پردازد.^۳
سیستانی: اگر به قصد زکات ولی بدون قصد قربت فطره را بدهد با وجود آن که گناه کرده، اما کفایت می کند.^۴
شبیری: اگر قبل از آن که مال از بین برود نیت زکات کند، کافی است.^۵

۱- سیستانی: رساله، م ۱۹۲۰ و منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۶۳.

۲- شبیری: استفتاء کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۱۱۰۶.

۳- امام: رساله، با استفاده از م ۲۰۲۴ و العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل [فی اعتبار نية القربة و التعيين فی الزکاة]، م ۲؛ خویی: رساله، با استفاده از م ۲۰۳۲ و العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل [فی اعتبار نية القربة و التعيين فی الزکاة]، م ۲؛ بهجت: رساله، با استفاده از م ۱۵۸۷ و وسیلة النجاة، م ۱۳۳۱؛ فاضل: رساله، با استفاده از م ۲۰۶۳ و العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل [فی اعتبار نية القربة و التعيين فی الزکاة]، م ۲؛ وحید: رساله، با استفاده از م ۲۰۴۱ و منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۶۱؛ مکارم: رساله، با استفاده از م ۱۷۱۸ و العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل [فی اعتبار نية القربة و التعيين فی الزکاة]، م ۲؛ صافی: رساله، با استفاده از م ۲۰۳۲ و هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۶۲؛ نوری: رساله، با استفاده از م ۲۰۲۰ و العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فصل [فی اعتبار نية القربة و التعيين فی الزکاة]، م ۲.

۴- سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۶۳.

۵- شبیری: استفتاء کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۱۱۰۹.

◀ کنار گذاشتن فطره

۸۳- آیا می توان پس از کنار گذاشتن پول بابت زکات فطره، آن پول را با پول دیگری عوض کرد؛ یا برای خرد کردن اسکناس های درشت استفاده کرد؟ همه مراجع: نمی تواند.^۱

۸۴- آیا اگر مثلاً گندم یا قیمت آن را بابت زکات فطره کنار گذاشته، می تواند آن را عوض کند و به جای آن مثلاً خرما یا برنج بدهد؟ همه مراجع: نمی تواند.^۲

۸۵- اگر مالی را که به عنوان زکات فطره کنار گذاشته از بین برود - مثلاً همسرش در همان شب آن را هزینه کند یا دزد آن را ببرد - چه وظیفه ای دارد؟ امام، خویی، سیستانی، وحید، مکارم، صافی و نوری: چنانچه دسترسی به فقرا داشته و دادن زکات فطره را تأخیر انداخته، باید عوض آن را بدهد و اگر دسترسی به فقیر نداشته، ضامن نیست، مگر اینکه در نگهداری آن کوتاهی کرده باشد.^۳

۱- امام: رساله، م ۲۰۳۲؛ خامنه ای: سایت، استفتانات، زکات فطره؛ س ۶۲۱؛ خویی و وحید: و منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۱؛ بهجت: رساله، م ۱۵۵۲؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی وقت وجوبها، م ۶؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۳؛ مکارم: رساله، م ۱۷۲۸؛ صافی: رساله، م ۲۰۴۰؛ شبیری: رساله، م ۲۰۴۰.

۲- امام: رساله، م ۲۰۳۲؛ خامنه ای: استفتانات سایت، احکام زکات، س ۶۲۱؛ خویی و وحید: و منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۱؛ بهجت: رساله، م ۱۵۵۲؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی وقت وجوبها، م ۶؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۳؛ مکارم: رساله، م ۱۷۲۸؛ صافی و شبیری: رساله، م ۲۰۴۰.

۳- امام: تحریر الوسيلة، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی وقت وجوبها م ۲؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۱ و ۱۱۵۶؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۳ و ۱۱۵۶؛ مکارم: رساله، م ۱۷۲۹؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۶؛ نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی وقت وجوبها، م ۳.

بهجت: چنانچه دسترسی به فقیر داشته و دادن فطره را به تأخیر انداخته، باید عوض آن را بدهد، همچنین اگر دسترسی به فقیر نداشته، ولی در نگهداری آن کوتاهی کرده باشد، نیز باید عوض آن را پردازد و اگر در نگهداری آن کوتاهی نکرده باشد، نیز بنا بر احتیاط واجب ضامن است.^۱

فاضل: چنانچه دسترسی به فقرا داشته و دادن فطره را به تأخیر انداخته، باید عوض آن را بدهد و اگر دسترسی به فقیر نداشته، ضامن نیست.^۲

شبیری: چنانچه در نگهداری آن کوتاهی کرده، باید عوض آن را بدهد و اگر کوتاهی نکرده، ضامن نیست؛ البته احتیاط مستحب آن است که اگر می توانسته زکات را به مصرف برساند ولی دادن زکات را به تأخیر انداخته، عوض آن را بدهد.^۳

۱- بهجت: رساله، م ۱۵۹۵.
 ۲- فاضل: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی وقت وجوبها، م ۳.
 ۳- شبیری: رساله، م ۲۰۴۲.

◀ کیفیت پرداخت

◀ بی واسطه

۸۶- آیا لازم است پرداخت زکات فطره توسط خود شخص انجام گیرد؟
 امام، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی و نوری:
 خیر، لازم نیست و می تواند وکیل بگیرد تا از طرف او زکات را پرداخت
 نماید.^۱

◀ با واسطه

۸۷- آیا می توان زکات فطره را به مراکز خیریه - همچون کمیته امداد یا
 بهزیستی یا دیگر مؤسسات خیریه - پرداخت کرد؟
 همه مراجع: در فرض اطمینان به اینکه آن مؤسسات با مراعات همه
 خصوصیتها و شرایط موجود در فتوای مرجع مورد نظر به مصرف صحیح می
 رسانند می تواند به آنها بدهد تا به وکالت از مالک، فطره را به فقیر برسانند.^۲

۱- امام: تحریر الوسيله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فیمن تجب عنه، م ۹؛ خویی و وحید:
 منهاج الصالحین، م ۱۱۶۲؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۵۳؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی،
 کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی مصرفها، م ۲؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۶۴؛
 صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۸۶.

۲- امام: تحریر الوسيله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فیمن تجب عنه، با استفاده، م ۹؛
 خامنه ای: با استفاده از استفتاء موجود در استفتائات جامعه الزهراء؛ خویی و وحید: منهاج
 الصالحین، کتاب الزکاة، با استفاده از م ۱۱۶۲؛ بهجت: استفتائات، ج ۲، س ۳۳۹۴؛ فاضل، مکارم:
 العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی مصرفها، با استفاده از م ۲؛ سیستانی: منهاج
 الصالحین، با استفاده از کتاب الزکاة، م ۱۱۶۴؛ صافی: جامع الاحکام، ج ۱، س ۵۵۱؛ شبیری:
 استفتائات، زکات فطره، مصرف زکات فطره؛ نوری: استفتائات، ج ۲، س ۳۰۳.

۸۸- آیا دادن زکات فطره به واسطه، پرداخت کننده را بریء الذمه می کند؟
 همهٔ مراجع: اگر اطمینان به آن شخص یا مؤسسه داشته باشد، ذمه اش
 بریء می شود.^۱

۱- امام: تحریر الوسيله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فیمن تجب عنه، با استفاده، م ۹؛
 خامنه ای: با استفاده از استفتاء موجود در استفتانات جامعه الزهراء؛ خویی و وحید: منهاج
 الصالحین، کتاب الزکاة، با استفاده از م ۱۱۶۲؛ بهجت: استفتانات، ج ۲، س ۳۳۹۴؛ فاضل، مکارم:
 العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی مصرفها، با استفاده از م ۲؛ سیستانی: منهاج
 الصالحین، با استفاده از کتاب الزکاة، م ۱۱۶۴؛ صافی: جامع الاحکام، ج ۱، س ۵۵۱؛ شبیری:
 استفتانات، زکات فطره، مصرف زکات فطره؛ نوری: استفتانات، ج ۲، س ۳۰۳.

◀ مال مورد پرداخت

◀ مقدار مال

۸۹- چه مقدار زکات فطره از طرف هر شخص باید پرداخت شود؟

امام، خامنه‌ای، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی و نوری: مقدار زکات فطره برای هر نفر یک صاع از خوراکی‌های رایج (همچون گندم، جو، خرما، کشمش، برنج و مانند اینها) است و هر صاع تقریباً سه کیلوگرم می‌باشد.^۱

شبیری: مقدار زکات فطره برای هر نفر یک صاع از خوراکی‌های رایج (همچون گندم، جو، خرما، کشمش، برنج و مانند اینها) است. وزن هر صاع بنابر نظر مشهور تقریباً ۲/۸۳۰ کیلوگرم است. ولی طبق نظر دقیق وزن هر صاع ۳/۴۷ یا ۳/۶۶ کیلوگرم می‌باشد.^۲

۹۰- اگر قیمت جنس مرغوب دو برابر قیمت جنس معمولی باشد، آیا

می‌توان نصف جنس مرغوب را پرداخت کرد؟

امام، خویی، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی، شبیری و نوری: خیر کفایت نمی‌کند.^۳

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی قدرها؛ خامنه‌ای: سایت؛ استفتائات؛ زکات فطره؛ خویی، وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۸ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۵۷؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی جنسها و قدرها، م ۷؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۰؛ مکارم: رساله، م ۱۶۹۲؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۱.

۲- شبیری: رساله، م ۱۹۹۹.

۳- امام: رساله، م ۲۰۱۹؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۸؛ فاضل: رساله، م ۲۰۵۸؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۸۰؛ مکارم: رساله، م ۱۷۱۳؛ صافی و شبیری: رساله، م ۲۰۲۷؛ نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی جنسها و قدرها، م ۳.

◀ جنس مال

۹۱- آیا می توان زکات فطره را نقدی پرداخت کرد؟
همه مراجع: بله، پرداخت نقدی نیز کافی است.^۱

۹۲- آیا ملاک در محاسبه قیمت زکات فطره، شهری است که فطره را در آن کنار گذاشته یا پرداخت می کند و یا اینکه ملاک قیمت شهر دیگر مانند مرکز استان یا پایتخت است؟
امام، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم و نوری: ملاک قیمت شهری است که فطره را در آن کنار گذاشته یا پرداخت می کند.^۲

۹۳- زکات فطره باید از چه جنسی پرداخت شود؟
امام، فاضل، نوری: باید خوراک رایج مردم محل خودش را بدهد؛ ولی اگر گندم یا جو یا خرما یا کشمش بدهد، چه خوراک غالب مردم محلش باشد یا نباشد، کفایت می کند.^۳
خامنه ای و خوئی: از هر غذایی می توان زکات فطره را پرداخت نمود و لازم نیست از غذای رایج مردم باشد (خوئی): هر چند احتیاط مستحب است از گندم یا جو یا خرما و یا کشمش باشد.^۴

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی جنسها، م ۱؛ خامنه ای: سایت: استفتائات؛ زکات فطره؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۷؛ بهجت: وسیله النجاة، م ۱۳۵۵؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی جنسها و قدرها، م ۲؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۹؛ مکارم: رساله، م ۱۶۹۲؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۸۸؛ شبیری: رساله، م ۱۹۹۹.

۲- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی جنسها، م ۱؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۷؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی جنسها و قدرها، م ۵؛ بهجت: وسیله النجاة، م ۱۳۵۵؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۹.

۳- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی جنسها، م ۱؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی جنسها و قدرها.

۴- خامنه ای: سایت: استفتائات؛ زکات فطره؛ خوئی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۷.

بهبجت و صافی: باید خوراک رایج مردم باشد؛ ولی احتیاط مستحب این است که زکات فطره را از گندم یا جو یا خرما یا کشمش بدهد.^۱

مکارم و شبیری: باید از آنچه غذای نوع مردم آن محل است، اعم از گندم و جو یا خرما یا برنج یا ذرت و مانند اینها به مستحق بدهد.^۲

سیستانی: باید از آنچه غذای نوع مردم آن محل است، اعم از گندم و جو یا خرما یا برنج یا ذرت و مانند اینها به مستحق بدهد و احتیاط واجب آن است که از غذاهایی که در شهرش معمول نیست ندهد هر چند گندم، جو، خرما یا کشمش باشد.^۳

وحید: احتیاط واجب آن است که خوراک رایج مردم محل خودش باشد؛ ولی احتیاط مستحب این است که زکات فطره را از گندم یا جو یا خرما یا کشمش بدهد البته در صورتی که غذای نوع مردم باشد.^۴

۹۴- آیا با پول فطره می توان با رضایت خود فقیر، برای نیازمندی های زندگی اش را - مثل لباس و وسائلی که غذا نیستند - خرید؟

امام، خویی، شبیری و نوری: خیر، به جای خوراکی رایج، تنها می توان به فقیر پول خوراکی را داد.^۵

فاضل، مکارم و صافی: خیر، بنابر احتیاط واجب نمی توان.^۶

بهبجت: بله می توان خرید.^۷

- ۱- بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۵۴؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۸۸.
- ۲- مکارم: رساله، م ۱۶۹۲؛ شبیری: رساله، م ۱۹۹۹.
- ۳- سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۹.
- ۴- وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۷.
- ۵- امام: تحریر الوسیله، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، جنس الفطرة، م ۱؛ خویی و نوری: العروه الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی جنسها و قدرها، م ۲؛ شبیری: استفتاء کتبی از دفتر، شماره استفتاء ۱۰۱۱۹۶.
- ۶- فاضل و مکارم: العروه الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی جنسها و قدرها، م ۲؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۸۸.
- ۷- بهجت: جامع المسائل، ج ۲، زکات فطره، ص ۱۳۶.

۹۵- کسی که خوراک غالبی اش غیر از خوراک بیشتر مردم است، زکات فطره اش را باید از چه چیزی پرداخت کند؟

امام، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی، شبیری و نوری: ملاک غذای نوع مردم آن شهر است نه غذایی که آن شخص استفاده می کند.^۱
 خامنه ای و خوئی: از هر غذایی می توان زکات فطره را پرداخت نمود و لازم نیست از غذای رایج مردم باشد.^۲
 بهجت: اگر غذای غالب شخصی غیر از غذای غالب مردم شهر بود، بهتر است بعد از خرما و کشمش از آن غذا فطره بدهد.^۳

۹۶- آیا گندم یا آرد یا برنج و ... معیوب (مانند برنج کرم زده) را می توان بابت زکات فطره پرداخت کرد؟

بهجت، فاضل، صافی و شبیری: خیر کافی نیست.^۴
 امام، مکارم و نوری: زکات فطره را نمی توان از جنس معیوب داد ولی اگر جایی باشد که آن جنس خوراک غالب آنها محسوب شود اشکال ندارد.^۵

خویی، سیستانی و وحید: بنابر احتیاط واجب، کافی نیست.^۶

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی جنسها، م ۱؛ فاضل و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی جنسها و قدرها؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۹؛ وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۷؛ مکارم: رساله، م ۱۶۹۲؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۸۸؛ شبیری: رساله، م ۱۹۹۹.
 ۲- خامنه ای: سایت؛ استفتانات؛ زکات فطره؛ خوئی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۷.
 ۳- بهجت: رساله، م ۱۵۹۲.
 ۴- بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۵۵؛ فاضل: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی جنسها و قدرها، م ۱؛ صافی: هدایة العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۸۹؛ شبیری: رساله، م ۲۰۳۵.
 ۵- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی جنسها، م ۲ و العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی جنسها و قدرها، م ۱؛ مکارم: رساله م ۱۷۲۳؛ نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی جنسها و قدرها، م ۱ و رساله، م ۲۰۲۳.
 ۶- خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۷؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۹.

۹۷- آیا گندم یا آرد یا برنج و ... نامرغوب را می توان بابت زکات فطره پرداخت کرد؟

امام، بهجت و صافی: بهتر است کسی که غذای او گندم یا جوی اعلا است، از همان گندم و جوی اعلا بدهد؛ نه از نوع پست تر.^۱

۹۸- آیا انسان می تواند زکات فطره خودش را از چند جنس بپردازد؟

امام، خویی، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، صافی، شبیری و نوری: خیر، نمی تواند؛ یعنی انسان نمی تواند نصف صاع را از یک جنس - مثل گندم - و نصف دیگر آن را از جنس دیگری - مثل جو - بدهد.^۲
بهجت: بنابر احتیاط واجب، یک فطره را از دو جنس ندهد.^۳

۱- امام: تحریر الوسیله، ج ۱، کتاب الزکاة، زکاة الابدان، القول فی جنسها، م ۳؛ بهجت: وسیلة النجاة، م ۱۳۵۶؛ صافی: هداية العباد، ج ۱، کتاب الزکاة، م ۱۵۹۰.
۲- امام: رساله، م ۲۰۲۰؛ خویی و وحید: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۷؛ سیستانی: منهاج الصالحین، کتاب الزکاة، م ۱۱۷۹؛ فاضل، مکارم و نوری: العروة الوثقی، کتاب الزکاة، زکاة الفطرة، فصل فی جنسها و قدرها، م ۳؛ صافی و شبیری: رساله، م ۲۰۲۸.
۳- بهجت: رساله، م ۱۵۹۱.

ملحقات زكات فطره

استفتائات آیت الله بهجت

بسم الله الرحمن الرحيم

پایگاه جامع اطلاع رسانی احکام شرعی

کتابخانه: ۸۰۰۰۰۰
تاریخ تحریر: ۱۳۹۰/۱۱/۱۵
تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۱۱/۱۵

محضر مرجع عالیقدر حضرت آية الله العظمى بهجت دامت برکاته
لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده در ذیل مرقوم فرمایید:
۱۰۱۲۰۰- اگر به تصور اینکه شیخ صبی فقیر است به او فطره پرداخت شود ولی بعد معلوم شد که اشتباه کرده تکلیف چیست؟ (تکلیف دریافت کننده و پرداخت کننده)

بِسْمِ اللَّهِ : بِسْمِ اللَّهِ ۱۵۳۱ ارسال مراجه کرد
مجلس ۱۵۳۱
مجلس ۱۵۳۱
مجلس ۱۵۳۱

۱۰۱۲۰۸- آیا مصرف زکات در جهت ترغیب کفار به اسلام نیازی به اجازه حاکم شرع دارد؟

بِسْمِ اللَّهِ : احوط در دستاخر است.
مجلس ۱۵۳۱
مجلس ۱۵۳۱
مجلس ۱۵۳۱

۱۰۱۲۱۸- فردی که دارای اموالی است اما در حال حاضر ناتوان از پرداخت بدهی و قرضش می باشد مثلاً مالی در انبار دارد ولی فعلاً به فروش نمی رود؛ در صورتی که در آینده به فروش برود و توانایی پیدا کند آیا می توان زکات به وی پرداخت نمود؟

بِسْمِ اللَّهِ : بله، می توان.
مجلس ۱۵۳۱
مجلس ۱۵۳۱
مجلس ۱۵۳۱

۱۰۱۲۹۶- آیا می توان بواسطه زکات فطره یک حساب پس انداز غیر قابل برداشت برای دادن وام از سود حساب به افراد فقیر باز کرد؟ و هر وقت مدت آن تمام شد اصل پول را بین فقرا تقسیم کنتا؟

بِسْمِ اللَّهِ : بله، می توان.
مجلس ۱۵۳۱
مجلس ۱۵۳۱
مجلس ۱۵۳۱

کد پستی: ۱۰۰۰۰۴
تاریخ تصویب: ۱۳۹۰/۰۱/۱۸
تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۰۴/۲۸

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پایگاه جامع اطلاع رسانی احکام شرعی

محضر مرجع عالیقدر حضرت آیه الله العظمی بهجت دامت برکاته
لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده در ذیل مرقوم فرمایند:

۱-۱۱۳۷- در صورتی که زن در عده طلاق بائن وحامله باشد زکات فطره اش بر عهده کیست؟

۲-۱۱۳۸- زنی که در عده وفات به سر می برد زکات فطره او بر عهده کیست؟

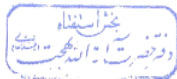
۱-۱۱۵۱- زنی که شوهرش خرجی او را نمی دهد ، فطره او بر عهده کیست؟

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
ج: بر عهده ۱۵۷۶ رساله براهین است.

۱-۱۱۹۰- فطره کارگران که نزد صاحب کار، غذا می خورند بر عهده کیست؟

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
ج: الزکوة علیها بعد یأس دهرها، بر عهده اولاد است.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

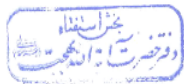
بایگناه جامع اطلاع رسانی احکام شرعی

کد بایگانی: ۸۰۰۰۰۰۰۰
تاریخ تولید: ۱۳۹۰/۰۲/۰۱
تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۰۲/۰۱

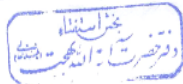
محضر مرجع عالیقدر حضرت آیه الله العظمی بهجت دامت برکاته
لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده در ذیل مرقوم فرمایید:

۱۰۱۲۰۵- آیا مامورین جمع آوری زکات فطره می توانند هزینه های جمع آوری زکات مثل هزینه ایاب و ذهاب و غذا و ... را از فطره دریافت کنند؟

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
بسم الله الرحمن الرحيم از مراد حضرت زکات در رساله مراهب بود.

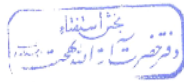
۱۰۱۲۲۶- آیا تعمیر و توسعه مسجد یا اماکن متبرکه از موارد فی سبیل الله محسوب می شود؟ (اعم از نیاز مبرم و غیر مبرم)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
بله، با اقتضای برآمدن نیاز محسوس می شود.

۱۰۱۲۶۸- آیا زکات فطره جمع آوری شده را می توان با تاخیر به مصرف زکات فطره رساند؟

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
خیر، بسم الله الرحمن الرحيم از رساله مراهب بود.

۱۰۱۲۶۹- اگر پرداخت زکات فطره به تأخیر بیفتد تکلیف چیست؟ (از جهت گناه، پرداخت و نیت پرداخت و عمدی و غیر عمدی و ...)

کد پایگتی: ۸۰۰۰۰۰۰۰
تاریخ تحویل: ۱۳۹۰/۴/۲۴
تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۳/۱۸

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پایگاه جامع اطلاع رسانی احکام شرعی

محضر مرجع عالیقدر حضرت آية الله العظمی بهجت دامت برکاته

لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده در ذیل مرقوم فرمایید

۱۰۱۲۹۷- آیا می توان با پول زکات فطره سرمایه گذاری نموده و از سود آن به مصرف کننده زکات پرداخت نمود؟

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
خیر، نه تران.

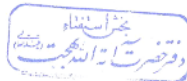
۱۰۱۳۰۶- در صورت اختلاف قیمت یک جنس، قیمت زکات را چگونه باید حساب نمود؟ (مثلاً شخصی که چند نوع برنج با قیمت های متفاوت استفاده می کند)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
برنج کمزکات ندارد.

۱۰۱۳۰۹- آیا از مالی که مخلوط با مال حرام است، میتوان زکات فطره را پرداخت کرد؟

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
خیر، نه تران.

۱۰۱۳۱۲- آیا می توان زکات فطره را به صورت طبخ شده پرداخت؟ (مثلاً برنج طبخ شده یا نان بدهیم)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
مانعی ندارد.

استفتانات آیت الله صافی گلپایگانی

کد بایگانی: تاریخ تصویب: ۱۳۹۰/۱۰/۱۰ تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۱۰/۱۰	بسم الله الرحمن الرحيم سازمان اطلاع رسانی آستان قدس	
الافتی صافی گلپایگانی	محض مرجع عالیقدر حضرت آية الله العظمی صافی گلپایگانی دامت برکاته	
شماره: ۱۹۲	لغفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده ذیل مرقوم فرمایید:	
تاریخ: ۳/۲/۹۷		
موضوع:		

۱-۱۱۲۵- شخصی هنگام غروب شب عید فطر غنی است اما فعلاً پول ندارد آیا لازم است قرض کند و زکات را بدهد؟

بسم الله الرحمن الرحيم

ج ۱. اگر قرض کردن برای او مشکلی ندارد و خون شأن نیست احتیاط آن است که قرض کند و زکات فطره را کنار بگذارد.

۱-۱۱۴۷- در صورتی که زن در عده طلاق بان و حامله باشد زکات فطره اش بر عهده کیست؟

ج ۲. اگر نفقه او را طبق وظیفه می دهد زکات فطره در مورد سوال بر عهده مرد است.

۱-۱۱۴۸- زنی که در عده وفات به سر می برد زکات فطره او بر عهده کیست؟

ج ۳. بر عهده خود زن است.

۱-۱۱۵۶- آیا فرزند و جنبی که هنوز متولد نشده، زکات فطره دارد؟

ج ۴. پرداخت زکات فطره برای او واجب نیست. والله العالم ۲۶ جمادی الاولی ۱۴۳۲

دفتر قم - بلوار آیت الله - جنب حسلای قدیس تلفن: ۷۷۴۰۳۶۹ گروه فقه و احکام - پژوهشکده باقر العلوم (اصول) صندوق پستی: ۱۲۵-۳۷۱۸۵

کد بایگانی:
تاریخ تحویل:/...../۱۳۹۰
تاریخ دریافت:/...../۱۳۹۰

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بایگاه جامع اطلاع رسانی احکام شرعی

دفتر حضرت آیه الله العظمی صافی گلپایگانی
شماره: ۳۳۰
تاریخ: ۱۳۹۰/۲/۹
موضوع:

محضر مرجع عالیقدر حضرت آیه الله العظمی صافی گلپایگانی دامت برکاته
لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده ذیل مرقوم فرمایند:

۱۰۱۱۵۱- زنی که شوهرش خرجی او را نمی دهد ، فطریه او بر عهده کیست؟

۱۰۱۱۸۷- اگر میهمانی روزه نباشد و قبل از غروب عید وارد منزل شود و غذا تناول نماید ، زکات فطره اش بر عهده کیست ؟ (به غذا خوردن قبل یا بعد از غروب در جواب توجه شود)

۱۰۱۱۹۰- فطریه کارگران که نزد صاحب کار، غذا می خورند بر عهده کیست؟

۱۰۱۲۰۳- آیا پرداخت کننده زکات فطره می تواند برای فقیر شرایطی تعیین کند مثلاً با او شرط کند که مقداری از فطره خود را مصرف کن و بقیه را به فقیر دیگر بده؟

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۱- بر عهده خود او یا هر کسی که مخارج او را می دهد.

۲- اگر فقط عصرانه بخورد و شب عید غذای خانه را نخورد زکات فطره بر صاحب خانه نیست.

۳- اگر از غذای صاحب کار می خورند بر عهده صاحب کار است.

۴- چنین شرطی صحیح نیست، والله العالم. ۱۴۳۲ حرجب المرجب

بسم الله الرحمن الرحيم

پایگاه جامع اطلاع رسانی احکام شرعی

کد پستی: ۷۰۰۰۰۰۰۰
تاریخ تحریر: ۱۳۹۰/۰۲/۲۱
دفتر: خیابان شهید آیت الله العظمی
مجلسی، تهران، ایران

شماره: ۳۳۱
تاریخ: ۱۳۹۰/۰۲/۲۱
موضوع:

محضر مرجع عالیقدر حضرت آية الله العظمی صافی گلپایگانی دامت برکاته
لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده ذیل مرقوم فرمایند:

۱- آیا مأمورین جمع آوری زکات فطره می توانند هزینه های جمع آوری زکات مثل هزینه ایاب و ذهاب و غذا و ... را از فطره دریافت کنند؟

بسم الله الرحمن الرحيم

عليكم السلام ورحمة الله

۱. اگر جمع آوری زکات فطره با دستور مجتهد جامع الشرايط باشد، مجتهد جامع الشرايط می تواند اجرت و هزینه جمع آوری را از زکات فطره را بپردازد.

۲- آیا کسانی که مأمور رساندن فطره به افراد نیازمند هستند، می توانند اجرت خود را از فطره بردارند یا اینکه باید از پرداخت کننده مطالبه نمایند؟

۲. حکم جواب اول را دارد.

۳- فردی که دارای اموالی است اما در حال حاضر ناتوان از پرداخت بدهی و قرضش می باشد مثلاً مالی در اختیار دارد ولی فعلاً به فروش نمی رود؛ در صورتی که در آینده به فروش برود و توانایی پیدا کند آیا می توان زکات به وی پرداخت نمود؟

۳. با فرض داشتن مال (ولو فعلاً بفروش نمی رود) صدق فقیر و جواز دادن زکات به او مشکل است.

۴- آیا تعمیر و توسعه مسجد یا اماکن متبرکه از موارد فی سبیل الله محسوب می شود؟ (اعم از نیاز مبرم و غیر مبرم)

۴. تعمیر و توسعه مسجد از زکات در صورتی که تعمیر و توسعه مورد حاجت باشد، اشکال ندارد و در صورت عدم احتیاج جایز نیست. والله العالم

۱۷ جمادى الثانیة ۱۴۳۲

بسم الله الرحمن الرحيم
پایگاه جامع اطلاع رسانی احکام شرعی

کد پستی: ۱۳۹
 تاریخ ترویج: ۱۳۹۰
 تاریخ دریافت: ۱۳۹۰

تولید و نشر: ۱۳۹۰

انگیزه: سبأ فی کلبایگانی
شماره: ۳۲۹
تاریخ: ۹/۲/۹۰
موضوع:

محضر مرجع عالیقدر حضرت آیه الله العظمی صافی گلپایگانی دامت برکاته
 لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده ذیل مرقوم فرمایند:

۱- ۱۰۱۲۶۷- آیا می توان زکات فطره را قبل از غروب شب عید فطر پرداخت نمود؟

۲- ۱۰۱۲۶۸- آیا زکات فطره جمع آوری شده را می توان با تاخیر به مصرف زکات فطره رساند؟

۳- ۱۰۱۲۶۹- اگر پرداخت زکات فطره به تأخیر بیفتد تکلیف چیست؟ (از جهت گناه، پرداخت و نیت پرداخت و عمدی و غیر عمدی و ...)

۴- ۱۰۱۲۹۶- آیا می توان بواسطه زکات فطره یک حساب پس انداز غیر قابل برداشت برای دادن وام از سود حساب به افراد فقیر باز کرد؟ و هر وقت مدت آن تمام شد اصل پول را بین فقرا تقسیم کنند؟

- ۱- به مسئله ۲۰۳۳ توضیح المسائل مراجعه نمایند.
- ۲- اگر دسترسی به مستحق آن نداشته باشد اشکال ندارد.
- ۳- اگر عمداً تأخیر بیندازد گناهکار است و در فرض تأخیر به نیت عمل به وظیفه بهر داذد.
- ۴- جایز نیست. والله العالم. ۲۹ جمادی الثانیة ۱۴۳۲

استفتائات آیت الله مکارم شیرازی

بسم الله الرحمن الرحيم
بایگاه جامع اطلاع رسانی احکام شرعی

کد بارگانی: ۰۲۰۰۰۰۰۰
 تاریخ تحریر: ۱۳۹۰/۰۴/۲۰
 تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۰۴/۲۰

تولید شده در
 قم

دفتر حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مد ظله العالی)
 تاریخ: ۹۰۳۲۱
 شماره: ۸۰۹۶۸
 موضوع:

محضر مرجع عالیقدر حضرت آیه الله العظمی مکارم شیرازی دامت برکاته

لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده در ذیل مرقوم فرمایید:

۱- ۱۰۱۲۰۶- آیا کسانی که مأمور رساندن فطریه به افراد نیازمند هستند، می توانند اجرت خود را از فطریه بردارند یا اینکه باید از پرداخت کننده مطالبه نمایند؟

پاسخ
 ۱ع: ایضا... اجرت کماجرت ما... را در زکات فطره از محل دیگری بردارند.

۲- ۱۰۱۲۰۸- آیا مصرف زکات در جهت ترغیب کفار به اسلام نیازی به اجازه حاکم شرع دارد؟

پاسخ
 ۲ع: آری نیازی به اجازه حاکم شرع ندارد.

۳- ۱۰۱۲۱۸- فردی که دارای اموالی است اما در حال حاضر ناتوان از پرداخت بدهی و قرضش می باشد مثلاً مالی در انبار دارد ولی فعلاً به فروش نمی رود؛ در صورتی که در آینده به فروش برود و توانایی پیدا کند آیا می توان زکات به وی پرداخت نمود؟

پاسخ
 ۳ع: در صورتی که الان فقیر محسوب شود زکات به او می رسد.

۴- ۱۰۱۲۲۶- آیا تعمیر و توسعه مسجد یا اماکن متبرکه از موارد فی سبیل الله محسوب می شود؟ (اعم از نیاز میرم و غیر میرم)

پاسخ
 ۴ع: آری صدقات سبیل است.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پایگاه جامع اطلاع رسانی احکام شرعی

مجلس تخصصی
تولید محتوا

کد بانگانی: ۰۰۰۰۷
تاریخ تمدن: ۱۳۹۰/۱۰/۱۳
تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۰۹/۱۳

محضر مرجع عالیقدر حضرت آية الله العظمی مکارم شیرازی دامت برکاته

لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده در ذیل مرقوم فرمایید:

۵- آیا از مالی که مخلوط با مال حرام است، میتوان زکات فطره را پرداخت کرد؟

ج: استبا با جنس آنرا پردازند پس زکات فطره برهنند.

۶- آیا می توان زکات فطره را به صورت طبخ شده پرداخت؟ (مثلا پرنج طبخ شده یا نان بدهیم)

ج: آری بصورت تغذیه و طعم هم مجاز است ولی باید وزن مواد را در نظر گرفت. همیشه پسته
۱۳۹۰/۰۹/۲۳

۷- آیا می توان خوراک غیر غالبی که از جنس خوراک غالب تهیه می شود را به عنوان زکات پرداخت؟ همچون حلیم، شیرینی، نان خشک و ...

۸- آیا می توان زکات فطره را از جنسی که در گذشته قوت غالب بوده است، پرداخت نمود؟

لطفاً برای اینکه زودتر به پاسخ سوالات
شروعی خبره برسید در هر نامه بیش
از پنج سؤال مرقوم نفرمائید.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پایگاه جامع اطلاع رسانی احکام شرعی

کد بانگونی: ۷۰۰۰۰۷
تاریخ تصویر: ۱۳۹۰/۲/۲۴
تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۲/۲۴

دفتر حضرت آية الله العظمى، مكارم شيرازي
تاریخ: ۱۳/۲/۹۰
شماره: ۹۱۱۸۶
موضوع:

محضر مرجع عالیقدر حضرت آية الله العظمى مكارم شیرازی دامت برکاته
لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده در ذیل مرقوم فرمایید
۹- ۱۰۱۲۶۸- آیا زکات فطره جمع آوری شده را می توان با تاخیر به مصرف زکات فطره رساند؟

۱۰- ۱۰۱۲۶۹- اگر پرداخت زکات فطره به تغییر بيفتد تکلیف چیست؟ (از جهت گناه ، پرداخت و نیت پرداخت و عمدی و غیر عمدی و ...)

۱۱- ۱۰۱۲۹۶- آیا می توان بواسطه زکات فطره یک حساب پس انداز غیر قابل برداشت برای دادن وام از سود حساب به افراد فقیر باز کرد؟ و هر وقت مدت آن تمام شد اصل پول را بین فقرا تقسیم کنند؟
ج: ۳، ۴، ۵: *باید در اولین فرصت به فقرا برسانید.*

۱۳- ۱۰۱۳۰۶- در صورت اختلاف قیمت یک جنس، قیمت زکات را چگونه باید حساب نمود؟ (مثلاً شخصی که چند نوع برنج با قیمت های متفاوت استفاده می کند)

ج: ۴: *شما می توانید زکات فطره را به نیت کسب یا برنج به نیت متوسط به همید هر چند در آنجا شما چیز دیگری باشد.*

پیشین استفتا
۹۰/۳/۱۸

تلفن برای اینکه روزی به پاسخ سوالات
شرعی خود برسید، در هر نامه پیش
دقت فرم: *پلوار نیایش- جنب مصلاهی قدس*

کد پایگانی: ۱۰۰۰۰
تاریخ تحویل: ۱۳۹۰/۱/۳
تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۲/۲۰

بسم الله الرحمن الرحيم

بایگانه جامع اطلاع رسانی احکام شرعی

نام فطرت آیة الله العظمى خاتم النبیین (عجل الله فرجه)
تاریخ: ۳/۳/۹۰
شماره: ۷۰۹۸۱
موضوع:

محضر مرجع عالیقدر حضرت آية الله العظمى مكارم شیرازی دامت برکاته

لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده در ذیل مرقوم فرمایید:

۱۰۱۲۵- شخصی هنگام غروب شب عید فطر غنی است اما فعلاً پول ندارد آیا لازم است قرض کند و زکات را بدهد؟

بِسْمِ
ع ۱: آری لازم است =

۱۰۱۱۵۱- زنی که شوهرش خرجی او را نمی دهد ، فطریه او بر عهده کیست؟

ع ۲: در صورتی که مالی داشته باشد فطرت او از زنش برده =

۱۰۱۲۰۲- آیا پرداخت کننده زکات فطره می تواند برای فقیر شرایطی تعیین کند مثلاً با او شرط کند که مقтары از فطره خود را مصرف کن و بقیه را به فقیر دیگر بدهد؟

ع ۳: در مورد فطره می تواند برای فقیر شرایطی تعیین کند مثلاً با او شرط کند که مقтары از فطره خود را مصرف کند و بقیه را به فقیر دیگر بدهد تا مصرف کند =

۱۰۱۲۰۵- آیا مأمورین جمع آوری زکات فطره می توانند هزینه های جمع آوری زکات مثل هزینه ایاب و ذهاب و غذا و ... را از فطریه دریافت کنند؟

ع ۴: ایضا است که از آن بر ندارد = همیشه پشید ۹۰۶۵

۱۰۱۱۵۳- مردی که خرجی زن را می دهد اما زن در جای دیگری زندگی می کند، زکات فطره وی بر عهده کیست؟
 آیه الله مکارم: انسان باید فطره کسانی را که قبل از غروب شب عید فطر نان خور او حساب می شوند - بدهد - کوچک باشند یا بزرگ، مسلمان باشند یا کافر، دادن خرج آنان بر او واجب باشد یا نه، در شهر خود او باشند یا در شهر دیگر.
 (رساله توضیح المسائل، م ۱۶۹۴) *سید*

۱۰۱۱۵۳ - در فرض مثال فطره زن بر عهده مرد است با توجه به این که مرد از نفع دروغ بخاری می گذشت است که با عیالده ساقی نیز بخاری باشد بهتر است که پان ساقی که در توضیح المسائل است تقاضای مهریه و خواش مسرو آمده را در فطره قرار میدهد بهتر است با آن باگروانید =

بهترین پاسخ است
 ۱۱/۱۸/۹

۱۰۱۱۵۴- اگر زنی علاوه بر اینکه شوهرش خرجی او را می دهد از پدر و مادر یا کس دیگری هم خرجی بگیرد، زکات فطره وی بر عهده کیست؟

آیه الله مکارم: اگر کسی نان خور دو نفر باشد فطره اش بر هر دو نفر است باالنسبه و احتیاط هم این است که هر دو از یک جنس بدهند؛ مثل مملوک بین شریکین - و اگر نان خور یک نفر محسوب شود [شوهر یا پدر و مادر] بر همان یک نفر واجب می شود و از دیگری ساقط است. (عروة، محشی آیت الله مکارم، ص ۱۹۸۰)

۱۰۱۱۵۵ - همسری که نان خور شوهرش است اگر خودش زکات فطره را بپردازد، آیا از عهده شوهرش ساقط می شود؟
 آیه الله مکارم: هر گاه فطره انسان بر دیگری واجب باشد اگر خودش آن را بپردازد از او ساقط نمی شود مگر اینکه بدان و اجازه طرف باشد. (رساله، م ۱۷۰۲)

➤ ۱۰۱۱۵۰- اگر شوهر نفقه و هزینه های همسر و فرزندانش را با پول و درآمد حرام می پردازد آیا فطره آنها بر او واجب است؟
 آیه الله مکارم‌انسان اگر چه مخارج عیالانش را از مال حرام بدهد باید فطره آنان را از مال حلال بدهد. (توضیح المسائل، م ۱۷۰۶)

➤ ۱۰۱۱۵۱- زنی که شوهرش خرجی او را نمی دهد، فطره او بر عهده کیست؟
 آیه الله مکارم‌انسان اگر نان خور کس دیگری است فطره اش بر آن کس واجب است و اگر نان خور کسی نیست در صورتی که فقیر نباشد باید فطره خود را بدهد. (توضیح المسائل، م ۱۷۰۳)

➤ ۱۰۱۱۵۲- زنی که در کنار شوهرش در تأمین مخارج زندگی سهمی دارد و کمک می نماید؛ چه کسی باید زکات فطره او را بدهد؟
 آیه الله مکارم‌عجید نیست در زوجه که بگوئیم زکات فطره را از شوهر بگیرد (شوهر بپردازد) از باب واجب النفقه بودن زن مطلقاً چه غنی باشد و چه فقیر. (تعلیقات بر عروة، ج ۲، ص ۱۹۷، م ۳)

ع ۱۰۱۱۵۳: هر کس مال خود را در راه فطره بدهد، بر او واجب است

۱۰۱۱۴۷- فطریه زن حامله ای که در عده طلاق بائن است بر عهده چه کسی است؟

آیه الله مکارم میزبان در وجوب زکات فطره بر شوهر نان خور بودن است چه طلاق رجعی باشد یا بائن. (عروة الوثقی، کتاب الزکاة، فیمن تجب عنه زکات فطره، م ۱۹)

ج ۱۰۱۱۴۷: فطریه از بر عهده شوهر نیست بلکه بر عهده شوهر است یا کسی که زندگی او را اداره می کند =

۱۰۱۱۴۸- زنی که در عده وفات به سر می برد زکات فطره او بر عهده کیست؟

آیه الله مکارم مردمی که قبل از غروب شب عید بمیرد از ترکه او چیزی به عنوان زکات فطره واجب نیست و اگر بعد از غروب بمیرد از ما ترک او فطریه خودش و عیالش را اخراج می کنند. (عروة، کتاب الزکاة ایدان، فیمن تجب عنه، م ۱۸)

ج ۱۰۱۱۴۸: مانند جواب بالاست =

۱۰۱۱۴۹- دختری که عقد کرده اما هنوز در منزل پدر است، فطره وی بر عهده کیست؟ ۷۲۱

آیه الله مکارم:

ج ۱۰۱۱۴۹: بر عهده پدر است =

۱۰۱۱۴۴- اگر کسی قبل از غروب آفتاب شب عید یا مقارن آن ازدواج کند آیا فطره همسرش بر عهده اوست؟
 آیه الله مکارم: اگر قبل از غروب شب عید فطر ازدواج کند و آن زن نان خور او محسوب شود، زکات فطره زن بر عهده ی شوهر است. اما اگر مقارن با شب عید فطر ازدواج کند، در وجوب زکات فطره زن بر شوهرش اشکال است، زیرا در وجوب زکات فطره معتبر است که بخشی از ماه رمضان را درک کرده باشد. (عروة، کتاب الزکاة، فصل فیمن تجب عنه، م ۱۸)

۱۰۱۱۴۵- زنی که از تمکین شوهر خودداری می کند، آیا زکات فطره او از شوهرش برداشته می شود؟
 آیه الله مکارم: فطره زوجه بر زوج واجب است مطلقاً (دائمه یا منعه، واجب النفعه یا نه، به خاطر نشوز یا سربیزی، تعلیقات بر عروة، م ۳، فصل فیمن تجب عنه، کتاب زکات فطره)

ع ۱۰۱۱۴۵: به شرط آنکه نزد او نامحرم او باشد

۱۰۱۱۴۶- زنی که طلاق گرفته و در عده آن به سر می برد زکات فطره او بر عهده کیست؟ (با توجه به اقسام طلاق)
 آیه الله مکارم: میزان نان خور بودن است چه طلاق رجعی باشد چه بائن. (العروة الوثقی، کتاب الزکاة، فیمن تجب عنه، زکات فطره، م ۱۹)

۱۰۱۱۵- اگر کسی هنگام یا بعد از غروب شب عید، دیوانه شد، آیا زکات فطره بر او واجب است؟

➤ آیه الله مکارم: اگر بعد از غروب دیوانه شود - زکات فطره بر او واجب نیست - هر چند مستحب است اگر تا پیش از ظهر روز عید شرایط حاصل شود - زکات فطره را بدهد. (توضیح المسائل، م ۱۶۹۷)

۱۰۱۱۶- اگر شخص هنگام یا بعد از غروب شب عید عاقل شد آیا زکات فطره بر او واجب است؟

➤ آیه الله مکارم: اگر پیش از غروب دیوانه عاقل گردد باید زکات فطره را بدهد ولی اگر بعد از غروب باشد زکات فطره بر او واجب نیست - هر چند مستحب است اگر تا پیش از ظهر روز عید شرایط حاصل شد زکات فطره را بدهد . (توضیح المسائل، م ۱۶۹۷)

۱۰۱۱۷- اگر نان آور دیوانه باشد زکات فطره نان خور او بر عهده کیست؟

➤ آیه الله مکارم: اقوای آن است که زکات فطره کسانی که نان خور دیوانه باشند از گردن آنه اساقط است (عروة، کتاب زکات، فی شرایط وجوبها، الاول)

۱۰۱۴۱- زنی که واجب النفقه شوهر است اما نان خور دیگری است زکات فطره اش بر عهده شوهر است یا آن شخص؟
 آیه الله مکارم: زنی که شوهرش مخارج او را نمی دهد و نان خور دیگری است فطره اش بر عهده کسی است که نان خور
 او می باشد و اگر زن غنی است و از مال خود خرج می کند باید شخصاً فطره را بدهد. (توضیح المسائل، م ۱۷۰۳)

۱۰۱۴۲- زنی که واجب النفقه شوهر است اما مخارجش را خود تامین می کند زکات فطره اش بر عهده کیست؟
 آیه الله مکارم:

ع ۱۰۱۴۲ : از جواب بالا روشن شد

۱۰۱۴۳- در صورتی که همسر عین پول یا نفقه ای که شوهر به او پرداخته را صرف مایحتاج خود نکند بلکه صرف کار
 دیگری می کند و برای نیازهای خود از مال خود هزینه می کند در این صورت زکات فطره او بر شوهرش واجب است یا
 نه؟

آیه الله مکارم: ظاهر آن است که بعد از صدق عیلوله، شرط نباشد که از عین مال او یا قیمت آن صرف نفقه کنند. پس اگر
 زوج مثلاً نفقه سال زوجه را به دست او دهد و زوجه از مال دیگر صرف خود کند فطره زن بر شوهر واجب است. (عروة،
 کتاب الزکاة، فصل فیمن تجب عنه، م ۱۴)

ع ۱۰۱۴۳ : برقرار است = ۱۵/۱۱/۹۰

۱۰۱۱۰۹- اگر فردی هنگام پرداخت زکات فطره، قصد ریا کند آیا ذمه اش از وجوب پرداخت زکات بری می شود یا دوباره باید بپردازد؟

آیه الله مکارم:

بسم الله

ج ۱۰۱۱۰۹: ذمه اش بری نمی شود و باید دوباره بپردازد.

۱۰۱۱۱۰- اگر کسی بدون قصد قربت، زکات فطره را پرداخت نماید، آیا از عهده اش ساقط می شود؟

آیه الله مکارم:

ج ۱۰۱۱۱۰: ساقط نمی شود.

۱۰۱۱۱۱- اگر نان آور غیر بالغ باشد زکات فطره نان خور او بر عهده کیست؟

آیه الله مکارم:

ج ۱۰۱۱۱۱: بر عهده کلان است. بهترین پاسخ: ۱۷/۱۸

۱۰۱۱۳۸- کارگرانی که در کارخانه ها یا موسسات خصوصی کار می کنند زکات فطره شان بر عهده چه کسی است؟
 آیه الله مکارم: هرگاه انسان کسی را اجیر کند و شرط نماید که مخارج او را نیز بدهد (مانند خدمتکار) باید فطره او را هم بدهد ولی در مورد کارگرانی که مخارج آنها بر عهده صاحبکار است و این مخارج جزئی از مزد آنها محسوب می شود فطره آنها بر صاحبکار واجب و واجب نیست. (توضیح المسائل، م ۱۷۰۷)
 - زکات فطره کارمندان دولت چه در بخش عمومی و چه در بخش خصوصی به عهده خود آنان است. (استفتائات ج ۳ ص ۱۱۷، م ۳۵۲)

بیت

ح ۱۰۱۱۳۸: فطره آنها بر خودشان است

۱۰۱۱۳۹- زکات فطره سرپازها و دانشجویان و حتی کارمندانی که مدتی به مأموریت می روند و نان خور دولت اند بر عهده چه کسی است؟ (هرچه به اینکه خود شخص نان آور باشد یا نان خور دیگری)
 آیه الله مکارم: زکات فطره سرپاز بر دولت واجب نیست و اگر فقیر است بر خود او نیز واجب نیست اما اگر غنی باشد احتیاط این است که خودش زکات را بپردازد (استفتائات، ج ۱، ص ۱۱۴، م ۳۶۹)

حکم را سنجوزین همین است

۱۰۱۱۴۰- زکات فطره همسر بر عهده چه کسی است؟ (همسر دائم و موقت، شیعه و غیر شیعه و کافر بررسی شود)
 آیه الله مکارم: زن دائم باشد بلا منعه یا صدق نان خور بودن به هنگام شب عید، فطره اش بر شوهر است. (عروة، زکات، زکات فطره، فیمین تجب عنه، م ۳)
 کافر باشد یا مسلمان، کوچک باشد یا بزرگ، آزاد باشد یا حر. (عروة، زکات، زکات فطره، فیمین تجب عنه، متن قبل از م ۱)

ح ۱۰۱۱۴۰: در صورتی که نان خور محسوب شود بر همه شهبه است

بیت

۱۰۱۱۰۶- اگر کسی بدون نیت، زکات فطره را پرداخت نماید، آیا از عهده اش ساقط می شود؟
= آیه الله مکارم: در زکات فطره قصد قربت و نیت لازم است. (توضیح المسائل، م ۱۷۱۸)

۱۰۱۱۰۷- مراد از قصد قربت چیست؟
= آیه الله مکارم: مراد از قصد قربت یعنی برای انجام فرمان خداوند عالم کاری را انجام بدهیم. (توضیح المسائل م ۳۰۴)

۱۰۱۱۰۸- آیا در پرداخت زکات فطره، قصد قربت لازم است؟
= آیه الله مکارم: در زکات فطره نیت قربه شرط است، همانطور که در زکات مال نیت قربه لازم است و زکات فطره از عبادات است. (عروة الوثقی مع التعليقات، زکات مصرفی، م ۸ و ۳، فصل فی شرائط وجوبها)

۱۰۱۱۳۴- در چه صورتی خود شخص باید زکات فطره را پرداخت نماید؟ (دارای شرایط فوق باشد و نان خور دیگری هم نباشد)

آیه الله مکارم:

بِسْمِ اللَّهِ
ج ۱: اگر دارای شرایط باشد تا خور کسی نباشد =

۱۰۱۱۳۵- نان خور به چه کسی گفته می شود و ملاک و معیار آن چیست؟

آیه الله مکارم:

ج ۲: کسی که در ظرف خارج از روزه او برودش دیگری باشد همان کور برای چند روز یا بیشتر باشد تا خور محبوب نباشد =

۱۰۱۱۳۶- آیا اشخاص می توانند نان خور شخصیت حقوقی باشند؟

آیه الله مکارم:

ج ۲: نه منی ندارد ولی در این صورت اگر آن شخصیت حقوقی مثل شخصیت درستی باشد بر عهدگی نیست ولی اگر خودش بر آنانی دارد در این طاعت است که برآورد =

۱۰۱۱۳۷- اگر کسی نان دیگری از روی اجراه و اجبار بدهد ، آیا او نان خور محسوب می شود؟

آیه الله مکارم:

ج ۳: آری تا خور محبوب می خورد =

بینه پاسخ سوالات آنچه عمل ابتلا بوده در ساله در حال سینه عروه و استقانات آمده از آنها استخراج کند آنچه
مستجاب نیست را کسبید = همیشه بی با سید

۹۰/۶/۲۲

۱۰۱۱۳۰- اگر کسی قبل از غروب یکی از شرایط را دارا نباشد، آیا زکات فطره بر او واجب است؟
آیه الله مکارم:

ج ۱۰۱۱۳۰ : واجبیت =

۱۰۱۱۳۱- اگر شخص مقارن با غروب شب عید فطر، دارای همه شرایط وجوب شد؛ آیا زکات فطره بر او واجب است؟
آیه الله مکارم:

ج ۱۰۱۱۳۱ : ایضا آنت که برادره =

۱۰۱۱۳۲- اگر کسی بعد از غروب دارای تمام شرایط وجوب زکات فطره شد، وظیفه او چیست؟
آیه الله مکارم:

ج ۱۰۱۱۳۲ : واجبیت =

۱۰۱۱۳۳- اگر نان آور یکی از شرایط فوق را نداشت ، زکات فطره نان خور او بر عهده کیست؟
آیه الله مکارم:

ج ۱۰۱۱۳۳ : بر کسی واجبیت می آید که خودش یا نانی دارد ایضا آنت که خودش برادره =

۹۰/۱۲۲

۱۰۱۱۰۳- آیا در پرداخت زکات فطره نیت لازم است؟

= آیه الله مکارم: در زکات فطره نیت قریه شرط است، همانطور که در زکات مال نیت قریه لازم است و زکات فطره از عبادات است. (عروة الوثقی، فصل فی شرائط وجوبها، م ۳ و ۸، فصل فی مصرفها)

۱۰۱۱۰۴- اگر فردی به اجازه از دیگری زکات فطره اش را بپردازد در این صورت چه کسی باید نیت کند؟

= آیه الله مکارم: باید موکل (مالک) نیت کند و حکم اجازه مانند حکم توکیل است. (تعلیقات بر عروة الوثقی، ج ۲، زکاة فطره، م ۵)

۱۰۱۱۰۵- آیا شخصی که وکیل در پرداخت و رساندن زکات فطره به فقیر است باید نیت کند یا موکل او و یا هر دو؟

= آیه الله مکارم: اگر کسی وکیل در پرداخت زکات به فقیر از مال موکل باشد، وکیل نیت می کند، گرچه احتیاط در این است که موکل هم نیت کند، و اگر کسی را وکیل در رساندن زکات فطره به فقیر نماید خودش نیت می کند و حکم اجازه مانند حکم توکیل است. (تعلیقات بر عروة، ج ۲، زکاة فطره، م ۵)

۱۰۱۲۷- شخصی غنی است اما فعلاً نمی تواند زکات فطره را پرداخت نماید وظیفه او چیست؟ (همچون اینکه طلبکار پولش را درخواست کرده یا خانواده وی مریض شده اند و نیاز به پول پیدا کرده و ...)

آیه الله مکارم: اگر کسی دین دارد و بیش از دین پولی ندارد زکات فطره بر او واجب نیست. (تعلیقات بر عروة الوثقی، کتاب الزکاة، فی شرایط وجوبها، الرابع)

۱۰۱۲۸- اگر شخص هنگام یا قبل از غروب شب عید از دنیا برود آیا پرداخت زکات فطره او و نان خورش واجب است؟

آیه الله مکارم: هر گاه بعد از غروب روز آخر ماه از دنیا برود باید فطره او و عیالاتش را از مالش بدهند، ولی اگر پیش از غروب بمیرد واجب نیست و در صورتی که عیالاتش دارای شرایط وجوب فطره هستند خودشان باید زکات فطره را بپردازند. (توضیح المسائل، م ۱۷۰۹)

۱۰۱۲۹- اگر شخص بعد از غروب شب عید از دنیا برود زکات فطره او و نان خورش چگونه و توسط چه کسی پرداخت می شود؟

آیه الله مکارم:

بیرس

ح ۱۰۱۲۹: از جواب بالا روشن است که باید صمی یا دارش از اموال او بپردازند = ۲۱ اردیبهشت

۱۰۱۲۴- کسی غروب شب عید فطر توانایی مالی نداشت؛ ولی پس از اذان توالیهی مالی پیدا کرد، آیا زکات فطره بر عهده او می باشد؟

آیه الله مکارم: مدار در وجوب فطره ادراک شب عید فطر با تمام شرایط است. (عروة، ج ۲، زکاة فطره، ص ۱۹۵، ۶م)
ج ۱۰۱۲۴: زکات فطره واجب نیست =

۱۰۱۲۵- شخصی هنگام غروب شب عید فطر غنی است اما فعلا پول ندارد آیا لازم است قرض کند و زکات را بدهد؟
 آیه الله مکارم:

ج ۱۰۱۲۵: هرگاه امکان رخص داشته باشد باید رخص کند =

۱۰۱۲۶- شخصی هنگام تعاق زکات فطره غنی است ولی فعلا پول ندارد و امکان قرض هم برای او مقدور نیست، وظیفه او چیست؟
 آیه الله مکارم:

ج ۱۰۱۲۶: اگر امکان رخص ندارد واجب نیست = ۸۰۱۶۲۲

۱۰۱۱۲۱- مراد از غنی بالفعل کیست؟

آیه الله مکارم غنی کسی است که علاوه از عوض دین و مستثنیات آن فعلاً یا قوۀ قوت سال خود و عیال خود را داشته باشد. (عروه الوثقی، ج ۳، کتاب الزکاة، فی شرایط وجوبها، الرابع)

ع ۱۰۱۱۲۱: غنی بالفعل کسی است که به محتاج سال یا ز خود را ضلوع مجرد در برده

۱۰۱۱۲۲- غنی بالقوه به چه کسی گفته می شود؟

آیه الله مکارم غنی کسی است که علاوه از عوض دین و مستثنیات آن فعلاً یا قوۀ قوت سال خود و عیال خود را داشته باشد. (عروه الوثقی، ج ۳، کتاب الزکاة، فی شرایط وجوبها، الرابع)

- غنی کسی است که مخارج سال خود و عیالاتش را دارد یا از طریق کسب و کار به دست می آورد. (توضیح المسائل، م ۱۶۹۳)

ع ۱۰۱۱۲۲: غنی بالقوه کسی است که اعلان نیاز سال خود را در اختیار ندارد ولی اگر با مالرسند یا با جرم مانند آنست و با درآمد خود تأمین می شود

۱۰۱۱۲۳- اگر شخصی بالفعل غنی نباشد ولی بالقوه غنی باشد آیا زکات فطره بر او واجب است؟

آیه الله مکارم یکی از شرایط وجوب زکات غنی بودن است و غنی کسی است که علاوه از عوض دین و مستثنیات آن فعلاً یا قوۀ قوت سال خود و عیال خود را داشته باشد. (العروه الوثقی، کتاب الزکاة، فصل فی الزکات الفطره، فی شرایط وجوبها، قسمت چهارم)

ع ۱۰۱۱۲۳: آری واجب است - ۹۰۲۰

استفتائات آیت الله نوری همدانی

کد بایگانی:
تاریخ تحویل: ۱۳۹۰/۰۱/۰۱
تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۰۱/۰۱

بسم الله الرحمن الرحيم

بایگاه جامع اطلاع رسانی احکام شرعی

دفتر حضرت آیت الله العظمی نوری همدانی نام الله
تاریخ: ۵/۴/۳۰
شماره: ۲۷۵۵

محضر مرجع عالیقدر حضرت آية الله العظمی نوری همدانی دامت برکاته
لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده در ذیل مرقوم فرمایید:

۱۰۱۱۲۵- شخصی هنگام غروب شب عید فطر غنی است اما فعلاً پول ندارد آیا لازم است قرض کند و زکات را بدهد؟

بِسْمِ اللَّهِ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ

۱! اگر امکان دارد باید قرض کند و دین خود را ادا نماید

۱۰۱۱۵۱- زنی که شوهرش خرجی او را نمی دهد ، فطرته او بر عهده کیست؟

هد

۲ اگر خودش خرجی خود را تأمین نکند و فقیر نیست باید فطره خودش را بدهد و اگر منابع اوست باید

نان خود دیگری محسوب میشود و باید فطره این نانم را بپردازد

۱۰۱۱۸۹- پرداخت فطرته کسانی که دولت، غذای آن ها را می دهد همچون زندانی ، سرباز و... بر عهده کیست؟

۳ در فرض سوئال اگر خوردن فقیر نیستند احتیاط واجب آنست که

زکات فطره خود را بپردازند

۱۰۱۱۹۰- فطرته کارگران که نزد صاحب کار، غذا می خورند بر عهده کیست؟

۴ در فرض سوئال که نان خود صاحب کار محسوب میشود باید

صاحب کار فطره آنان را بدهد
۱۳۹۰/۰۱/۰۱

کد پستی: ۱۰۰۰۰۴
تاریخ ترمیم: ۱۳۹۰/۰۱/۲۵
تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۰۳/۰۴

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بایگانه جامع اطلاع رسانی احکام شرعی

دفتر حضرت آیت الله العظمی نوری همدانی
تاریخ: ۹۰/۲/۲۵
شماره: ۵۷۷۷

محضر مرجع عالیقدر حضرت آية الله العظمی نوری همدانی دامت برکاته
لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده در ذیل مرقوم فرمایید:

۱-۱۲۰۳- آیا پرداخت کننده زکات فطره می تواند برای فقیر شرایطی تعیین کند مثلاً با او شرط کند که مقداری از فطره خود را
مصرف کن و بقیه را به فقیر دیگر بدهد؟
جواب: بسم الله السلام علیکم
در فرض سوئال
۱- میتواند لودرا وکیل کند که زکات فطره خود را بفرستد به دیگری که او هم فقیر باشد بدهد

۱-۱۲۰۵- آیا مأمورین جمع آوری زکات فطره می توانند هزینه های جمع آوری زکات مثل هزینه ایاب و ذهاب و غذا و ... را از
فطره دریافت کنند؟
۲- بستگی به نظر حاکم شرع دارد

۱-۱۲۰۶- آیا کسانی که مأمور رساندن فطره به افراد نیازمند هستند، می توانند اجرت خود را از فطره بردارند یا اینکه باید از
پرداخت کننده مطالبه نمایند؟
۳- زده میگردم نمی تواند بگیرد

۱-۱۲۲۶- آیا تعمیر و توسعه مسجد یا اماکن متبرکه از موارد فی سبیل الله محسوب می شود؟ (اعم از نیاز میرم و غیر میرم)
**۴- از موارد فی سبیل الله محسوب میشود در صورتی که تعمیر آنها
ضرورت ندارد فطره را به فقیر بدهد ۹۰/۲/۲۷**

دفتر قم: بلوار نیایش-جنب مصلاي قدس تلفن: ۷۷۴۰۳۶۹ گروه فقه و احکام-پژوهشکده باقر العلوم (مدیریت) صندوق پستی ۱۳۵-۳۷۱۸۵

کد پایگفتی:

تاریخ تعویذ: /.../۱۳۹۰

تاریخ دریافت: /.../۱۳۹۰

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بایقناه جامع اطلاع رسائی احکام شرعی

تاریخ: ۸/۱/۳۳
شماره: ۴۷۵۶

محضر مرجع عالیقدر حضرت آية الله العظمى نوری همدانی دامت برکاته
 لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده در ذیل مرقوم فرمایند
 ۱۰۱۸۷- اگر میهمانی روزه نباشد و قبل از غروب عید وارد منزل شود و غذا تناول نماید، زکات فطره اش بر عهده کیست؟ (به
 غذا خوردن قبل یا بعد از غروب در جواب توجه شود) **بِسْمِ اللّٰهِ سَلَامٌ عَلَیْكُمْ**

۱- بر سئله ۱۹۹۰ و ۱۹۹۱ توضیح المسائل مرجعه شود

۱۰۱۲۰۰- اگر به تصور اینکه شخصی فقیر است به او فطره پرداخت شود ولی بعد معلوم شد که اشتباه کرده تکلیف چیست؟ (تکلیف دریافت کننده و پرداخت کننده)

۲- بر سئله ۲۰۱۸ مرجعه شود

۱۰۱۲۰۸- آیا مصرف زکات در جهت ترغیب کفار به اسلام نیازی به اجازه حاکم شرع دارد؟

۱۰۱۲۱۸- فردی که دارای اموالی است اما در حال حاضر ناتوان از پرداخت بدهی و قرضش می باشد مثلاً مالی در انبار دارد ولی فعلاً به فروش نمی رود؛ در صورتی که در آینده به فروش برود و توانایی پیدا کند آیا می توان زکات به وی پرداخت نمود؟

۳- باید زکات فطره را بدهد حسین بن محمد

۹۰/۳/۱۱

کد بلیگتی:
تاریخ تحویل:/...../۱۳۹۰
تاریخ دریافت:/...../۱۳۹۰

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بایگناه جامع اطلاع رسانی احکام شرعی

مجلس خبرگان

محضر مرجع عالیقدر حضرت آية الله العظمى نوري همدانی دامت برکاته
 لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده در ذیل مرقوم فرمایید
 ۱۰۱۲۶۸- آیا زکات فطره جمع آوری شده را می توان با تاخیر به مصرف زکات فطره فقرا و مسکینان؟

دفتر حضرت آیت الله العظمی نوری همدانی دام الله
 تاریخ: ۹۰/۳/۲۷
 ۶۷۵۷

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 ۱- غیر جایز نیست مگر زکات دسترس به فقیر باشد

۱۰۱۲۶۹- اگر پرداخت زکات فطره به تأخیر بیفتد تکلیف چیست؟ (از جهت گناه، پرداخت و نیت پرداخت و عمدی و غیر عمدی و ...)

۲- اگر عمدتاً باشد معصیت کربت و اقباط و هب آن است که بدون اینست
 نیت دارد و قضا کند فطره را برادرز

۱۰۱۲۹۶- آیا می توان بواسطه زکات فطره یک حساب پس انداز غیر قابل برداشت برای دادن وام از سود حساب به افراد فقیر باز کرد؟ و هر وقت مدت آن تمام شد اصل پول را بین فقرا تقسیم کنند؟

۳- غیر جایز نیست و باید فوراً به مستحق برده شود

۱۰۱۲۹۷- آیا می توان با پول زکات فطره سرمایه گذاری نموده و از سود آن به مصرف کننده زکات پرداخت نمود؟

۴- غیر جایز نیست
 حسین زنجانی ۹۰/۳/۱۸

استفتانات جامعه الزهراء (س) از دفاتر مراجع

بسمه تعالی		
تَهْنِئَاتُ لِمَنْ تَلَمَّكَ رَدِّي بِسُؤَالِكَ جَمْعَةَ الزَّهْرَاءِ (عَلَيْهِنَّ السَّلَامُ) اللَّهُ عَلَيْهِمُ		
اصطلاح نانخور در موضوع فطریه		
سؤال: به چه کسانی (مصدیقاً) نان خور گفته می شود؟		
استفتانات موجود در واحد پاسخ به سؤالات	<p>باسمه تعالی. یک امر عرفی است که عرفاً به میهمان یک شبه قطعاً نانخور نمی گویند.</p> <p><i>یک امر عرفی است که عرفاً به میهمان یک شبه قطعاً نانخور نمی گویند.</i></p> <p>۱۳۹۰-۲۰۶۴</p>	آیت ... فاضل لنگرانی (حفظه ...)
استفتانات موجود در واحد پاسخ به سؤالات	<p>کسانی هستند که هزینه تغذیه آنها بر عهده انسان است.</p> <p><i>کسانی که هزینه تغذیه آنها بر عهده انسان است.</i></p> <p>۱۳۹۰-۲۰۶۴</p>	آیت ... مکارم شیرازی (حفظه ...)
استفتانات موجود در واحد پاسخ به سؤالات	<p>اگر منظور وجوب فطره است فطره مهمانی که پیش از غروب شب عید فطر وارد می شود بر صاحبخانه است. برای اطلاع بیشتر به مسأله ۱۹۹۱ توضیح المسائل مراجعه نمایید.</p> <p><i>اگر منظور وجوب فطره است فطره مهمانی که پیش از غروب شب عید فطر وارد می شود بر صاحبخانه است. برای اطلاع بیشتر به مسأله ۱۹۹۱ توضیح المسائل مراجعه نمایید.</i></p> <p>کتابخانه دفتر فقه اسلامی تهران ۱۳۹۰-۲۰۶۴</p>	آیت ... نوری همدانی (حفظه ...)

بسمه تعالی		
تَهْنِئَاتُ لِمَنْ تَلَمَّكَ رَدِّي بِسُؤَالِكَ جَمْعَةَ الزَّهْرَاءِ (عَلَيْهِنَّ السَّلَامُ) اللَّهُ عَلَيْهِمُ		
وظیفه میزبان و میهمانان در شب فطر		
سؤال: شب آخر ماه مبارک رمضان جهت فاتحه مؤمنین افراد زیادی برای صرف شام به منزل فردی (از همسایگان یا دوستان) می آیند و افطار می کنند، در برخی موارد همان شب، شب عید اعلام می گردد. لطفاً بفرمایید فطره این میهمانان بر عهده چه کسی است؟		
استفتانات موجود در واحد پاسخ به سؤالات	<p>بسمه تعالی. فطریه میهمان یکشنبه بر میزبان نیست، در وجوب فطریه میهمانی که پیش از غروب آفتاب بر میزبان وارد میشود شرط است که جزو افراد نانخور تحت عنوان عائله میزبان محسوب باشد مانند خدمتکار یا بعضی افراد فامیلی که هر از چند گاه چند روزی در منزل شخص بسر میبرند.</p> <p><i>بسمه تعالی. فطریه میهمان یکشنبه بر میزبان نیست، در وجوب فطریه میهمانی که پیش از غروب آفتاب بر میزبان وارد میشود شرط است که جزو افراد نانخور تحت عنوان عائله میزبان محسوب باشد مانند خدمتکار یا بعضی افراد فامیلی که هر از چند گاه چند روزی در منزل شخص بسر میبرند.</i></p> <p>کتابخانه دفتر فقه اسلامی تهران ۱۳۹۰-۲۰۶۴</p>	آیت ...خامنه ای (حفظه ...)

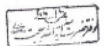

بسمه تعالی

نَفَقَتِكَ وَ لِقَائِكَ وَ لِدَيْفِكَ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ (بِسْمِ اللّٰهِ عَلَیْهِ)

پرداخت زکات به بهزیستی توسط خود شخص

سؤال: آیا می توان زکات اموال و زکات فطره خود را برای کمک به خانواده های بی سرپرست، معلولین، یتام و... در اختیار سازمان بهزیستی قرار داد؟

<p>استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات</p>	<p>بسمه تعالی: باید اطمینان حاصل شود که آن سازمان، زکات را به مصارف زکات می رسانی.</p> <p>بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ما بر این اساس حاصل کردیم از سازمان، زکات را به مصارف زکات می رسانی.</p> 	<p>آیت ... بهجت (دام ظلّه)</p>
<p>استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات</p>	<p>بسمه تعالی: مکلف باید زکات مال و زکات فطره را خودش به فقیر مؤمن و یا سایر مصارف زکات بدهد یا به کسی بدهد که می داند عین آنرا به فقیر می رسانی و تبدیل به مال دیگر نمی کند. والله العالم</p> <p>بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ مکلف باید زکات مال و زکات فطره را خودش به فقیر مؤمن و یا سایر مصارف زکات بدهد یا به کسی بدهد که می داند عین آنرا به فقیر می رسانی و تبدیل به مال دیگر نمی کند والله العالم</p> 	<p>آیت ... تبریزی (دام ظلّه)</p>
<p>استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات</p>	<p>بسمه تعالی. میزان در حصول برائت ذمه تسلیم زکات به فقیر شرعی است ولو اینکه بوکالت واسطه در این باره باشد.</p> <p>بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ میزان در حصول برائت ذمه تسلیم زکات به فقیر شرعی است ولو اینکه بوکالت واسطه در این باره باشد.</p> <p>بسمه تعالی. اگر اداره شما وکیل در صرف زکات اموال و زکات فطره در مصارف مقرر شرعی آن باشد اشکال ندارد و موجب برائت ذمه میشود.</p> <p>بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ اگر اداره شما وکیل در صرف زکات اموال و زکات فطره در مصارف مقرر شرعی آن باشد اشکال ندارد و موجب برائت ذمه میشود.</p> 	<p>آیت ... خامنه ای (دام ظلّه)</p>

بِسْمِ تَعَالَى
نَهَيْتُكَ لِمَنْفَعَتِكَ بِأَنْ يَلْبَسَ بِرَأْسِهِ لَوْلِيًا لَمْ يَلْبَسْ لَكَ عِلْمًا

جابجایی پول زکات فطره با پول دیگر

سؤال: آیا می‌توان به جای پولی که به عنوان زکات فطره کنار گذاشته شده، پول دیگری را پرداخت نمود؟

<p>عروة الوثقی، اسماعیلیان السادسة، ج ۱، ص ۱۸۲، ج ۲، ص ۶ توضیح المسائل، نشرات اسلامی، ۱۳۸۳، ص ۲۶۷، م ۲۰۳۲</p>	<p>(اگر جدا کرد در مالی معینی جایز نیست تبدیل آن به چیز دیگری) پس تبدیل جایز نیست.</p>	<p>امام خمینی (ره)</p>
<p>مسائل الواضح، ج ۱، ص ۳۴۸ ۲۰۵۹م</p>	<p>(نمی‌تواند آن را برای خودش بردارد و مالی دیگری را برای فطره بگذارد) پس تبدیل آن جایز نیست.</p>	<p>آیت ... اراکی (ره)</p>
<p>استفتائات، دفتر معظم له اول، ۱۳۸۶، ج ۲، ص ۵۰۴ ص ۳۳۵</p>	<p>اگر به نحوی باشد که مستحقین راضی هستند جایز است.</p>	<p>آیت ... بهجت (دام ظلّه)</p>
<p>صراط النجاة، دارالصدیقه الشهیة، الأولى، ۱۳۸۳ ج ۷، ص ۳۱۴، م ۱۱۸۲ منهاج الصالحین، مدین، الأولى سرور، ۱۴۲۶، ج ۱، ص ۳۲۷ م ۱۱۸۱</p>	<p>۱. به مجرد جدا کردن زکات فطره جایز نیست تبدیل آن الا با اذن حاکم شرعی. ۲. وقتی کنار گذاشت معین می‌شود تبدیل آن جایز نیست مگر به اذن حاکم.</p>	<p>آیت ... تبریزی (دام ظلّه)</p>
<p>استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات</p>	<p>«بِسْمِ تَعَالَى» اگر مال معینی را به عنوان زکات کنار گذاشت، جایز نیست آنرا به مال دیگر تبدیل کند.</p> <p>بِسْمِ تَعَالَى کَرِهْتُ لِمَنْفَعَتِكَ بِأَنْ يَلْبَسَ بِرَأْسِهِ لَوْلِيًا لَمْ يَلْبَسْ لَكَ عِلْمًا</p>	<p>آیت ... خامنه‌ای (دام ظلّه)</p>
<p>رساله، احیاء آثار امام خوبی ۱۴۲۲، دق، العاشر، ص ۳۴۶ ۲۰۴۰م عروة، اسماعیلیان، ج ۲، ص ۱۸۲ ۶م منهاج الصالحین، مدینة العلم ۱۴۱۰، ا، الثامن والعشرون ج ۱، ص ۳۲۲، م ۱۱۸۱</p>	<p>اگر فطره را کنار بگذارد نمی‌تواند آن را برای خودش بردارد و مالی دیگر را برای فطره بگذارد.</p>	<p>آیت ... خوبی (ره)</p>
<p>منهاج الصالحین، نشرمدین ۱۴۲۶، دق، امیران، دهم ص ۳۸۱، م ۱۱۸۱ توضیح المسائل، نشر دفتر آیت. الله سیستانی، بیست و سوم، شماره</p>	<p>اگر فطره را کنار بگذارد نمی‌تواند آن را برای خودش بردارد و مال دیگری را برای فطره بگذارد.</p>	<p>آیت ... سیستانی (دام ظلّه)</p>

استفتائات آیت الله سیستانی

بسم الله الرحمن الرحيم ۱۲۰۴

کد پلگفتی: تاریخ تعویذ: ۱۳۹۰/.../... تاریخ درجهت: ۱۳۹۰/.../...

بایگاه جامع اطلاع رسانی احکام شرعی

محضر مرجع عالیقدر حضرت آية الله العظمى سيستاني دامت برکاته
لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده در ذیل مرقوم فرمایند:

۱۰۱۱۲۵- شخصی هنگام غروب شب عيد فطر غنی است اما فعلا پول ندارد آیا لازم است قرض کند و زکات را بدهد؟

بسم تعالی
اگر غنی باشد، و قرض
گرفتن، خرجی نباشد
لازم است.

۱۰۱۱۵۱- زنی که شوهرش خرجی او را نمی دهد، فطریه او بر عهده کیست؟ بر کسی است که زندگی او را اداره می کند.

۱۰۱۱۹۰- فطریه کارگران که نزد صاحب کار، غذا می خورند بر عهده کیست؟ بر عهده خودشان است
مگر اینکه در شب عيد
نان خور صاحب کار
محسوب باشند.

۱۰۱۲۰۳- آیا پرداخت کننده زکات فطره می تواند برای فقیر شرایطی تعیین کند مثلاً با او شرط کند که مقداری از فطره خود را
مصرف کن و بقیه را به فقیر دیگر بدهد؟ شرط او نافذ نیست.
والله اعلم ۱۳ رجب ۱۴۳۲

استفتائات آیت الله شبیری زنجانی

کد پیلگتی: ۳۰۰۰۰۳
تاریخ تعویذ: ۱۳۹۰/۸/۱۸
تاریخ تریقت: ۱۳۹۰/۸/۱۸

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بایگاه جامع اطلاع رسانی احکام شرعی

محضر مرجع عالیقدر حضرت آية الله العظمى شبیری زنجانی دامت برکاته
لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده ذیل مرقوم فرمایید:

۱۰۱۲۵- شخصی هنگام غروب شب عید فطر غنی است اما فعلاً پول ندارد آیا لازم است قرض کند و زکات را بدهد؟

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

در صورتی که در قرض کردن یا ادای آن به خرج نمی افتد و تنگ حینیت او را به همراه ندارد، لازم است قرض کند و زکات را بپردازد یا آن را کنار بگذارد

۱۰۱۴۷- در صورتی که زن در عده طلاق بائن و حامله باشد زکات فطره اش بر عهده کیست؟

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

در صورتی که متوجه سابقین، خرجی او را می دهد زکات فطره اش بر عهده او است و اگر خودش بخارج زندگی را تأمین می کند باید زکات فطره را هم بدهد

۱۰۱۴۸- زنی که در عده وفات به سر می برد زکات فطره او بر عهده کیست؟

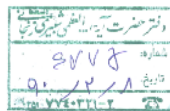
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

زکات فطره بر عهده کسی است که بخارج رای دهد و در صورتی که کسی بخارج زن را نمی دهد زکات فطره بر عهده خود او است

۱۰۱۵۱- زنی که شوهرش خرجی او را نمی دهد، فطره او بر عهده کیست؟

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فطره زنی که خودش خرجی خود را تأمین می کند بر عهده خودش می باشد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پایگاه جامع اطلاع رسانی احکام شرعی

کد پستی: ۰۰۰۰۰۰
تاریخ تحویل: ۱۳۹۰/۰۷/۰۱
تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۰۳/۰۵

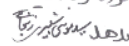

 مجلس خبرگان
 شورای عالی
 فقه و
 حقوق اسلامی

محضر مرجع عالیقدر حضرت آیه الله العظمی شیری زنجانی دامت برکاته
لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده ذیل مرقوم فرمایید:

۱۰۱۲۶۸- آیا زکات فطره جمع آوری شده را می توان با تاخیر به مصرف زکات فطره رساند؟

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
اگر تاخیر آن کوتاه در مصرف زکات فطره بشمار نیاید مانع ندارد

۱۰۱۲۶۹- اگر پرداخت زکات فطره به تأخیر بیفتد تکلیف چیست؟ (از جهت گناه، پرداخت و نیت پرداخت و عمدی و غیر عمدی و ...)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
اگر زکات فطره را کنار گذاشته باشد هر وقت آن را به فقر بدهد اشکال ندارد و اگر
کسی بدون عذر زکات فطره را در وقت آن پرداخت نکند هم ندارد معصیت
کرده و به احتیاط مسجوب پس از آن بدون این گرفتاری ادا یا قضا کند فطره را
بدهد

۱۰۱۲۷۸- آیا پرداخت زکات فطره نیاز به اجازه مرجع تقلید دارد؟

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
نیازی به اجازه ندارد

۱۰۱۲۹۶- آیا می توان بواسطه زکات فطره یک حساب پس انداز غیر قابل برداشت برای دادن وام از سود حساب به افراد فقیر باز کرد؟
و هر وقت مدت آن تمام شد اصل پول را بین فقرا تقسیم کنند؟

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
جایز نیست

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پایگاه جامع اطلاع رسانی احکام شرعی

مجلس شورای اسلامی
جمهوری اسلامی ایران

کد پستی: ۳۰۰۰۰۰
تاریخ تحول: ۱۳۹۰/۱/۱
تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۱/۱

محضر مرجع عالیقدر حضرت آیه الله العظمی شیری زنجانی دامت برکاته
لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده ذیل مرقوم فرمایید:

۱۰۱۱۵۶- آیا فرزند و جنینی که هنوز متولد نشده، زکات فطره دارد؟

باسم تعالی
زکات فطره ندارد بیدوگانه شرعی

۱۰۱۱۹۰- فطره کارگران که نزد صاحب کار، غذا می خورند بر عهده کیست؟

باسم تعالی
اگر صاحب کار غذای کارگران را به عنوان قسمتی از حقوق آنها می دهد، فطره بر عهده
خود کارگران است و اگر نه صاحب کار لازم است فطره کارگرانی را که نان خور
او به شماری آیند بدهد بیدوگانه شرعی

۱۰۱۱۹۶- آیا با پول فطره می توان بدون اطلاع فقیر، برای وی مایحتاج زندگی اش را مثل لباس و... خرید؟

باسم تعالی
به جای خوراک رائج، تنهای توان به فقیر پول خوراک را داد بیدوگانه شرعی

۱۰۱۲۰۳- آیا پرداخت کننده زکات فطره می تواند برای فقیر شرایطی تعیین کند مثلاً با او شرط کند که مقداری از فطره خود را مصرف
کن و بقیه را به فقیر دیگر بدهد؟

باسم تعالی
پرداخت کننده زکات فطره نمی تواند در زکاتی که تمسک فقیر
می کند برای وی شرط معین کند بیدوگانه شرعی

کد پایگانی: ۳۰۰۰۰۳
تاریخ تصویب: ۱۳۹۰/۱/۱۰
تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۱/۱۵

بسم الله الرحمن الرحيم
پایگاه جامع اطلاع رسانی احکام شرعی

محضر مرجع عالیقدر حضرت آية الله العظمى شيرازي زنجاني دامت برکاته
لطفاً نظر مبارک خود را در مورد مسائل مطرح شده ذیل مرقوم فرمایید:

۱۰۱۲۰۵- آیا مامورین جمع آوری زکات فطره می توانند هزینه های جمع آوری زکات مثل هزینه ایاب و ذهاب و غذا و ... را از فطره دریافت کنند؟

بِسْمِ اللَّهِ
بِنَابِرِ احْتِیَاطِ اِنْ فِطْرَةَ بَرِّدَارِنْدِ سِوِی شَرِیْعَتِ

۱۰۱۲۰۶- آیا کسانی که مأمور رساندن فطره به افراد نیازمند هستند، می توانند اجرت خود را از فطره بردارند یا اینکه باید از پرداخت کننده مطالبه نمایند؟

بِسْمِ اللَّهِ
بِنَابِرِ احْتِیَاطِ نَبِی تَوَاصُلِ اجْرَتِ رَا اِنْ فِطْرَةَ بَرِّدَارِنْدِ دَاگَر کار آنها بردستور پرداخت کننده بوده و کلاوی ظهور در بجائی بودن نداشته باشد می تواند اجرت کار خود را از پرداخت کننده مطالبه کند

۱۰۱۲۲۶- آیا تعمیر و توسعه مسجد یا اماکن متبرکه از موارد فی سبیل الله محسوب می شود؟ (اعم از نیاز مبرم و غیر مبرم)

بِسْمِ اللَّهِ
اموردینی بوتره اموردینی عام المنفعة از موارد "فی سبیل الله" است

۱۰۱۲۶۰- اگر نان خور شخص سید، غیر سید باشد، آیا می توان زکات فطره او را به سادات پرداخت نمود؟ (مثل اینکه میهمانش یا همسرش غیر سید است)

بِسْمِ اللَّهِ
ملاک در سید و غیر سید بودن کسی است که زکات فطره بر او واجب است ، لذا در این سئواله می توان زکات فطره را به سادات پرداخت نمود

۱۰۱۱۰۵- آیا شخصی که وکیل در پرداخت و رساندن زکات فطره به فقیر است باید نیت کند یا موکل او یا هر دو؟

بِسْمِ اللّٰهِ
اگر وکیل در ایصال است، موکل باید نیت کند، اگر وکیل در اداء باشد،
باید خودش نیت کند.

۱۰۱۱۰۶- اگر کسی زکات فطره را بی نیت، پرداخت کند، از عهده اش ساقط می شود؟

بِسْمِ اللّٰهِ
خیر، ساقط نمی شود.

۱۰۱۱۰۹- اگر کسی هنگام پرداخت زکات فطره، قصد ریا کند، ذمه اش از وجوب پرداخت زکات بری می شود، یا دوباره باید بپردازد؟

بِسْمِ اللّٰهِ
اگر اصل لذت آنکه مال از زمین روز نیت زکات کند، کافر نیست.

۹۱/۱۲/۲۱

۱۰۱۱۱۱- اگر نان آور نابالغ باشد، زکات فطره نان خور او بر عهده کیست؟

بِسْمِ اللّٰهِ
زکات فطره بر عهده کسی نیست.

۹۱/۱۲/۲۱

۱۰۱۱۱۶- اگر شخصی هنگام یا پس از غروب شب عید فطر عاقل شود، زکات فطره بر او واجب است؟

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
اگر هنگام یا پس از غروب شرعی عاقل شود، زکات فطره بر وی واجب نیست.

۹۱/۱۲/۲۱

۱۰۱۱۱۷- اگر نان آور دیوانه باشد، زکات فطره نان خور او بر عهده کیست؟

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
بر عهده کسی نیست.

۹۱/۱۲/۲۱

۱۰۱۱۱۸- اگر نان آور سفیه باشد، زکات فطره او و نان خور وی بر چه کسی واجب است؟

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
با برابری از آن حکام شرعی، زکات فطره خود را بردارند.

۹۱/۱۲/۲۱

۱۰۱۱۲۰- آیا اگر کسی فقط هزینه های سال خود و نان خورهایش را داشته باشد، به گونه ای که اگر زکات فطره بدهد، مقداری از مخارج سالش کم می شود، غنی شمرده می گردد؟

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
غنی محسوب می شود.

۹۱/۱۲/۲۱

۱۰۱۱۲۵- آیا شخصی که هنگام غروب شب عید فطر غنی است اما فعلاً پول ندارد، لازم است قرض کند و زکات را بدهد؟

پاسخ: بلی

لازم است قرض کند مگر اینکه قرض کردن بر موجب شفت شدید

۹۱/۱۱/۲۱

یا سبک شخصیت وی شود.

۱۰۱۱۲۶- شخصی هنگام تعلق زکات فطره غنی است ولی فعلاً پول ندارد و امکان قرض هم نیست، وظیفه او چیست؟

پاسخ: بلی

اگر روز عید گذشته، روز پرداخت زکات فطره بنا بر احتیاط استحبابیت.

۹۱/۱۲/۲۱

۱۰۱۱۳۱- آیا بر شخصی که مقارن با غروب شب عید فطر، دارای همه شرایط وجوب می شود، زکات فطره واجب است؟

پاسخ: بلی

اگر مقارن مغرب شرعی واحد شرایط شده، زکات فطره واجب نیست.

۹۱/۱۲/۲۱

۱۰۱۱۳۹- زکات فطره سربازها و دانشجویان حتی کارمندانی که مدتی به مأموریت می روند و نان خور دولت اند بر عهده چه کسی است؟

پاسخ: بلی

اگر نان خور دولت باشند - نه اینکه هزینه غذا بذاجرت آنها کم شود -

زکات فطره آنها بر دولت نیست مگر چند احتیاطی است.

که دولت آن را پرداخت نماید.

۹۱/۱۲/۲۱

درختواره تفصیلی

درختواره تفصیلی ثبوت هلال

۱. کلیات

۱,۱ تعریف

۱- استهلال چیست؟

۱,۲ حکم ثبوت هلال

۲- آیا یافتن هلال ماه (استهلال) در اوّل ماه بر همگان واجب است؟

۳- آیا احکام ثبوت اول ماه، ویژه ماه رمضان است؛ یا همه ماه های قمری را در بر می گیرد؟

۲. راه های ثبوت اول ماه

۲,۱ راه های معتبر

۲,۱,۱ از طریق دیدن

۲,۱,۱,۱ دیدن با چشم غیر مسلح

۴- اگر شخصی ماه را ببیند، اما حاکم شرع روز دیگری را اوّل یا آخر ماه

بداند، وظیفه وی چیست؟

۵- اگر کسی خودش ماه را ببیند، اما دیگران او را تکذیب کنند، وظیفه او

چیست؟

۲،۱،۱،۲ دیدن با چشم مسلح

۶- آیا دیدن ماه با چشم مسلح مانند تلسکوپ و مانند آن در ثبوت اول ماه کفایت می‌کند؟

۷- آیا لازم است هلال ماه از روی زمین دیده شود؛ یا اینکه دیدن آن با هواپیما در ارتفاع نیز در ثبوت اول ماه کفایت می‌کند؟

۲،۱،۲ حاصل شدن علم یا اطمینان

۸- اگر کسی از راه های دیگری غیر از دیدن - همچون شایع شدن و محاسبات نجومی - یقین یا اطمینان به ثبوت اول ماه پیدا کند، آیا اول ماه ثابت می‌گردد؟

۹- اگر در رسانه‌های جمعی مانند تلویزیون اعلام شود که ماه دیده شده، آیا خبر آنها حجت است؟

۲،۱،۳ شهادت دو مرد عادل

۲،۱،۳،۱ شرایط

۲،۱،۳،۱،۱ رعایت شرایط ثبوت اول ماه

۱۰- اگر یکی از شاهدان، ماه را با چشم مسلح و دیگری با چشم غیرمسلح ببیند، آیا شهادت آن‌ها در اثبات اول ماه صحیح است؟

۲،۱،۳،۱،۲ عادل بودن

۱۱- عدالت دو شاهد عادل در موضوع دیدن هلال به چه معناست؟

۱۲- آیا اول ماه با شهادت دو نفر موثق (مورد اطمینان) که عادل نیستند، ثابت می‌شود؟

۱۳- آیا می‌توان به شهادت اهل تسنن یا شیعه‌ی غیر دوازده امامی یا افراد غیر مسلمان در ثبوت اوّل ماه، اطمینان کرد؟

۲،۱،۳،۱،۳ دو مرد بودن

۱۴- آیا شهادت بانوان حتی اگر بیش از دو نفر یا به همراه یک مرد باشند، سبب ثبوت اول ماه می‌شود؟

۱۵- آیا با شهادت یک نفر عادل، اول ماه ثابت می‌شود؟

۲،۱،۳،۱،۴ عدم اختلاف در بیان صفات ماه

۱۶- آیا توافق دو عادل در اوصاف هلال اوّل ماه، شرط قبول شهادت آنها است؟

۱۷- اگر شاهدان در بیان اوصاف، اندکی اختلاف داشته باشند، آیا شهادت آنها در اثبات اوّل ماه کافی است؟

۲،۱،۳،۲ کیفیت شهادت

۱۸- آیا دو شخص عادل باید خودشان ماه را دیده باشند تا شهادت به دیدن ماه دهند یا نقل کردن از دو عادل دیگر نیز کافی است؟

۲،۱،۳،۳ برگشتن شاهدان از شهادت

۱۹- چنانچه شاهد از شهادتش در دیدن ماه برگردد، تکلیف چیست؟

۲،۱،۳،۴ شک در صحت شهادت

۲۰- اگر دو نفر عادل به ثبوت اوّل ماه شهادت دهند، ولی خود شخص

در ثبوت اول ماه شک داشته باشد، تکلیف چیست؟
 ۲۱- اگر دو عادل شهادت به دیدن هلال ماه دهند، اما در آسمان مانعی از دیدن ماه - مانند ابر و غبار - وجود داشته باشد، آیا با گفته آنها اول ماه ثابت می‌شود؟

۲۲- اگر دو عادل به دیدن ماه شهادت دهند، اما از نظر علمی امکان دیدن ماه وجود نداشته باشد، تکلیف چیست؟

۲,۱,۴ گذشت سی روز از اول ماه قبل

۲۳- آیا با گذشت سی روز از ماه شعبان، اول ماه رمضان ثابت می‌شود؟

۲,۱,۵ حکم حاکم شرع

۲,۱,۵,۱ تعریف

۲۴- حاکم شرع کیست؟

۲,۱,۵,۲ حجیت حکم حاکم

۲۵- آیا با حکم مجتهد جامع الشرایط (حاکم شرع) اول ماه ثابت می‌شود؟

۲۶- آیا هر مجتهد جامع الشرایطی می‌تواند به ثبوت اول ماه حکم کند؛ یا حکم در اختیار مجتهدی است که ولی امر مسلمانان است؟

۲۷- اگر حاکم شرع حکم دهد که ماه دیده شده آیا بر همگان واجب است از حکم او اطاعت کنند یا پیروی از نظر حاکم فقط بر مقلدینش واجب است؟

۲,۱,۵,۳ اختلاف نظر حاکم با دیگران

۲,۱,۵,۳,۱ با مقلدها

۲۸- اگر حکم حاکم شرع با راه‌های دیگر ثبوت اول ماه - همچون یقین شخص - اختلاف داشته باشد، وظیفه چیست؟

۲۹- شخصی که از راه اعلام نظر حاکم شرع، به ثبوت اول ماه اطمینان نمی‌یابد، چه تکلیفی دارد؟

۲, ۱, ۵, ۳, ۲ با سایر مراجع تقلید

۳۰- اگر مرجع تقلیدی به ثبوت اول ماه حکم کند ولی با بقیه‌ی مراجع تقلید اختلاف مبنایی داشته باشد (مثلاً در اتحاد و اختلاف افق، رؤیت هلال با چشم مسلح و ...) وظیفه اشخاصی که مقلد ایشان نیستند، چیست؟

۲, ۲ راه های غیر معتبر

۲, ۲, ۱ محاسبات علمی منجمین

۳۱- اگر منجمان از راه محاسبات علمی، اول ماه را ثابت کنند، آیا اول ماه ثابت می‌شود؟

۲, ۲, ۲ بالا بودن ماه

۳۲- آیا بالا بودن هلال ماه ثابت می‌کند که شب قبل، اول ماه بوده است؟

۲, ۲, ۳ مطوّق بودن (داشتن هاله و نوری اطراف ماه)

۳۳- مطوّق بودن ماه چیست؟

۳۴- آیا وجود هاله‌ای دور ماه (تطوّق) ثابت می‌کند که شب گذشته، اول ماه بوده است؟

۲, ۲, ۴ دیر غروب کردن

۳۵- آیا دیر غروب کردن ماه، بعد از غروب خورشید، ثابت می‌کند که شب گذشته، اول ماه بوده است؟

۲,۲,۵ بزرگی و ضخامت ماه

۳۶- آیا بزرگی و ضخامت ماه، ثابت می‌کند که شب قبل، اول ماه بوده است؟

۲,۲,۶ کامل بودن ماه در شب سیزدهم

۳۷- آیا کامل بودن ماه در شب سیزدهم ثابت می‌کند که این شب (شب سیزدهم) شب چهاردهم است و در ثبوت اول ماه اشتباه شده است؟

۲,۲,۷ دیدن در روز سی ام

۳۸- اگر ماه در روز سی ام پیش از ظهر دیده شود، آیا ثابت می‌شود که این روز اول ماه است؟

۳. اتحاد افق در ثبوت اول ماه

۳۹- اتحاد افق چیست و نقاط هم افق چه نقاطی هستند؟

۴۰- آیا دیدن ماه در یکی از مناطقی که افقشان نزدیک به هم است، برای مناطق دیگر حجّت است؟

۴۱- اگر ماه در شهرها یا کشورهای شرقی دیده شود، آیا اول ماه برای شهرها یا کشورهایی که در غرب آنها قرار دارند، ثابت می‌شود؟

۴۲- اگر ماه در شهرها یا کشورهای غربی دیده شود، آیا اول ماه برای شهرها یا کشورهایی که در شرق آنها قرار دارند، ثابت می‌شود؟

۴۳- اگر اول ماه در شهری از شهرهای ایران ثابت شود، آیا برای همه شهرها کافی است؟

درختواره تفصیلی زکات فطره

۱. کلیات

۱,۱ معنای زکات فطره

۱- زکات فطره چیست؟

۱,۲ آثار زکات فطره

۲- فواید دنیوی زکات فطره چیست؟

۳- فواید اخروی زکات فطره چیست؟

۲. شرایط وجوب زکات فطره

۲,۱ بالغ بودن

۴- اگر نان آور بالغ نباشد، زکات فطره نان خور او بر عهده کیست؟

۵- اگر شخص پس از غروب شب عید فطر، بالغ شود، آیا زکات فطره بر

او واجب می شود؟

۲,۲ عاقل بودن

۶- اگر شخصی قبل یا هنگام غروب شب عید فطر بیهوش شود، آیا

زکات فطره از او ساقط می شود؟

۷- کسی که هنگام غروب شب عید فطر هوشیار بوده، ولی پس از غروب

بیهوش شده و روز عید فطر به هوش آید، آیا زکات فطره بر او واجب است؟

۲,۳ غنی بودن

۸- به چه کسی غنی گفته می شود؟

۹- اگر کسی فقط هزینه های سال خود و نان خورهایش را داشته باشد، به گونه ای که اگر زکات فطره بدهد، مقداری از مخارج سالش کم می شود، آیا غنی شمرده می شود؟

۱۰- کسی که مخارج یک سال خود و یا عائله اش را به صورت نقد یا جنس ندارد ولی مانند کارگران یا کارمندان می تواند با درآمدی که به صورت تدریجی بدست می آورد زندگی خود و عائله اش را بگرداند (غنی بالقوه) آیا بر چنین شخصی پرداخت زکات فطره واجب است؟

۱۱- آیا بر شخص فقیر پرداخت زکات فطره خود و نان خورهایش منتخب است؟

۲,۴ زنده بودن

۱۲- اگر شخصی پس از غروب شب عید فطر از دنیا برود، زکات فطره او و نان خورش به عهده چه کسی است؟

۳. مشمولین زکات فطره

۳,۱ خود شخص

۱۳- در چه صورتی خود شخص باید زکات فطره اش را پرداخت کند؟

۳,۲ نان خور شخص

۳-۲-۱ تعریف نان خور

۱۴- نان خور کیست و ملاک آن چیست؟

۳-۲-۲ مصادیق

۳-۲-۲-۱ نان خور دایمی

۳-۲-۲-۱-۱ همسر

- ۱۵- زکات فطره همسر بر عهده چه کسی است؟
- ۱۶- آیا زکات فطره زنی که واجب النفقه شوهر است، اما نان خور دیگری شمرده می شود، بر عهده شوهر است، یا آن شخص دیگر؟
- ۱۷- زکات فطره زنی که واجب النفقه شوهر است، اما هزینه هایش را خودش تأمین می کند، بر عهده کیست؟
- ۱۸- آیا مردی که قبل از غروب آفتاب شب عید یا مقارن آن ازدواج می کند، پرداخت زکات فطره همسرش بر عهده اوست؟
- ۱۹- آیا پرداخت زکات فطره زنی که از تمکین شوهر خودداری می کند، از عهده شوهرش برداشته می شود؟
- ۲۰- پرداخت زکات فطره زنی که طلاق گرفته و در عده آن به سر می برد، بر عهده کیست؟
- ۲۱- زکات فطره زنی که شوهرش هزینه او را می پردازد، ولی زن در جای دیگری زندگی می کند، بر عهده کیست؟
- ۲۲- زکات فطره زنی که هم از شوهرش و هم از پدر و مادر یا کس دیگری هزینه می گیرد، بر عهده کیست؟
- ۲۳- زنی که نان خور شوهرش است در صورتی که خودش زکات فطره اش را پردازد، آیا پرداخت زکات فطره وی از عهده شوهرش ساقط می شود؟

۲ - ۱ - ۲ - ۲ - ۳ فرزندان

- ۲۴- آیا پرداخت زکات فطره نوزدای که در شکم مادر هست واجب است؟
- ۲۵- آیا زکات فطره نوزادی که بعد از غروب شب عید، به دنیا آید،

واجب است؟

۲۶- فرزندی که نان خور پدرش است و خودش زکات فطره را پرداخته است، آیا زکات فطره از عهده پدر ساقط می‌شود؟ (اعم از اینکه اجازه گرفته یا نگرفته باشد یا به وکالت از پدر باشد یا نه)

۲۷- زکات فطره فرزندی که ازدواج کرده و با همسرش در خانه پدری زندگی می‌کند و هزینه‌های زندگی را پدرش تأمین می‌کند، بر عهده پدر است یا خودش؟

۲۸- پدری که غنی است ولی زکات فطره نمی‌دهد، آیا فرزند او نسبت به پرداخت فطره تکلیفی دارد؟

۲۹- زکات فطره فرزندان که در شهر دیگری دانشجوی یا سرباز هستند، بر عهده کیست؟

۳- ۱-۲-۲-۳ والدین

۳۰- اگر هزینه زندگی والدین را یکی از فرزندان تأمین کند، زکات فطره والدین بر عهده کیست؟

۳- ۲-۲-۲ نان خور موقت

۱- ۲-۲-۲-۳ میهمان

۱- ۱-۲-۲-۲-۳ شرایط پرداخت فطره میهمان

۱- ۱-۲-۲-۲-۳ میهمان شدن قبل از غروب عید

۳۱- فطره میهمانی که پیش از اذان مغرب شب عید فطر وارد خانه می‌شود، بر عهده کیست؟

۳۲- زکات فطره میهمانی که پس از اذان مغرب شب عید فطر وارد منزل می‌شود، بر عهده کیست؟

۳۳- شخصی چند شب میهمان کسی بوده، اما شب عید فطر آنجا نبوده

ولی دوباره چند شب پس از عید نیز آنجا بوده، فطریه اش بر عهده کیست؟
۳۴- فطریه میهمانی که قبل از غروب شب عید وارد خانه ای شده، اما
غذای خود را همراه آورده، بر عهده چه کسی است؟

۲-۱-۱-۲ رضایت صاحب خانه

۳۵- کسی که بدون رضایت صاحب خانه، پیش از غروب شب عید
میهمان او می شود، فطره اش بر عهده چه کسی است؟

۳-۱-۱-۳ نان خور بودن

۳۶- دو شخص به شکل مشترک شب عید فطر چند نفر را به میهمانی
دعوت می کنند و هزینه میهمانی را هر دو می پردازند، زکات فطره میهمانان بر
عهده کیست؟

۲-۲-۲-۲ غیر میهمان

۳۷- پرداخت فطریه کسانی همچون زندانی، سرباز و ... که دولت غذای
آنها را می دهد بر عهده کیست؟

۳۸- زکات فطره دانشجویان بر عهده چه کسی است؟

۳۹- زکات فطره افرادی که در بیمارستان بستری هستند و از غذای
بیمارستان می خوردند بر عهده کیست؟

۴. مصرف زکات فطره

۴,۱ اقسام مصرف کننده

۴,۱,۱ فقیر و مسکین

۴۰- به چه کسی فقیر و مسکین گفته می شود؟

۴۱- کمترین و بیشترین مقدار زکات فطره ای که می توان به فقیر یا
مسکین داد، چقدر است؟

۴۲- آیا در پرداخت زکات فطره اولویتی میان فقرا - مانند فقرای همسایه و خویشاوندان - هست؟

۴۳- آیا تحقیق در مورد فقر اشخاص برای پرداخت زکات فطره لازم است یا نه؟

۴۴- اگر به گمان اینکه شخصی فقیر است به او فطره پرداخت شود؛ سپس دانسته شود که فقیر نبوده، تکلیف چیست؟

۴،۱،۲ مأمور جمع آوری زکات

۴۵- آیا می توان اجرت مأموران جمع آوری زکات فطره را از فطره پرداخت کرد؟

۴،۱،۳ دعوت و ترغیب به اسلام

۴۶- آیا می توان زکات فطره را برای ترغیب کافران به دین اسلام به آنها داد؟

۴۷- آیا می توان به شخص تازه مسلمان یا سست ایمان برای تقویت ایمان آنها زکات فطره پرداخت کرد؟

۴۸- آیا می توان به اهل تسنن و دیگر فرقه های شیعه مانند زیدیه یا اسماعیلیه و ... برای جذب و هدایت آنان به مذهب شیعه دوازده امامی زکات فطره پرداخت کرد؟

۴،۱،۴ بدهکار ناتوان از پرداخت بدهی

۴۹- آیا مصرف زکات فطره جهت آزاد سازی زندانیان جایز است؟

۵۰- آیا می توان زکات فطره را به شخص بدهکار داد؟

فروش برود و توانایی پیدا کند آیا می توان زکات فطره به وی پرداخت نمود؟

۵۱- اگر شك داشته باشیم که شخصی بواسطه مصرف کردن اموالش در

راه گناه بدهکار شده، آیا می توانیم به او زکات فطره بپردازیم؟

۴,۱,۵ فی سبیل الله (در راه خدا)

۵۲- مراد از فی سبیل الله و مصادیق آن چیست؟

۵۳- آیا جایز است زکات فطره را در امور مذهبی هزینه کرد که باعث

نشر معارف دین می شوند؟

۵۴- آیا می توان زکات فطره را در کارهای عمرانی عام المنفعه مانند

ساختن و تعمیر حمام، خانه بهداشت، جاده و امثال آن مصرف نمود؟

۵۵- آیا می توان زکات فطره را در راه مبارزه با دشمنان اعم از مبارزه

فکری یا نظامی مصرف کرد؟

۵۶- آیا می توان زکات فطره را برای آموزش و پرورش، همچون ساخت

مدرسه، کتابخانه، خرید کتب درسی، تأمین هزینه معلمان و ... هزینه کرد؟

۵۷- آیا مصرف زکات فطره در مصادیق فی سبیل الله به اجازه حاکم شرع

نیاز دارد؟

۴,۱,۶ مسافر در راه مانده

۵۸- آیا می توان زکات فطره را به شخصی داد که در وطن خویش غنی

است؛ اما به هر دلیلی در راه مانده و پول ندارد؟

۵۹- آیا کسی که در راه مانده و زکات فطره گرفته، لازم است اضافه

زکات فطره را برگرداند یا به فقیر بدهد؟

۴,۲ شرایط مصرف کننده

۴,۲,۱ شیعه دوازده امامی

۶۰- آیا می توان زکات را به غیر شیعیان دوازده امامی (اهل سنت)

پرداخت کرد؟

۶۱- آیا می توان زکات فطره را به کسی که ادعا می کند شیعه است، ولی

نمی‌دانیم راست می‌گویید یا دروغ، پرداخت کنیم؟

۶۲- اگر به اعتقاد اینکه فردی شیعه دوازده امامی است، زکات فطره به او پرداخت شود و سپس دانسته شود شیعه نبوده، وظیفه چیست؟

۴,۲,۲ مصرف نکردن در راه معصیت

۶۳- آیا به شخصی که می‌دانیم زکات را در راه گناه مصرف می‌کند، می‌توان زکات فطره داد؟

۶۴- چه گناهایی باعث می‌شود که پرداخت زکات فطره به فقیر جایز نباشد؟

۴,۲,۳ واجب النفقه نبودن

۶۵- واجب النفقه‌ها چه کسانی هستند؟

۶۶- آیا می‌توان زکات فطره را به عنوان نفقه به خانواده خود که نفقه آنها بر انسان واجب است، داد؟

۶۷- در صورتی که فرزند فقیر باشد آیا پدر می‌تواند فطره اش را به عروشه داده تا او صرف زندگی کند؟

۶۸- آیا شخص می‌تواند زکات فطره را به نوه دختری یا پسری فقیرش پردازد؟

۴,۲,۴ سید نبودن

۶۹- آیا سید می‌تواند زکات فطره خود را به سید بدهد؟

۷۰- آیا زکات فطره غیر سید را می‌توان به سید فقیر مضطر داد؟

۷۱- اگر غیر سید نان خور سید باشد (مانند جایی که شوهر سید باشد ولی همسرش از سادات نباشد)، آیا می‌توان زکات فطره او را به سادات پرداخت کرد؟

۷۲- اگر سیدی نان خور غیر سید باشد، آیا می‌توان زکات فطره او را به

سادات پرداخت کرد؟

۴,۳ پرداخت زکات فطره

۴,۳,۱ زمان پرداخت

۷۳- تا چه هنگامی باید زکات فطره را پرداخت نمود؟

۷۴- کسی که تا ظهر زکات فطره اش را پرداخت نکرده و حتی کنار هم نگذاشته است، چه وظیفه ای دارد؟

۷۵- آیا می توان زکات فطره را قبل از غروب شب عید فطر پرداخت کرد؟

۷۶- کسی که زکات فطره را کنار گذاشته اما تا ظهر عید فطر پرداخت نکرده، به چه نیتی باید پرداخت نماید؟

۴,۳,۲ مکان پرداخت

۷۷- آیا می توان زکات فطره را به فقرای شهرهای دیگر داد؟

۴,۳,۳ نیت

۷۸- آیا در پرداخت زکات فطره نیت لازم است؟

۷۹- اگر وکیل با اجازه موکل خود، زکات فطره را از مال او برداشته و به دست فقیر برساند، کدام یک باید نیت کنند؟

۸۰- آیا شخصی که فقط وکیل در رساندن زکات فطره به فقیر است باید نیت کند یا موکل او یا هر دو؟

۸۱- اگر کسی زکات فطره را بدون نیت پرداخت کند، آیا از عهده اش ساقط می شود؟

۸۲- اگر فردی هنگام پرداخت زکات فطره، قصد ریا کند، آیا ذمه اش از وجوب پرداخت زکات، ساقط می شود، یا دوباره باید بپردازد؟

۴,۳,۴ کنار گذاشتن فطره

۸۳- آیا می توان پس از کنار گذاشتن پول بابت زکات فطره، آن پول را با پول دیگری عوض کرد؛ یا برای خرد کردن اسکناس های درشت استفاده کرد؟

۸۴- آیا اگر مثلاً گندم یا قیمت آن را بابت زکات فطره کنار گذاشته، می تواند آن را عوض کند و به جای آن مثلاً خرما یا برنج بدهد؟

۸۵- اگر مالی را که به عنوان زکات فطره کنار گذاشته از بین برود - مثلاً همسرش در همان شب آن را هزینه کند یا دزد آن را ببرد - چه وظیفه ای دارد؟

۴,۳,۵ کیفیت پرداخت

۴,۳,۵,۱ بی واسطه

۸۶- آیا لازم است پرداخت زکات فطره توسط خود شخص انجام گیرد؟

۴,۳,۵,۲ با واسطه

۸۷- آیا می توان زکات فطره را به مراکز خیریه - همچون کمیته امداد یا بهزیستی یا دیگر مؤسسات خیریه - پرداخت کرد؟

۸۸- آیا دادن زکات فطره به واسطه، پرداخت کننده را بریء الذمه می کند؟

۴,۳,۶ مال مورد پرداخت

۴,۳,۶,۱ مقدار مال

۸۹- چه مقدار زکات فطره از طرف هر شخص باید پرداخت شود؟

۹۰- اگر قیمت جنس مرغوب دو برابر قیمت جنس معمولی باشد، آیا می توان نصف جنس مرغوب را پرداخت کرد؟

۴,۳,۶,۲ جنس مال

- ۹۱- آیا می توان زکات فطره را نقدی پرداخت کرد؟
- ۹۲- آیا ملاک در محاسبه قیمت زکات فطره، شهری است که فطره را در آن کنار گذاشته یا پرداخت می کند؟
- ۹۳- زکات فطره باید از چه جنسی پرداخت شود؟
- ۹۴- آیا با پول فطریه می توان (با رضایت خود فقیر)، برای وی نیازمندی های زندگی اش را - مثل لباس - خرید؟
- ۹۵- کسی که خوراک غالبی اش غیر از خوراک بیشتر مردم است، زکات فطره اش را باید از چه چیزی پرداخت کند؟
- ۹۶- آیا گندم یا آرد یا برنج و ... معیوب را می توان بابت زکات فطره پرداخت کرد؟
- ۹۷- آیا گندم یا آرد یا برنج و ... نامرغوب را می توان بابت زکات فطره پرداخت کرد؟
- ۹۸- آیا انسان می تواند زکات فطره خودش را از چند جنس بردارد؟

کتابنامه

- (۱) بهجت، محمد تقی، استفتائات، ۴ جلد، قم: دفتر معظم له، چ اول، ۱۳۸۶ ش.
- (۲) _____، جامع المسائل، ۵ جلد، قم: دفتر معظم له، چ اول، ۱۳۸۴ ش.
- (۳) _____، رساله توضیح المسائل، ۱ جلد، قم: دفتر معظم له، چ صد و هفدهم، ۱۳۸۸ ش.
- (۴) _____، وسیله النجاة، ۱ جلد، قم: شفق، چ دوم، ۱۳۸۱ ش.
- (۵) جمعی از پژوهشگران زیر نظر شاهرودی، سید محمود هاشمی، موسوعة الفقه الإسلامی طبقاً لمذهب أهل البيت علیهم السلام، ۱۱ جلد، قم: مؤسسه دائرة المعارف فقه اسلامی بر مذهب اهل بیت علیهم السلام، - چ اول، ۱۴۲۳ ق.
- (۶) _____، فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت علیهم السلام، ۳ جلد، قم: مؤسسه دائرة المعارف فقه اسلامی بر مذهب اهل بیت علیهم السلام، چ اول، ۱۴۲۶ ق.
- (۷) _____، معجم فقه الجواهر، ۶ جلد، بیروت: لبنان، الغدیر للطباعة و النشر و التوزیع، چ اول، ۱۴۱۷ ق.

- ۸) حسینی خامنه ای، سید علی، اجوبه الاستفتائات، ۱ جلد، تهران: پیام عدالت، چ نهم، ۱۳۸۹ ش.
- ۹) _____، پایگاه اینترنتی معظم له، www.khamenei.ir، www.leader.ir.
- ۱۰) _____، رساله آموزشی، ۲ جلد، تهران: فقه روز وابسته به انتشارات انقلاب اسلامی، چ اول، ۱۳۹۲ ش.
- ۱۱) حسینی سیستانی، سید علی، رساله توضیح المسائل، ۱ جلد، قم: هجرت، چ ششم، ۱۳۸۷ ش.
- ۱۲) _____، الفتاوی المیسرة، ۱ جلد، قم: مدین، چ چهارم، ۱۴۲۹ ق.
- ۱۳) _____، الفقه المیسرة، ۱ جلد، مشهد: پیام طوس، چ اول، ۱۴۲۶ ق.
- ۱۴) _____، المسائل المنتخبه، ۱ جلد، قم: مکتب آیت الله سیستانی، چ سیزدهم، ۱۴۲۸ ق.
- ۱۵) _____، پایگاه اینترنتی معظم له، www.sistani.org.
- ۱۶) _____، منهاج الصالحین، ۳ جلد، قم: مکتب آیت الله سیستانی، چ اول، ۱۴۳۰ ق.
- ۱۷) شبیری زنجانی، سید موسی، رساله توضیح المسائل، ۱ جلد، قم: سلسبیل، چ هفدهم، ۱۳۸۸ ش.
- ۱۸) _____، المسائل الشرعیة، ۱ جلد، قم: باقری، چ اول، ۱۴۲۸ ق.
- ۱۹) _____، استفتائات عبادات، ۱ جلد، قم: ناشر دفتر معظم الله.
- ۲۰) _____، پایگاه اینترنتی معظم له، www.zanjani.net.
- ۲۱) صافی گلپایگانی، لطف الله، پاسخ کوتاه به ۳۰۰ سؤال از احکام، ۱ جلد، قم: سابقون، چ دهم، ۱۳۸۸ ش.
- ۲۲) _____، توضیح المسائل، ۱ جلد، قم: دفتر نشر آثار معظم له،

- چ شصت و ہفتم، ۱۳۸۸ ش.
- (۲۳) _____، جامع الاحکام، ۲ جلد، قم: دفتر نشر آثار معظم له،
چ ششم، ۱۳۸۶ ش.
- (۲۴) _____، ہدایۃ السائل، ۱ جلد، قم: دفتر نشر آثار معظم له، چ
اول، ۱۴۲۸ ق.
- (۲۵) _____، ہدایۃ العباد، ۲ جلد، قم: دارالقرآن الکریم، چ اول،
۱۴۱۶ ق.
- (۲۶) _____، پایگاہ اینترنتی معظم له، www.saafi.org
- (۲۷) طباطبائی یزدی، سید محمد کاظم، العروۃ الوثقی و بہامشہا تعلیقات،
۴ جلد، قم: میثم التمار، چ دوّم، ۱۴۲۸ ق.
- (۲۸) _____، العروۃ الوثقی (مع تعلیقة سید علی حسینی
سیستانی)، ۲ جلد، قم: مکتب آیت اللہ سیستانی، چ دوّم، ۱۴۲۵ ق.
- (۲۹) _____، العروۃ الوثقی (مع تعلیقات محمد فاضل اللنکرانی)،
۲ جلد، قم: مرکز فقہی ائمہ اطہار (ع)، چ اول، ۱۴۲۲ ق.
- (۳۰) _____، سید محمد کاظم، العروۃ الوثقی (مع تعلیقات ناصر
مکارم الشیرازی)، ۲ جلد، قم: امام علی بن ابیطالب (ع)، چ سوّم، ۱۴۲۳ ق.
- (۳۱) _____، العروۃ الوثقی (مع تعلیقه سید ابوالقاسم موسوی
خوئی)، ۲ جلد، قم: مدینۃ العلم، چ اول، ۱۴۱۴ ق.
- (۳۲) عاملی، شہید اول، محمد بن مکی، القواعد و الفوائد، ۲ جلد، قم:
کتابفروشی مفید، چ اول.
- (۳۳) عاملی، شہید ثانی، زین الدین بن علی، الروضة البهیة فی شرح اللمعة
الدمشقیة (المحشی - کلانتر)، ۱۰ جلد، قم: کتابفروشی داوری، چ اول، ۱۴۱۰
ق.
- (۳۴) فاضل لنکرانی، محمد، رسالۃ توضیح المسائل، ۱ جلد، قم: امیر العلم،
چ صد و سی، ۱۳۸۵ ش.

- (۳۵) _____ ، جامع المسائل، ۲ جلد، قم: امیرالعلم، چ یازدهم، ۱۳۸۴ ش.
- (۳۶) _____ ، پایگاه اینترنتی معظم له، www.Lankarani.com.
- (۳۷) مکارم شیرازی، ناصر، استفتائات جدید، ۳ جلد، قم: امام علی بن ابیطالب (ع)، چ پنجم، ۱۳۸۸ ش.
- (۳۸) _____ ، رساله توضیح المسائل، ۱ جلد، قم: امام علی بن ابیطالب (ع)، چ چهل و هفتم، ۱۳۹۱ ش.
- (۳۹) _____ ، دائرة المعارف فقه مقارن، ۱ جلد، قم: انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب علیه السلام، چ اول، ۱۴۲۷ ق.
- (۴۰) _____ ، www.makarem.ir.
- (۴۱) مسجد سرائی، حمید، ترجمه نموداری شرح لمعه، ۱۰ جلد، قم: حقوق اسلامی، چ اول، ۱۳۸۷ ش.
- (۴۲) موسوی خمینی، سید روح الله، استفتائات، ۳ جلد، قم: اسلامی، چ پنجم، ۱۳۸۰ ش.
- (۴۳) _____ ، تحریر الوسیله (عربی)، ۲ جلد، قم: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، چ دوم، ۱۳۸۵ ش.
- (۴۴) _____ ، تحریر الوسیله (فارسی)، ۲ جلد، قم: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، چ دوم، ۱۳۸۶ ش.
- (۴۵) _____ ، رساله توضیح المسائل، قم: نیلوفرانه، چ چهاردهم، ۱۳۸۸ ش.
- (۴۶) _____ ، پایگاه اینترنتی معظم له، www.imam-khomeini.com.
- (۴۷) موسوی خوئی، ابوالقاسم، منهاج الصالحین، ۲ جلد، قم: مؤسسه احیاء آثار الامام الخوئی، چ سی و سوم، ۱۴۲۹ ق.
- (۴۸) _____ ، توضیح المسائل، ۱ جلد، قم: مؤسسه احیاء آثار الامام الخوئی، چ دهم، ۱۴۲۲ ق.
- (۴۹) _____ ، المسائل الشرعیه، ۲ جلد، قم: مؤسسه احیاء آثار

- الامام الخوئی، چ چهارم، ۱۴۲۱ ق.
- ۵۰) موسوی خوئی، سید ابوالقاسم، پایگاه اینترنتی معظم له، www.Alkhoei.net.
- ۵۱) نوری همدانی، حسین، التعليقات على كتاب العروة الوثقى، ۱ جلد، قم: مهدی موعود (عج)، چ سوّم، ۱۳۸۹ ش.
- ۵۲) _____، رسالة توضیح المسائل، ۱ جلد، قم: قدس، چ بیست و ششم، ۱۳۸۹ ش.
- ۵۳) _____، هزار و یک مسئله فقہی، ۱ جلد، قم: مهدی موعود (عج)، چ پنجم، ۱۳۸۸ ش.
- ۵۴) نجفی، صاحب الجواهر، محمد حسن، جواهر الکلام فی شرح شرائع الإسلام، ۴۳ جلد، بیروت: لبنان، دار إحياء التراث العربی، چ هفتم.
- ۵۵) وحید خراسانی، حسین، توضیح المسائل، ۱ جلد، قم: مدرسه الامام باقرالعلوم (ع)، چ چهارم، ۱۴۲۸ ق.
- ۵۶) وحید خراسانی، حسین، منهاج الصالحین، ۳ جلد، قم: مدرسه الامام باقرالعلوم (ع)، چ نوزدهم، ۱۴۳۰ ق.
- ۵۷) _____، پایگاه اینترنتی معظم له، www.vahidkhorasani.com.
- ۵۸) آرشیو پژوهشکده باقرالعلوم (ع)، واحد استفتائات کتبی از دفاتر مراجع.
- ۵۹) استفتائات واحد پاسخ به سوالات جامعه الزهراء (س).
- ۶۰) توضیح المسائل مراجع، ۲ جلد، قم: دفتر انتشارات اسلامی، چ پانزدهم، ۱۳۸۶ ش.